

**ÇEKİRDEK KÖYLERİ EKO TURİZME KAZANDIRMAK İÇİN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI ÇERÇEVESİNDE
BİR MODEL**

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI**

DOKTORA TEZİ

ÖZTAN TUĞUN

LEFKOŞA, 2014

ÖZET

Eko köyler kırsal kesim turizminin bir uygulama alanı olmaktadır. Geleneksel köy hayatını da yaşama katan tatil güzergahlarının tercihi haline gelmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC), Devletin taraf olarak 2004'teki Karpaz Yarımadasında emirname kararlarıyla başlattığı eko köy turizm hareketlerinin, sürdürülebilirlik kapsamında bir planlama yaklaşımı ile Kıbrıs Adasında uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Devletin bu kararlarına katkı sağlamak üzere, çekirdek köylerin turizme kazandırılması için sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde bir çalışma geliştirilmiştir.

Çalışmada, çevre sorunları, sürdürülebilir gelişme ve çevresel sürdürülebilirlik tartışılarak eko turizm ve eko köy, içerik olarak ele alınmış, turizme kazandırılacak çekirdek köyün kapsamı açıklanmıştır. Çekirdek köylerin sürdürülebilirliği için bir kavramsal çerçeve oluşturularak sürdürülebilir eko turizm bağlamında planlama ilkeleri ortaya konmuştur. Eko köylerin sürdürülebilir olmasına yönelik, Wheeler'in sürdürülebilir planlama için ortaya koyduğu dokuz temel çalışma alanı olan; i. Kompakt, dengeli arazi kullanımı, ii. Araç kullanımı ve kolay erişim, iii. Kaynakların akılcı kullanımı, atıkların azaltılması, çevre kirliliğinin önlenmesi, iv. Doğal sistemlerin restorasyonu, v. İyi konut ve yaşam çevresi, vi. Sağlıklı sosyal ekoloji, vii. Sürdürülebilir ekonomi, viii. Halk katılımı, ix. Yerel kültür ve toplumsal değerlerin korunması, kavramsal çerçeveleri kullanılarak bir model oluşturulmuştur. Bu model çerçevesinde eko turizm uygulaması için devlet tarafından pilot köy olarak seçilen Büyükkonuktaki oluşumlar irdelenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Eko turizm, eko köy, çekirdek köy, sürdürülebilir gelişme, KKTC Büyükkonuk Köyü.

ABSTRACT

Eco villages became an implementation area of the eco tourism in rural regions. They became favorable destinations that include the traditional life. Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) had initiated eco tourism movement in Karpaz Peninsula through by-laws (emirname) in 2004. It was visioned then that a sustainable planning approach would be of importance to the island of Cyprus. In this study, a sustainable planning approach has been developed to contribute to the state's initiative to gain the core villages to the eco tourism.

Environmental problems the world is faced today are critically tackled with and the eco tourism and the eco village concepts are discussed in terms of their contents. The core village concept to be gained as the main motive for the tourism is dealt with in detail. A conceptual framework in reference to the sustainable planning principles is established to gain core villages to the tourism. In developing the conceptual framework for the eco villages the sustainable planning principles of Wheeler is adapted. These principles are grouped as: i. Compact, efficient land use; ii. Less automobile use, better access, iii. Efficient resource, less pollution and waste, iv. Restoration of natural systems, v. Good housing and living environments, vi. A healthy social ecology, vii. A sustainable economics, viii. Community participation, and ix. Preservation of local culture and wisdom. These are used as cross references in assessing the situation in the case of Büyükkonuk Village which was declared as the pilot area for eco tourism.

Keywords; Ecotourism, ecovillage, core village, sustainable development, TRNC Büyükkonuk Village.

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım süresince değerli tecrübelerini esirgemeyen, bilimsel katkılarıyla beni yönlendiren değerli danışmanım Prof. Dr. Aykut Karaman'a, yine çalışmamın her aşamasında bilimsel katkılarıyla verdiği destek ve motivasyon için Yrd. Doç. Dr. Enis F. Arcan'a, teknik desteklerinden dolayı oğlum Hazım Tuğun'a, damadım Birol Dinçer, kızlarım Esra Dinçer ve Emine Tuğun'a ve bana tüm çalışmalarım boyunca anlayış gösteren, beni cesaretlendiren, manevi destek veren sevgili eşim Ayşe Tuğun'a, teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmayı, sevgili eşim Ayşe Tuğun'a ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLoların LİSTESİ	vii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	viii
HARİTALARIN LİSTESİ	ix
FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ	x
BÖLÜM 1: GİRİŞ	1
BÖLÜM 2: ÇEVRE SORUNLARI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME.....	5
2.1 Çevre – İnsan İlişkisi	10
2.2 Turizm Olgusu	11
2.2.1 Turizm’in Tanımları.....	12
2.2.2 Turizm Türleri.....	13
2.2.3 Eko Turizm	14
2.2.4 Eko Köy Örnekleri	17
2.2.4.1 Mbam ve Faoune, Senegal	17
2.2.4.2 Seiben Linden, Almanya.....	19
2.2.4.3 Ithaca, EVI, ABD.....	20
2.2.4.4 Ecoovila, Brezilya.....	21
2.2.4.5 Dipkarpaz Kemer Evler, KKTC	22
2.2.4.6 Figardu, Güney Kıbrıs	24
2.2.5 Eko Köy Turizminde Çekirdek Köy	26
BÖLÜM 3: EKO TURİZM PLANLAMASI.....	31
3.1 Turizm Düzenlemesi Açısından Planlama.....	32
3.2 Kıbrıs’ta Turizm Planlaması Çalışmaları.....	39
3.3 Çekirdek Köy Yerleşim Dokusu Açısından Turizm	44
3.4 Çekirdek Köy Planlama Süreci	46
3.4.1 Çekirdek Köy Planlama Analiz Konuları	48
BÖLÜM 4: SÜRDÜRÜLEBİLİR EKO KÖY PLANLAMASI İÇİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE	50
4.1 Sürdürülebilirlik Bağlamında Mekansal Planlama	50
4.2 Kavramsal Çerçeve	57
BÖLÜM 5: BÜYÜKKONUK ÇEKİRDEK KÖYÜ İRDELEMESİ	59
5.1 Büyükkonuk Köyü	59
5.2 Büyükkonuk Köyü’nün Analiz Çalışmaları.....	60
5.2.1 Ekolojik Veriler	60
5.2.2 Ekonomik Veriler.....	71

5.2.3 Kültürel ve Sosyal Veriler	84
5.2.3.1 Alan Yönetimi.....	88
BÖLÜM 6: SONUÇ VE ÖNERİLER	91
6.1 Büyükkonuk Köyü’nün Sürdürülebilirlik Kavramsal Çerçevesi Kapsamında İrdelenmesi.....	91
6.2 Değerlendirme.....	94
KAYNAKLAR	96
EKLER.....	104
EK-1: Dikarpaz Kemer Evler Konuk Odalarından Görünüş	105
EK-2: Figardu Köyünden Fotoğraflar	108
EK-3: Kıbrıs Fiziksel ve Kültürel Analiz Paftaları	109
EK-4: Emirnameler: Bafra ve Yakın Çevresi (1. Etap) – Gelişme Kararları	115
EK-5: Büyükkonuk Peyzaj Bitki Örtüsü.....	117
EK-6: Büyükkonuk Bina Değerlendirme ve Sınıflandırması	118
EK-7: Büyükkonuk Binalarının İşlevsel Analizleri	119
EK-8: Büyükkonuk Turizm, Konaklama ve Sosyal, Kültürel Yapı Yerleşmeleri.....	120
EK-9: Büyükkonuk’ta Kullanılmayan Evlerden Fotoğraflar.....	121
EK-10: Büyükkonuk Konaklarından Fotoğraflar	122
EK-11: Ay Phodios Village House Konaklama Tesisi’ne 4 Papatya Sertifikası Verilmesi Töreninden Fotoğraflar	123
EK-12: Büyükkonuk Köyü Geleneksel Eko Turizm Festivali ve Eko Gün Etkinliklerinden Fotoğraflar.....	124
ÖZGEÇMİŞ.....	125

TABLoların LİSTESİ

Tablo 1.1: Tezin kurgusu	4
Tablo 3.1: Eko köy turizm planlaması için sınıflandırılmış değer ölçütleri	35
Tablo 3.2: Eko turizm planlamasında analiz ve sentez konuları.....	49
Tablo 4.1: Sürdürülebilir eko köy planlama kurumsal yapı değerlendirme tablosu.....	57
Tablo 4.2: Eko köy turizminde katılımcı aktörler	58
Tablo 5.1: Büyükkonuk'ta konaklama ve turizm hizmet binalarının işleyiş analizi	80
Tablo 5.2: Büyükkonuk'ta üretim ve alış-veriş hizmetleri	82
Tablo 6.1: Büyükkonuk uygulama modeli.....	92
Tablo 6.2: Büyükkonuk örneğinde planlamanın uygulanmasında eko köy turizmi katılımcı aktörleri	93

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 2.1: Sürdürülebilir Gelişmenin Bileşenleri.....	9
Şekil 3.1: Doğal ve kültürel kaynaklar çakıştırma haritaları	33
Şekil 3.2: Teksas, Flower Mound Bölgesi ekolojik duyarlılık analizi, ekolojik faktör analizi çakıştırılması sonucu elde edilen sentez pafta	34
Şekil 3.3: Michigan Göller Bölgesi Üst Yarımadasında örneklenmiş bölge analiz haritaları...	37
Şekil 3.4: Michigan Göller Bölgesi birleştirilmiş haritası-analiz özeti	38
Şekil 3.5: Michigan Eyaleti Üst Yarımadası, Göller Bölgesi, turizm – dinlenme – eğlenme yerleşim planlaması	38
Şekil 3.6: Menominee Gateway Kıyı Düzenlemesi	39
Şekil 3.7: Yerleşme dokusu ve mekansal özellikler işleyiş şeması.....	45
Şekil 5.1: Kemerli Konak Pansiyon restorasyon projesi	66
Şekil 5.2: Ay Phodios Village House tesisine verilen 4 Papatya Sertifikası.....	71
Şekil 5.3: Restore edilerek turizm hizmet binasına dönüştürülen Kemeraltı Aşevi	76
Şekil 5.4: Galifes Guest House konaklama tesisi'nin konum planı	77
Şekil 5.5: Ay Phodios Village House konaklama tesisi'nin konum planı.....	77
Şekil 5.6: Aşut Guest House konum planı.....	78

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita 2.1: KKTC Ekonomi ve Turizm Bakanlığınca Karpaz’da eko turizm için seçilen merkez ve bağlı köyler	29
Harita 3.1: Kıbrıs’ın fiziksel ve kültürel analiz paftaları.....	41
Harita 3.2: Karpaz Yarımadası fiziksel ve kültürel analiz paftaları	42
Harita 3.3: Tatlısu-Büyükkonuk bölgesi emirnamesi-gelişme kararları	43
Harita 5.1: Büyükkonuk Köyü ve bölgesi topografik yapısı	61
Harita 5.2: Büyükkonuk Köyü Bölgesi toprak yapısı	62
Harita 5.3: Büyükkonuk Köyü dokusundaki konakların dağılımı	68
Harita 5.4: Büyükkonuk’ta pansiyonların ve hizmet binalarının dağılımı	73

FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ

Fotoğraf 2.1: Güney Kıbrıs, Figardu Köyü uydu fotoğrafı	25
Fotoğraf 2.2: Figardu Köyü - Güney Kıbrıs	25
Fotoğraf 2.3: Figardu Köyünden görüntüler - Güney Kıbrıs.....	26
Fotoğraf 5.1: Mağusa Boğazı kıyı yerleşimi uydu fotoğrafı	63
Fotoğraf 5.2: Atıl vaziyetteki eko turizme kazandırılabilir nitelikli geleneksel evler	67
Fotoğraf 5.3: Büyükkonuk Köyü eski dokusu içindeki betonarme yapılar	67
Fotoğraf 5.4: Büyükkonuk Konakları'ndan bazı örnekler.....	69
Fotoğraf 5.5: The Pine View Bungalows	74
Fotoğraf 5.6: The Pine View Restaurant	74
Fotoğraf 5.7: Büyükkonuk Belediyesi Kemerli Konak pansiyonu.....	75
Fotoğraf 5.8: Fattı Abla Mantı Evi	75
Fotoğraf 5.9: Kemeraltı Aşevi	76
Fotoğraf 5.10: Kooperatif Yağ Değirmeni	76
Fotoğraf 5.11: Delcraft Konaklama tesisi.....	76
Fotoğraf 5.12: Galifes Guest House konaklama tesisi	77
Fotoğraf 5.13: Ay Phodios Village House konaklama tesisi	77
Fotoğraf 5.14: Aşut Guest House konaklama tesisi	78
Fotoğraf 5.15: Büyükkonuk Köyü Geleneksel Eko Turizm Festivali	81
Fotoğraf 5.16: Mustafa Mulla Halil Traditional Olive Mill Müzesi, HASDER Müzesi.....	85
Fotoğraf 5.17: HASDER Değirmen Kültür Evi	85
Fotoğraf 5.18: Büyükkonuk Köyü uydu fotoğrafı.....	85
Fotoğraf 5.19: Büyükkonuk Camisi, Kilisesi ve İlkokulu	86

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Dünya Turizmi'nin gelişmesi ile çeşitlenen turizm hareketleri ve turizme katılanların sayısındaki artış ve dinamizmi, günümüzde sosyo-ekonomik açıdan önem kazanmasının yanında ekolojik yapının bozulmasına da sebep olmaktadır. Bu kapsamda gelişmekte olan ülkelerde turizm taleplerini karşılamak için bir planlama yaklaşımında bulunmak, ülkelerin faaliyet artırımı ve geliştirme amacıyla, sürdürülebilirlik kapsamında, bir planlamanın ihtiyacını ortaya koymuştur.

Dünya turizm sisteminin odak noktasındaki turizm kuruluşları, sosyal, teknik ve coğrafik konum faktörlerine göre turizme katılan tüm toplum kişi ve kuruluşların, iç-dış turizm gereksinimlerine uygun düzenlemelerle cevap vermek durumundadır.

Kentsel kesimlerdeki turizm hareketleri yanında kırsal kesim ekonomilerinin kalkınmasında doğayı, kültürü ve eko sistemi koruyucu turizm planlamaları önemli rol oynamaktadır. Turizme kazandırılacak çekirdek köy yöreleri doğanın ve kültürün korunması açısından hassas bölgeleri oluşturmaktadır. Deniz, kum, güneş üçlemesine alternatif olarak kırsal kesimde ekonomik canlılığı oluşturmak için gerçekleştirilen çalışmalarda çevre, doğa ve yerel kültürün korunması ön plandadır. Kırsal turizm bölge ve yörelerin gelişmesine, kalkınmasına, ekonominin canlanmasına doğanın ve yerel kültürün korunmasına önemli katkılar yapmaktadır.

Kırsal kesim turizmi taleplerinin karşılanması, doğanın ve kültürün korunması ile ilişkilendirildiğinde sürdürülebilir bir planlamanın gerekliliğini gündeme getirmektedir.

Ele alınan çalışmalar, kırsal turizm hareketleri kapsamında iç ve sosyal turizmin gelişiminde eko köy turizminin bölgesel özellikleri ve turizme katkılarıyla, önem kazanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, eko turizmin gelişme dinamiğinde ve sürdürülebilirliğinde etkin rol oynayacak çekirdek köyleri, ekolojik dengeyi ve eko sistemi bozmadan eko turizme hazırlamak ve devamında oluşacak bu konudaki çalışmalara ışık tutacak kavramsal çerçeveyi oluşturmaktır. Kavramsal çerçevenin oluşturulmasında eko köylerin sürdürülebilirliğine yönelik çalışmaların, güncel planlama ilkeleri çerçevesinde ele alınması hedeflenmektedir.

Çekirdek köyleri eko turizme kazandırma çalışmalarında bu yerleşimlerin sürdürülebilir olmasında ağırlıklı yönlendirici unsur olan ekolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal dinamiklerin yönlendirilmesinin ele alınması gerekliliği vardır.

Eko köylerin sürdürülebilirliği için planlamaya yönelik kavramsal bir çerçeve oluşturma, temel sorun alanıdır. Ancak bu çalışmanın amacı doğrultusunda eko köylerin yönetimi sorunsalı, ayrıntılı ele alınmak durumundadır.

Bu çalışmada hipotez, eko köylerin sürdürülebilirliği için mekansal planlama bağlamında kavramsal bir çerçeveye ihtiyaç olduğu ve bu kavramsal çerçevenin temel unsuru, etkin bir alan yönetiminin olması gerekliliğidir.

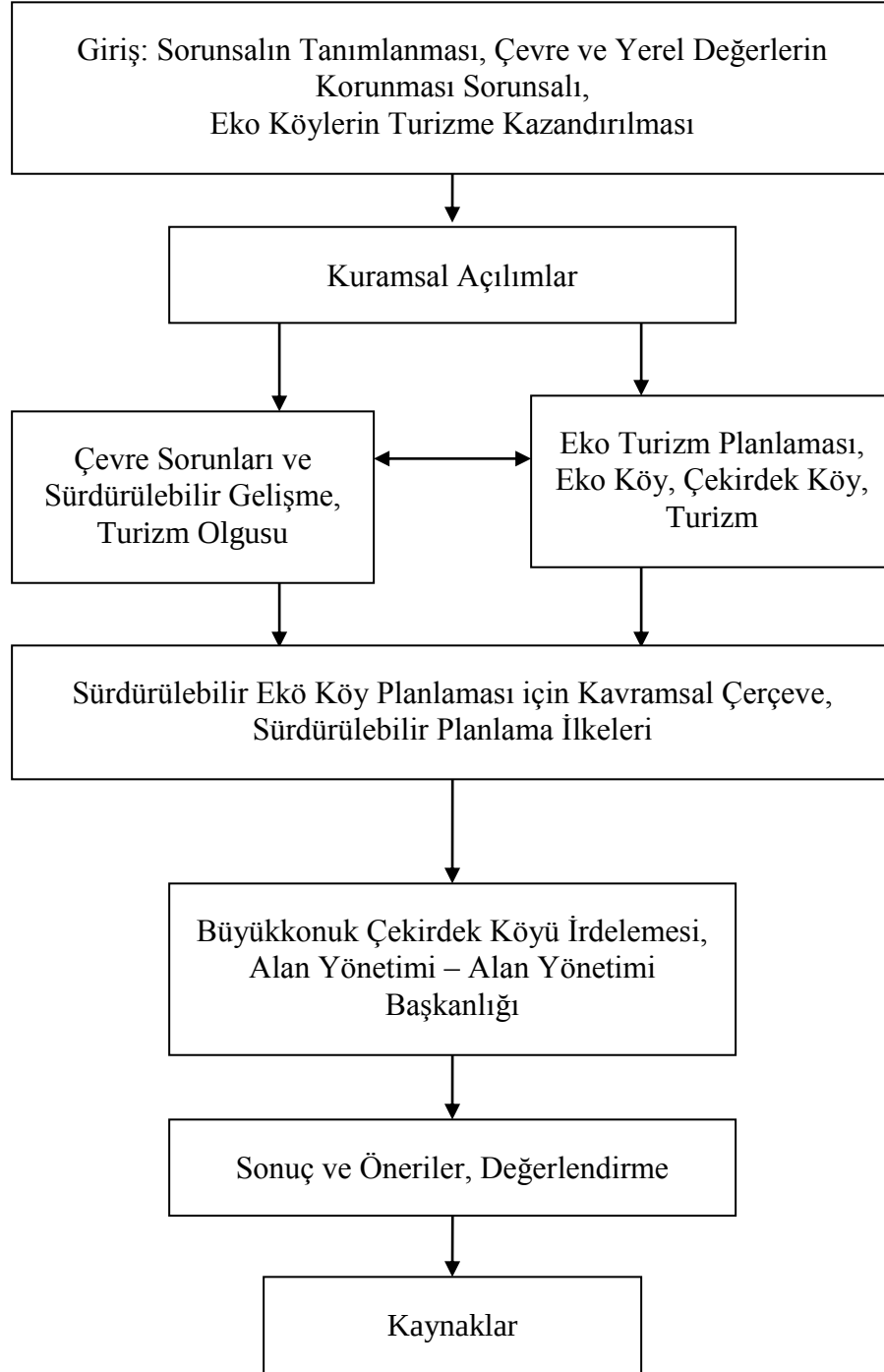
Araştırmanın yönteminde de çevre sorunları, ekolojik gelişme, turizm, eko köy yerleşimleri konularında literatür, internet, vb. kaynaklar incelenmiş dünyadaki çeşitli örneklerden planlama yöntemleri ile ilgili bilgiler toplanarak derlenmiştir. Mekansal planlama için kavramsal çerçevenin oluşturulmasında Wheeler'in dokuz ilkesinden yararlanılmış, çalışmada rol alacak aktörler belirlenmiştir. Ayrıca alan yönetimi modeli gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Büyükkonuk örnek alan çalışmasında, her türlü harita, plan, hava fotoğrafı, görsel, sözel ve istatistiki bilgiler ilgili kurumlardan, resmi dairelerden ve alan çalışmasından elde edilmiştir. Bölgenin ekolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal verileri, analizlerle belirlenerek Wheeler'in dokuz sürdürülebilirlik ilkesi ile irdelenmiştir. Bu irdeleme bir tablo ile özetlenmiş, çalışmadaki aktörlerin rolleri belirtilmiştir. Çalışmalardaki uygulama ve izlemenin kontrol mekanizması olan alan yönetiminin önemine vurgu yapılmış, alan yönetimi başkanlığı sistemi önerilmiştir.

Çalışmada Bölüm 1'i oluşturan girişte, turizmde planlamanın önemi belirtilmiş, kırsal kesimdeki turizm hareketlerinin doğanın ve kültürün korunması çalışmalarıyla, sürdürülebilir bir planlamanın gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Bölüm 2'de, çevre sorunları turizm bağlamında ele alınmakta, eko turizm, eko köy ve çekirdek köy örnekleri üzerinde durulmaktadır. Bölüm 3'te, eko turizm planlaması tartışılmakta ve bu konuda eko köy örnekleri verilerek değerlendirmeler yapılmaktadır. Bölüm 4'te, sürdürülebilir eko köy planlaması için tezin esasını oluşturan ve önerilen modele esas teşkil eden, planlamaya yönelik kavramsal bir çerçeve oluşturulmaktadır. Bölüm 5'te, bu kavramsal çerçeveye referanslı olarak, Büyükkonuk çekirdek köyü irdelenmektedir. Sonuç ve önerileri içeren Bölüm 6'da,

tezin genel bulguları özetlenerek öneriler sunulmakta ve genel bir değerlendirme yapılmaktadır. Tezin genel kurgusu ve akışı Tablo 1.1’de özetlenmektedir.

Tablo 1.1: Tezin kurgusu

BÖLÜM 2

ÇEVRE SORUNLARI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME

Günümüzde çevre sorunları, yaşam alanlarını ve insan hayatını tehdit eden önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevre kirliliğinin iklim değişikliğini etkilemesi, doğal kaynakların dönüşümsüz tüketilmesi gibi temel konular için, sürdürülebilirlik kapsamında akılcı ve kapsamlı planlama kararlarının ve politikaların yeterince üretilmemesi ve çalışma alanlarında uygulanamamasından kaynaklanmaktadır.

Su ve hava kirliliği, ozon tabakasının incilmesi, biyolojik zenginliklerin azalması, iklimin değişmesi, denizlerin kirlenmesi gibi geri kazanılamayan kayıplara yol açmakta, insanların maddi ve ruh sağlığını olumsuz etkilemekte, kültür varlıklarını da tehdit etmektedir.

Teknolojik hayatın baş döndürücü hareketliliği, dünya nüfusunun artışı ve buna paralel endüstrinin hızla gelişmesi, insanoğlunun yaşam ortamını ve çevrenin dengesini bozmuş, ve halen de bozmaktadır. Dolayısıyla de doğal kaynakların tükenmesine, çevre kirliliğine ve buna benzer daha bir takım sorunların doğmasına sebep olmuştur. İşte bu sebeptir ki çevre ve çevre koruma, üzerinde durulması gereken önemli bir husus olmaktadır.

Global ve yerel iklim değişiklikleri sıcaklığın artmasına, bu durum toplumsal ve doğal yaşamın dengesini olumsuz yönde etkilemesine neden olmaktadır. Isı artışından kaynaklanan kuraklık ve göçler dünya genelinde sosyal sorunları da beraberinde getirmektedir. Her yıl yaşanan alışılmışın dışındaki aşırı yağmurların sebep olduğu sel baskınları, asit yağmurları dünyamızı ve insan yaşamını etkileyecek sorunların daha da büyüyerek artacağıın işaretini vermektedir. Buzulların erimesinin dünya üzerinde oluşturacağı etki ise deniz seviyesini 7 metre yükselteceği ve 600 milyon kişinin göç etmek zorunda kalacağı, son Kopenhag toplantısında tartışılmıştır. Londra, Shangay, Mumbai, Dakka, New York önümüzdeki 100 yıl içinde sular altında kalacak yerler olarak tespit edilmiş, ilk tehlike işaretleri şimdiden gözlenmeye başlanmıştır (Karaman, 2009).

Birleşmiş Milletlerin (BM) Tokyo'da 38'incisini gerçekleştirdiği "Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli" (IPPC) raporunda belirtilenler, bunları teyit eder mahiyettedir. Sera gazı salınımlarının kontrol altına alınamaması halinde çevresel ve ekonomik sorunların, dünya sıcaklık değerlerindeki her bir derecelik ısı artışına göre büyüyeceği, ısı değerlerindeki 2 derecenin üzerindeki artışın küresel gelirin yüzde 2'sine mal olabileceği riski taşıdığı, 4

derecenin üzerindeki bir artışın ise dünya için facia olacağı ön görülmektedir. Daha önceki raporda öngörülen 0.3 ile 4.8 derecelik artışın 2100'e kadar deniz seviyelerinde 26 ile 82 santimetrelik bir yükselme anlamına geldiği belirtilmektedir (Hürriyet Gazetesi Dış Haberler, 2014).

Son günlerde Pariste meydana gelen ve insan sağlığını tehdit eden hava kirliliğinde güvenli seviyenin sınırı metreküp başına 80 migrogram PM10 partikül olması gerekirken araçlardan, ısıtma sistemlerinden, ağır sanayi bölgelerinden yayılan PM10 partikülü, iki katını aşarak 180 migrograma ulaşmıştır. Çevre konularında uzman olan avukat Arnaud Gossement hava kirliliği için alınan kısa süreli önlemlerin örneğin Pariste uygulanan trafik yasaklamaları uzun vadede çok yetersiz kalacağını belirtmektedir (TRT Türk Haberler, 2013). Bir diğer çalışmada Çin'deki büyük şehirlerde nefes almayı giderek zorlaştıran hava kirliliğini 2013 – 2017 yıllarında yapılacak temizleme çalışmalarının Çin'e 1.75 trilyon yuan'a (288 milyar dolar) mal olacağı hesaplanmıştır. (NTVMSNBC, 2013).

Gelişmiş sanayi ülkelerinin ekonomik yarışı ve bu yarışın lokomotifi olan teknolojinin gelişimi ile doğal kaynak ve enerji kullanımındaki artışlar, çevre kirliliğini beraberinde getirmiş buna paralel olarak doğanın bozulması da hız kazanmıştır.

İnsanoğlunun alıştığı hayatı ödün vermeden sürdürebilmesi için kullandığı enerji, ekolojik dengeyi olumsuz yönde etkilemektedir. Alışılmış hayatı devam ettirme adına kaynakların tüketilmesi, 1992 Rio sözleşmesindeki "Biyolojik çeşitliliği koruma" kapsamında ekolojik dengeyi bozmamak için doğayı iyileştirme çalışmalarında, arzulanan sürdürülebilir denge formülünün bulunmasını da zorlaştırmaktadır.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin, gelişmiş ülke standartlarını yakalama çabalarındaki kaynak kullanımı, dünyamızın biyolojik zenginliğini gerileten ve ekolojik dengeyi bozan diğer önemli bir unsur olarak, ulusal ve uluslararası işbirliğiyle makro ve mikro ölçekte çözülmesi gereken önemli bir problem olarak durmaktadır.

Dünya nüfusunun hızla artması ve yaşam dinamizmi, çevre kirliliği, altyapı yetersizliği, geriye dönüşü olmayan kaynak kullanımı, sera etkisi yaratan gazların atmosfere salınımının kontrol edilebilmesi çalışmalarının istenen düzeyde netice vermemesi ve bunun etkisinin dünyamıza iklim değişiklikleri olarak yansması, dünya üzerindeki yaşamın kalitesini de etkilemektedir. Bu etkilenmenin sonuçlarının daha çok yerleşkelerde ve canlı hayatın devam ettiği yerlerde gözleniyor olması sürdürülebilir bir gelişmenin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

İşte bu unsurların da akılcı bir planlamayla kısa vadelerde değil 50-100 yıllara yayılan süreçler içinde çözülebileceği varsayılarak çalışmaların bu yönde uzun vadeli olarak geliştirilmesinin gerekliliği uzmanlarca belirtilmektedir (Blowers, 1993'ten aktaran Karaman, 2009).

Gelişmiş endüstri toplumları, çevre sorunları ile ilgili yaptıkları tartışmalarda ve bu yönde araştırma ve çalışma yapan bir grup bilim adamı ve girişimci, 1968'de "Roma Kulübü" adı altında dünyamızın bugün içinde bulunduğu durumu, sorunlarını, ve gelecekte insanoğlunun kaderini tartışmak, çözümler üretmek ve uluslararası düzeyde gerekli baskıyı oluşturmak amacıyla Massachusetts Teknoloji Enstitüsüne hazırlattığı "Büyümenin Sınırları" (Limits of Growth) ile ilgili raporda dünyamızın sorunlarının vakit geçirmeksizin ele alınması gerektiğini gündeme getirmiştir. 1970 yılında Massachusetts Institute of Technology'nin bilimsel olarak gerçekleştirdiği "Devingen Dünya Modeli" adlı çalışma bazı çok uluslu şirketlerin ve uluslararası kuruluşların yardımlarıyla gerçekleştirildiğinden gelişmekte olan ülkeleri tatmin etmemekle birlikte dünyada böyle bir proplemin varlığına ve çevre sorunlarına ilgi çekmeyi başarmıştır. Bunun neticesi olarak da dengeli büyüme ve aşırı nüfus artışını durdurma çalışmalarına zemin hazırlanmıştır (Eryıldız, 1995).

Sanayileşmede kullanılan teknolojinin getirdiği büyük sanayi atıklarının, son zamanlara kadar bazı ülkelerin ekonomik sıkıntısından yararlanılarak, o ülkelere satışları gerçekleşmektedir. Günümüzde sanayi atıklarının yok edilmesiyle ilgili bazı kuruluşlar (Green Peace) inanılmaz ölçüde hassas davranarak bu atıkların nasıl yok edileceğinin takipçisi olmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde, para karşılığında bu atıkların depolanması önerilmektedir ve ne yazık ki para uğruna, sağlıklarının bozulması pahasına atıkların ülkelere kabulü gerçekleşmektedir.

Gelişmiş dünya ülkeleri birbirlerine üstünlük sağlayarak sınırsız kaynak kullanımı için silahlanmaya bir yılda, 900 milyar doların çok üzerinde para harcamaktadır. Halbuki doğanın korunması ve sürdürülebilir, dengeli kaynak kullanımı için bu miktarın onda biri kadar bir bütçenin sağlanmasıyla, bozulan ve her geçen gün telafisi daha da zorlaşan ekolojik dengenin oluşturulması çalışmaları yürütülmelidir (Güney, 2004).

Ozon tabakasının incelmesine sebep olan gaz kullanımının azaltılması / yasaklanması için toplanan gelişmiş sanayi ülkelerince, ekonomi girdilerinin azalacağı, dolayısıyla da yaşam tarzlarından tavizler verileceği endişesiyle bazı ülkeler tarafından veto edilen zirvelerde istenen sonuçlar alınamamaktadır.

Global ısınma ile ilgili Kyoto sözleşmesi 2010’da Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından da imzalanmıştır. Konu ile ilgili daha önce yapılan bir çalışmada, Türkiye’nin bütçesine gelecek ek yükün 40-148 milyar ABD doları olacağı hesaplanmaktadır. Her geçen yıl daha çok taraftar toplayan ve bu sözleşmedeki içerik uygulamasında 2050 yılına kadar sera gazlarının dünya atmosferine salınımının kontrolü çalışmaları için 100 trilyon ABD dolarına ihtiyaç duyulacağı ve bunun neticesi olarak da 2050 yılında dünya ısısının 1 derece santigrat azaltılabileceği vurgulanmakta, Pariste açıklanan Birleşmiş Milletler raporunda, ısı artışının devamı halinde ise 2 derecelik bir artışın dünyamızı su sıkıntısı ile karşı karşıya getireceği belirtilmektedir. (Sabah Gazetesi, 2007).

Görüleceği üzere dünya üzerindeki yaşamın kalitesi, sürdürülebilir bir gelişmenin oluşturulmasıyla mümkün olacağından, uluslararası çalışmalarda ele alınmakta ve çözümler üretilmektedir. 1992 yılında Rio’da düzenlenen BM Çevre Kalkınma Konferansı kararları ile “Sürdürülebilir Gelişme” kavramının yaşama geçirilebilmesine yönelik küresel uzlaşma, “Gündem 21” adıyla anılmaktadır. “Gündem 21”, ülke ve ülkelerarası işbirliğiyle oluşturulan, ülkesel sürdürülebilir bir gelişmenin oluşturulmasında tüm ülkelerin kendi yaşam koşullarına ve çevre verilerine göre yapacakları çalışmalarda kullanılacak ilke ve kriterlerin, çalışma alanlarının belirtildiği bir rehberdir (ICLEI, Yerel Gündem 21 Planlama Rehberi, 1996).

Sürdürülebilir gelişme aşağıda detaylandırıldığı ve Şekil 2.1’de gösterildiği gibi şu ilkeleri içermekte ve bu süreçlerin de her birinin kendine özgü gereklerini ortaya koymaktadır;

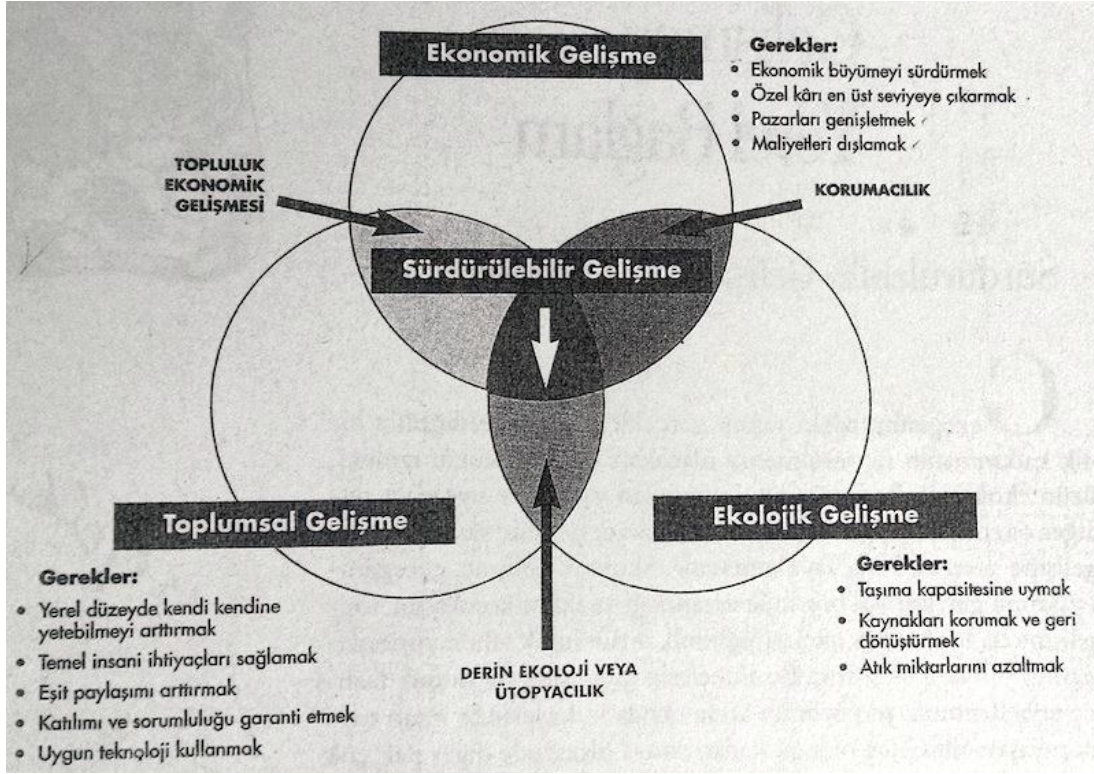
- Ekonomik Gelişme
- Toplumsal Gelişme
- Çevresel Gelişme

Ayrıca, sürdürülebilir gelişme kavramı, toplumun gelişmesinde ekonomik denge ve korumacılık kavramları ile birlikte, doğada var olan ekolojik dengenin de korunması ile planlamanın her aşamasının gözden geçirilmesinin gereğini vurgulamaktadır.

Ekonomik Gelişme;

Yerel ve küresel ekonomik reform için sürdürülebilir gelişme, ekonomik gelişme sürecini yaşanmaya değer kılan eko sisteme ve topluluk sistemlerine (kentler, köyler, mahalleler ve aileler) zarar vermeden geliştirecek yolları bulmaktır.

Bugünkü ekonomik sistemin işleyişi, bir pazar büyümesi için maliyetlerin gözardı edilmesi ve her koşulda kalıcı bir kar oranının her zaman artı yöne ilerlemesi gerekmektedir.

Şekil 2.1: Sürdürülebilir Gelişmenin Bileşenleri
(ICLEI, Yerel Gündem 21 Planlama Rehberi, 1996)

Toplumsal Gelişme;

Toplumsal gelişmenin olabilmesi için toplumdaki bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması, ekonomik getirilerin tüm kesimlere eşit ve dengeli dağılımı ve kendi kendine yeterli olabilecek toplumun yaratılması gerekliliği vardır. Toplumsal gelişme, ekolojik denge ve ekonomik gelişme süreçleri içinde oluşmaktadır.

Ekolojik gelişme;

Ekolojik gelişme için toplumların ihtiyaçlarını karşılarken kullanılan doğal kaynakların doğa tarafından yenilenebilir sınırlar içerisinde tüketilmesini, oluşan atıkların doğal yollarla yok edilmesini / geriye dönüşüm yoluyla tekrar ekonomiye kazandırılmasını öngörmektedir. İşte sürdürülebilir bir gelişme; ekonomik gelişme, toplumsal gelişme ve ekolojik gelişme gereklerinin bir uyum içerisinde, ilişkilerin geliştirilerek, yerine getirebilme becerisiyle

mümkün olmaktadır (ICLEI, Yerel Gündem 21 Planlama Rehberi, 1996). Bu ilişkilerin politikasını üretmede de, aşağıda belirtilenler amaçlanmalıdır (UN, 1987'den aktaran Ersine ve Atalay, 2012).

- Büyüme canlandırılmalı,
- Büyümenin kalitesi değiştirilmeli,
- Kaynaklar korunmalı ve çoğaltılmalı, ve
- Karar verme sürecinde çevre ve ekonomi birleştirilmeli.

Buraya kadar çevre ile ilgili söylenenler çevrenin insan ve insan yaşamıyla ne kadar önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Tez konusu olan çekirdek köylerdeki eko turizme kazandırma çalışmaları, bozulmamış bir çevrede ve ekolojik dengeyi bozmadan yürütülmesi gerektiğinden çevrenin insanla olan ilişkisine bakmakta yarar vardır.

2.1 Çevre – İnsan İlişkisi

İlk çağlardan itibaren yerleşik hayata başlanması ile birlikte daha iyi bir yaşam için çevrenin (kaynakların) endişe duyulmadan hiç tükenmeyecekmiş gibi bilinçsizce kullanılması, dünyamız üzerinde geriye dönüşü olmayan bozulmalara neden olmaktadır. Aşağıda tanımlanan ve insan hayatının devamı için gerekli olan ortamın/çevrenin önemi de belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Çevre, insanlığın yaşamını sürdürmesi için ilişkilerini oluşturduğu doğal ve yapay ortamın tümüdür. Bu ortam fiziksel, toplumsal ve üretim ilişkilerini içermektedir. İnsanın temel gereksinimlerinin karşılanması, iyi bir yaşam için gerekli unsurlardan bir tanesidir. İyi bir yaşam ise sürdürülebilir bir çevrede mümkün olmaktadır. İnsanın sürdürülebilir bir çevre yaratarak yaşamını sürdürmesi için kaynak kullanımında akılcı ve adaletli olunması gerekmektedir. Eko sistemin devamlılığı insanoğlunun rahat bir yaşam sürdürebilmesi için önemli bir unsuru teşkil etmektedir.

Doğa ve doğal yaşamla iç içe olan geleneksel mekan oluşumları ve yaşam tarzları, çevreyle olan ilişkinin sürdürülebilirliği için çevrenin ve kültürün korunması esastır. Hayat şartlarının getirdiği ekonomik zorluklar köydeki kısıtlı iş imkanları nedeniyle kent'e göçü teşvik etmekte ve köy yaşam kültürü kalmadığından köy yerleşim dokusundaki geleneksel yapılara ve çevreye uymayan betonlaşma artmaktadır. Teknolojinin getirdiği yaşam kolaylıkları, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması gereken değerleri tehdit etmekte ve

yok olmasına sebep olmaktadır. Fiziksel, kültürel ve teknolojik çevre, insanın yaşamını sürdürdüğü toplumsal yaşam mekanlarını oluşturmaktadır. Köy hayatının getirdiği otantik yaşam sınırları içerisinde belirlenmiş çekirdek köyleri eko turizme kazandırma çalışmalarında, toplumsal değerlerin korunması yaşatılması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu ise ancak, çevreyle olan ilişkinin ön planda tutulmasıyla mümkün olmaktadır.

2.2 Turizm Olgusu

İnsanoğlu, yeryüzünde varoluşundan itibaren hep hareket halinde olmuştur. Yerleşik hayata geçilmesi ile yaşam tarzında beliren ve gün geçtikçe farklılıklar kazanan isteklerin karşılanmasındaki hareket, sanayi devriminden sonra amacı ve niteliği değişmiş olsa da daha da büyüyerek farklı boyutlar kazanmıştır. Özellikle çalışma hayatında ödenekli iznin bir hak olarak kazanılmasından sonra büyük kitleler, çalışma döneminin yorgunluğunu ve yeniden çalışma azmini kazanabilmek amacıyla tatil, dinlenme, merak ve boş zamanları değerlendirme kapsamında münferit veya gruplar halinde, yılın değişik dönemlerinde, ekonomik durumlarına göre turizm hareketlerine katılmışlardır.

Süreç içerisinde gelişen ve farklılıklar kazanan bu turizm hareketleri dünya genelinde ülkelerin ekonomisinde olumlu veya olumsuz etkiler yaratmıştır. Turizm bugün dünyada en büyük ekonomik hareketlerden biri olarak kabul edilmektedir. Dünya genelindeki turizmin ekonomik faaliyetlere olan dolaylı ve direkt katkısı 2009 yılında 811 milyar Amerikan doları iken, 2011 yılında %4.7 artışla 919 milyar Amerikan dolarına ulaşmıştır. 1950'li yıllarda dünyada turizm hareketlerine katılanların sayısı 25 milyon iken 1980 yılında 277 milyon, 1990 yılında 435 milyon, 2000 yılında 675 milyon ve 2010 yılında 940 milyona ulaşmıştır ki bu da turizmin dünyada en hızlı büyüyen sektörlerden biri olduğunu göstermektedir. İşte bu sebeptendir ki turizm sektörü 150'den fazla ülkede özellikle gelişmekte olanlarda önemli gelir kaynağını teşkil etmekte 60'ın üzerindeki ülkede de bir numaralı ihracat geliri olarak kabul edilmektedir. Uluslararası turizm hareketlerinde gelişmekte olan ülkelerin ağırladığı turist sayısındaki payı 1990 yılında %31 iken 2010 yılında %47'ye ulaşmıştır (Dünya Turizm Örgütü, 2011). Bütün bu verilerin göstergesi olarak bu ülkelerin döviz gelirlerinin %80'den fazlasının turizm'den oluştuğu görülmektedir ve dünya genelindeki en fakir 40 ülkede turizmden olan döviz gelirleri petrolden sonra ikinci sırada yer almaktadır (Dönmezer ve Samioğlu, 2007).

Dünya Turizm Örgütü'nün çalışmalarında 2020 yılında dünya genelinde turizm hareketlerine katılanların sayısının 1.6 milyar olacağı ve bu paydan, Avrupa ülkelerini ziyaret

edeceklerin sayısının 717 milyon olacağını varsayılmasına rağmen 1995'te %60 olan payın 2020'de %46'ya gerileyeceği öngörülmüştür. Yine bu çalışmada 346 milyonun üzerinde kişinin Akdeniz destinasyonlarını tercih edeceği ve ayrıca gelecek 15 yıl içerisinde de bölgede en çok büyümenin Kıbrıs ile birlikte Türkiye ve İsrail'de yaşanacağı, turizmin kentlerden kırsal alanlara kaydırılması yoluyla Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde de bir büyümenin beklendiği öngörülmektedir. (Dünya Turizm Örgütü, 2011).

Dünya genelinde turizm hareketleri içerisinde yer alan kişilerin değişik taleplerine cevap verebilmek için değişen ve gelişen talep sayısı, gerek destinasyonlarda ve gerekse turizm çeşitliliğinde yeni alternatiflerin oluşmasına sebep olmuştur. Son zamanlarda kırsal turizme duyulan ilginin artması, turizme katılacakların seyahatlerinin çevre koruma politikalarını gözetken ülkelere gerçekleştirilmesi bilinci, bölge ve yöre değerlerinin ön planda tutularak, koruyucu ve destekleyici önlemlerle yeni turizm politikalarının oluşmasını ve benimsenmesini gündeme getirmiştir.

2.2.1 Turizm'in Tanımları

Bugün, 'Turizm Bilimi' adı altında incelenen turizmin dinamizmi ve süreç içinde hızla büyüyen turizm hareketlerinin karmaşıklığı nedeniyle, turizmin tanımını ve kapsamını değiştirmiş, dolayısıyla de turizmle ilgili birçok kişi ve bilim adamı değişik zamanlarda, değişik tanımlarla turizmi tarif etmişlerdir.

Çoruh, 1968, Akoğlu, 1979, Çubuk, 1981, Eralp 1983, Sezgin ve Acar 1983, Girard, 2012'nin, yaptıkları tanımlamaların tümündeki ortak içerik; Turizm, kişilerin dinlenme-eğlenme ve boş zamanlarını değerlendirme gereksinimlerinden doğan, yolculuk sürelerini de kapsayan seyahatlerinden ve 24 saatlik konaklamalarından doğan ilişkilerin bütünüdür. Konaklama, devamlı yaşanan yerde olmamalı, gidilen ülkelerde para kazanarak seyahat gerçekleştirilmemeli, daimi yaşanan yerde kazanılan para harcanmalıdır, şeklindedir.

Bu güne kadar yapılan tanımlamalar sosyal, ekonomik, çevresel boyutları ile ele alınmakta, süreç içinde gelişen ve çeşitlilik kazanan turizm olgusunun içeriğini yansıtmaktadır. Bu gün geline nokta tanım ve amacının sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde yapıldığında turizm; Dinlenme, eğlenme, keşfetme ve boş zamanları değerlendirme kapsamında, çevre ve doğal hayatı gözetken, sürdürülebilir bir çevrede yeniden çalışma azmini kazanmada devletin de taraf olduğu, geçici yer değiştirmelerde insanların gerçekleştirdiği tüm ilişkileri içeren ekonomik, sosyal ve çevresel olaylar bütünüdür.

Turizmin, bireylerin yararlanması gereken bir hak haline gelmesi BITS'in (Le Bureau International du Tourisme Social) Viyana beyannamesinde şöyle dile getirilmiştir;

“Turizm, uygarlığımızın ekonomik hayatına katılanların, sosyal olduğu gibi, kültürel olarak da bağımsızlıklarının en göze çarpan ve etkileyici delilidir. Dün, hala bir azınlığın imtiyazı, bugün toplum mülkiyetinin ayrılmaz bir parçası olan turizm, herkesin yararlanabileceği hale getirilmelidir” (Toskay, 1983).

Dünya Turizm örgütünün 1980 (27 Eylül-10 Ekim) yılında düzenlediği Dünya Turizm Konferansında turizmin birey ve toplum üzerindeki önemine vurgu yapması aşağıdaki hususları belirlemesinden de anlaşılmaktadır;

- Turizmin ülkeler içinde ve uluslararası alanda kişisel ve gruplar arasındaki rolünü tanımak,
- Turizmin ekonomik ve ticari öğelerinin ötesinde hükümetlere düşen diğer sorumlulukları irdelemek, teşhir etmek,
- Hükümetlerin sorumluluğunu vurgulayarak temel toplumsal hedeflerin gözden kaçmamasını sağlamak (Gunn with Var, 2002).

2.2.2 Turizm Türleri

İnsanların, dinlenme, merak, keşfetme, eğlenme ve boş zamanlarını değerlendirme arzuları neticesindeki kitlesel veya bireysel hareketleri ve talepleri, farklı turizm türlerinin doğmasına sebep olmaktadır.

Turizm hareketlerinin olduğu yerin ortamı ve durumuna göre gelişen turizmde insanların kendi ülkeleri içinde gerçekleştirdikleri turizm hareketleri iç turizm olup ülke dışına para çıkmadığından, o ülkenin döviz gelirlerinde de herhangi bir etki oluşturmamaktadır. Ülke sınırları içinde cereyan eden bu turizm hareketlerinde harcanan paranın ülke ekonomisine pozitif yönde etkisi olmakla birlikte ülkeye döviz girdisi olmadığından ödemeler dengesine olumlu etki yaratmamaktadır.

Bir ülkeden dışarıya seyahat edenlerle ülkeye dışardan gelenlerin oluşturduğu turizm hareketleri de dış turizm olarak adlandırılmaktadır. Ülkede, dıştan getirilen para harcandığından dış turizmin ülke ekonomisinde önemli bir yeri vardır, dolayısıyla ödemeler dengesine olumlu etkisi olmaktadır.

Turizm alanında söz sahibi olan birçok kişi ve bilim adamı turizmin dinamizmi karşısında turizm hareketlerinin kontrol ve organizasyonu için turizm türlerini değişik başlıklar

altında açıklamışlardır. Bir genellemenin yapılması halinde tüm türler aşağıdaki başlıklar altında toplanabilmektedir;

- Dinlenme- eğlenme, boş zamanları değerlendirme turizmi: Uzun ve yorucu çalışma döneminden sonra rahatlamak için gerçekleştirilen bir tatil türüdür.
- Kültür turizmi: Kültürel toplantıların, anıtların ziyareti, kültürel eğitim merkezlerini ziyaret, dini sebeplerden dolayı yapılan seyahatlerdir.
- Kitle turizmi: Geniş halk tabakalarının turizm hareketlerine katılması neticesinde oluşan bir turizm türüdür. Seyahate katılacaklara uygulanacak fiyatlar önceden bellidir. Belirlenen destinasyonlara gruplar halinde organize olarak gerçekleştirilir. Seyahate katılacaklar önceden bir paket tur satın almaktadırlar.
- İnanç turizmi: Haç, misyoner seyahatleri, dini mabedlere ve yapılara gerçekleştirilen seyahatlerdir.
- Spor turizmi: Her türlü sportif faaliyetlere katılma ve konuyla ilgili gerçekleştirilen toplantı, seminer seyahatleridir.
- Sosyal turizm: Ekonomik durumu nedeniyle tatile çıkmayanlar için devletin, kamu yararlı kuruluşların, özel teşebbüslerin sağladığı kolaylıklar, imkanlar, ucuz hizmet ve ucuz konaklama olanaklarıyla gerçekleştirilen faaliyetler sosyal turizmi oluşturmaktadır.
- Eko turizm: Bozulmamış bir doğada ve yerleşmelerde değişik kültürleri yerinde görmek ve yaşamak için gerçekleştirilen seyahatlerdir.

Tez kapsamındaki çekirdek köylerde gerçekleşen turizm hareketleri, eko turizm kapsamında değerlendirilmektedir.

2.2.3 Eko Turizm

Kitle turizmine alternatif olarak kırsal alanlardaki sosyal, kültürel ve çevresel değerleri ile ön plana çıkan mevcut köylerde yatma, dinlenme kapasiteli mevcut köy evlerinde ve de bölge mimarisine, malzemesine, yaşam tarzına ters düşmeyecek yeni veya yeniden inşa edilen geleneksel karaktere uygun turistik köy evlerinin oluşturduğu yerleşmelerin de dahil edildiği ortak yaşam alanlarına yapılan seyahatler ve buralarda gerçekleştirilen turizm faaliyetleri eko turizm başlığı altında gerçekleşmektedir.

Eko turizmde çevre ve kültürü koruma, toplumun refahı, turistlerin hoşnutluğu önemlidir. Ekonomik katkı sağlanması ve bu amaçlarla turizm çevre uygunluğuna ulaşmak için seçilen köy yerleşimi alanlarında doğaya, tarihsel, kültürel ve mimari değerlere uygun, yörenin özgün karakteristiği olan sosyal yaşamını bozmadan doğa içinde yaşama açık gerçekleşen bir turizm türüdür.

Buradaki amaç, turizmin kıyı alanlarından iç kesimlere de kaydırılmasıyla kıyı alanlarındaki yoğunluğun bir anlamda azaltılması, yaz turizmi ile sınırlı olan turizm sezonunun uzatılması ve ülkenin kırsal iç kesimlerinin de turizm yoluyla ekonomik anlamda kalkınmasına ve canlandırılmasına olanak tanınmasıdır.

Turizmin fiziksel planlamasında doğal, kültürel ve tarihi çevre değerlerinin korunması dikkate alınmayarak gerçekleştirilen planlamalar çevre ve doğayı kirleten, erozyona uğratan ve ekonomik girdileri gerileterek yaşam koşullarını da etkileyen bir boyut kazanmaktadır. Turizmin bu olumsuz etkilerinin gözlenmesi sonrasında çevreye duyarlı turizm, doğal kaynakları koruma ve sürdürülebilirlik kavramlarının, diğer etkenlerle de birleşmesiyle yeni bir turizm çeşidi olan eko turizmi önemli kılmaktadır.

1980’lerde kitle turizmine taleplerdeki artış, çevresel sorunları ve doğanın bozulmasını da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların çözümü sürdürülebilir bir turizm türü olan eko turizmle mümkün olmaktadır. Eko turizm, doğal hayatın devamında, geleneksel kültürün yaşatılması ile ilgili olarak çevre ve kültürel değerlerin önem kazanması ile birlikte Avrupa Kıtası’nda, İtalyada “Kırsal Turizmi Geliştirme Yoluyla Ekonomiyi Canlandırma” hareketleriyle 1960’larda başlamıştır. Bu yeni turizm hareketi gelişerek, 1980’lerde eko köy turizmine hizmet eder hale gelmiştir. Biyolojik çeşitliliğin korunmasının 1992’deki Rio Sözleşmesi’nde ve devamındaki çevre koruma değerlerinin, eko sistem erozyonunun sonlandırılması gerekliliğinin “Gündem 21”de belirtilmesi ışığında bu kararlar doğaya açık geleneksel alanlarda da, eko turizmle hayat bulmaktadır (Tuğun ve diğ., 2013).

UNESCO raporunda belirtildiği gibi,

“Ülkeler kısa vadeli kazançlar için doğal ve tarihsel değerleri koruma olayını terketmemeli ve ertelememelidir. Çünkü turizm ve ekonomik kalkınma, ancak ülkelerin doğal, tarihsel ve kültürel değerlerinin korunması ve uygun çözümlerle değerlendirilmesi ile var olacağına”

dikkat çekmektedir (Gezici 1998’den aktaran, Türk, 2000).

Bu koruma statejileri ile aynı zamanda gelecek kuşaklara devredilmesi gereken geleneksel kültürün, bozulmamış doğanın ve yenilenebilir kaynakların devri, sağlanmış olacaktır.

Doğayı ve yeni kültürleri keşfetmek, rutin yaşam tarzından uzaklaşarak kısa süreliğine dahi olsa değişik kültürleri yerinde yaşamak için seyahat edenler artık, kendilerinin de köy sosyal hayatı içinde aktif olarak rol alabilecekleri turizm hareketlerine katılmak istemektedirler. Bu yöndeki yöresel yaşantıya katılma taleplerinin arttığı Dünya Turizm Örgütü'nün yaptığı çalışmalar sonrasındaki raporlarında da açıkca belirtilmektedir (Dönmezer ve Samioğlu, 2007).

Bugünün değişmez tartışma konusu olan doğanın, çevrenin ve kültürel değerlerin korunması kavramları, turizmin tanımının yanında eko turizmin tanımına, yeni bir yorum getirmektedir. 1990 yılında, Uluslararası Eko Turizm Topluluğu (TIES – The International Ecotourism Society) eko turizmi “çevrenin korunması ve yerel halkın refahını artırmaya yönelik olarak doğal alanlara yapılan çevreye duyarlı seyahatlerdir” olarak tanımlamıştır (TIES, 1990).

2002 yılında Kanada'nın Quebec kentinde gerçekleştirilen zirvede, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu 2002 yılını eko turizm yılı ilan etmiş ve bu bağlamda yapılan tanımlamada, eko turizm için doğal bölgelere yapılan, çevrenin ve kaynakların korunmasını hedef alan ve yöre insanının ekonomik refahını gözetken güvenli bir turizm türüdür denmektedir. Bu çalışmalarda, Dünya Turizm Örgütü (World Tourism Organization) eko turizmin amacını şöyle açıklamaktadır (Ovalı, 2007);

- Turizmin, geleneksel kültürün devam ettiği çevredeki olumsuz etkilerinin minimum seviyeye indirilmesi,
- Bölge halkının ve turistlerin bu konuda eğitiminin sağlanması,
- Turizmin bölge halkına ekonomik katkı sağlamasının temini,
- Eko turizmin, bölgenin çevresel ve sosyal gelişmesini sağlayacak şekilde planlanması,
- Çevrenin ve doğanın, süreç içindeki, bozulmalara karşı korunması için önlem alınması, kontrol mekanizmalarının oluşturulması ve desteklenmesi.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu, konuyla ilgili bir çalışmanın yapılması için görevlendirdiği Dünya Turizm Örgütü de çalışmasında, eko turizmin bileşenlerini şöyle sıralamaktadır (Ovalı, 2007);

- “Yöredeki biyolojik çeşitliliği ekolojik dengeler açısından korumak ve katkıda bulunmak,
- Yerel halkın refahını gözeterek, turistlerin ve yerel halkın bilinçlenmesini sağlamak,
- Yerel halkın ve turistlerin turizm sektöründe sorumluluk içinde hareket etmesini sağlamak,

- Küçük ölçekli işletmeler ile küçük kapasiteli turistik yapılara da hizmet olanağı sağlamak,
- Turizmin yönetilmesinde yerel ölçekli katılımın da önemini vurgulamak,
- Köy mülkiyetlerinin korunmasında ve istihdam olanaklarının da yerel halk lehinde gelişmesini gözetmek,
- Geri dönüşümü olmayan kıt kaynakların kullanımını en düşük düzeyde tutmak.”

Eko turizmi düzenleyen ve katılanların, aşağıdaki eko turizm ilkelerinin yerine getirilmesi zorunluluğunun bilincinde hareket etmeleri gerekmektedir (TIES, 1990);

- Olumsuz etkileri en aza indirmek,
- Çevresel ve kültürel bilinci ve saygıyı oluşturmak,
- Ziyaretçiler ve yerel halkın memnuniyetini sağlamak,
- Çevrenin korunması için finansal gelir sağlamak,
- Yerel halkın refahını geliştirmeyi ve söz sahibi olmasını sağlamak,
- Ev sahibi ülkelerin politik, çevresel ve sosyal durumuna gösterilen duyarlılığı artırmak.

Eko turizmin sürdürülebilirliği o ülkenin turizm potansiyellerinin ortaya konarak ve ülke genelinden başlayarak eko turizmin uygulanacağı kesimler için politika ve stratejilerin geliştirilmesi ile mümkün olmaktadır.

Görüleceği üzere eko turizmin yer aldığı kırsal kesimde, sürdürülebilir ekonomik canlılığı oluşturmak için gerçekleştirilen çalışmalarda çevre, doğa ve yerel kültürün korunması ön planda tutularak gelişme sağlanmaktadır. Günümüzde çevre sorunlarının artması nedeninden dolayı eko turizmle desteklenen doğayı koruma yaklaşımları ile eko köyler önem kazanmaktadır.

2.2.4 Eko Köy Örnekleri

Günümüzdeki eko köy çeşitliliği, tanımının bir tek modele dayandırılarak yapılmasına imkan vermemektedir. Aşağıda, 6 örnekle eko köy yelpazesi içinde halen yaşamını sürdüren yerleşkelerin konumları ve yaşam biçimleri incelenmektedir. Tez konusu olan “çekirdek köyleri eko turizme kazandırma çalışmaları”, verilen bu örneklerle ilişkilendirildiğinde diğer eko köylerden farklı olarak ekonomik getirisini turizm oluşturmaktadır.

2.2.4.1 Mbam ve Faoune, Senegal

Mbam ve Faoune, Senegalın başkenti Dakar’ın güneyindeki kırsal alanda yer alan topluluklardır. Mbam, Dakar’ın 100 km uzaklığında bulunan Sine Saloum deltasında yer

almaktadır. Faoune ise daha güneyde bulunan Kasamance Bölgesi'nde Senegal'in Gambiya ile olan Güney Sınırı'nın az ötesinde bulunmaktadır ve her iki topluluk da zor şartlarda yaşamaktaydı.

Mangrov Ormanları Sine Salom deltasında eko sistemin sürdürülebilmesi için önemli bir araçtır. Mangrov ağacı kara bitkileri içerisinde çok nadir rastlanan, tuzlu suda yaşayabilme özelliğini göstermektedir. Tuz filtresi görevini üstlenerek yakınlarda bulunan tuzlu toprakları bile tuzdan arındırarak bu yerlerde pirinç yetiştirilmesini sağlamaktadır. Ancak 1980'lerde Sahra Çölü'nün güneyindeki Sahar Bölgesi'ndeki kuraklık Mangrov Ağaçlarını kurumayla karşı karşıya getirmiştir. Deltada yaşayan köylülerin de yemek pişirmek için bu ağaçları kesmeleri, nüfus artışlarının da getirdiği etkiler, Mangrovların kendilerini yenilemelerini zayıflatmıştır. Geçimini balıkçılıkla kazananların balıkları tütsülemek için bu ağaçları keserek odunlarını kullanmaları da yıllar içerisinde Mangrov ağaçlarının tükenmesine sebep olmuştur. Bunun sonucunda da pirinç tarlaları denizin tuzlu suları ile zarar görmüştür.

Casamance Bölgesi'nde bulunan Faoune'de susam üretimi köy ekonomisi için önemliydi. Ancak sömürgecilerin baskısı ile seri üretimi yapılan ve topraktaki besin maddelerini tüketen fıstık üretimine geçildi ki susamla kıyaslandığında sadece ihracatı yapılan daha az ekonomik getirisi olan ve köy ölçeğinde işlenemeyen bir üründü.

Mbam ve Faoune köylerinin bu ekonomik ve jeolojik sorunlarının yanında modern teknolojinin köylerde kullanılmaya başlanması, televizyon, radyo ve gazete gibi iletişim araçlarıyla geleneksel diğerleri kötüleyen, ancak batının modern şehirli hayatını öven ve göklere çıkaran yayınları, bu köylerdeki kültürel ve sosyal hayatı etkileyerek genç nüfusun şehirlere göçün önünü açmıştır. Bu durum Mbam ve Faoune'deki bazı ileri görüşlü ve gelen tehlikenin büyüklüğünün farkında olan bir grup, köylerini ve topluluklarını bu tehlikelerden korumak ve uzak tutmak için GEN SENEGAL'e (Global Ecovillage Network-Küresel Ekoköyler Ağı) üye olarak kültür, ekonomi, sağlık ve spritüellik gibi alanlarda sürdürülebilir olmayı taahhüt etmişlerdir.

Bu iki köyün üyeleri GEN Senegal tarafından düzenlenen eğitimlere katılmışlar, Mangrov ekimi, sulak alan idaresi, bilgisayar ve internet kullanımı, fon kullanımı başvurularının hazırlanması, perma kültür ve eko turizm alanlarında eğitilmişlerdir. Mbam, GEN Senegal aracılığı ile biyogaz geliştirme projesi için küresel çevre fonundan maddi yardım almıştır. Faoune ise bugün COLUFIFA adlı organizasyonun merkezi durumundadır. Colufifa

yaşanan kuraklığa bir çözüm bulunması çalışmalarında bulunmak için 1980 yılında Demba Mansare tarafından kurulmuştur. Senegal’de 350 köyün yanında Senegal’in komşuları olan Gambiya, Gine Bissau ve Gine Cumhuriyeti ile çalışmakta olup esas hedef gıda güvenliğinin desteklenmesi, sağlık, eğitim, mali özerklik, fiziksel ve kültürel çevrenin korunması ve geliştirilmesidir.

Kümes hayvanları yetiştiriciliği, arıcılık, kurak mevsim sebzeciliğinin yanında esas çalışmalar, susam yetiştiriciliği ve kullanım olanaklarının yeniden faaliyete geçirilmesi yönünde yoğunlaşmaktadır. Okuma-yazmanın teşvik edildiği, kuyu kazma, yerel malzeme olan bambularla ev yapımı, güneş fırını kullanımının yaygınlaştırılması, yerel bitki yetiştiriciliği ve kullanım alanlarının araştırılması programlarının da bulunduğu Colufifa’daki köyler ağının, Danimarka’dakiler başta olmak üzere birçok ülkenin uluslararası kuruluşları ile de ilişkisi bulunmaktadır (Dawson, 2006).

Bugün Mbam ve Faoune toplulukları civardaki bölgelere ilham kaynağı olmuş, araştırma, eğitim, uygulama konularında yararlanabilecek bir merkez olmuştur. Her iki köyde dönüşüm sürecinde GEN Senegal aracılığıyla bütüncül bir planı, sürdürülebilirlik kapsamında sürecini, yönünü ve hızını büyük bir halk katılımıyla gerçekleştirmişlerdir.

2.2.4.2 Seiben Linden, Almanya

Sieben Linden Alman eko köyünün ilk kurulma sebebi çok küçük bir ekolojik iz bırakarak yaşamayı hedeflemekteydi. Mevcut bir yerleşmeyi iyileştirme yerine yeni bir yerleşke kurma tercih edildi. Eski doğu Almanyada bulunan Poppau köyü bitişiğindeki 22 hektarlık arazi satın alındı ve faizsiz, uzun vadeli borçlar alınabilmesi avantajı ile bugün Sieben Linden’in 28 hektarı orman olmak üzere toplam 44 hektar arazisi mevcuttur.

Sieben Lindenliler’in ilk işi, arazi içerisindeki mevcut bir çiftlik evini düşük enerji harcayacak şekilde yapı standartlarıyla tamir etmek oldu ve bu bina daha sonraları ziyaretçilere de açılarak topluluğun kullandığı bir merkez haline getirildi.

İlk konutlar, uygulanmak istenilen ekolojik kurallarla inşası uzun sürmesine rağmen bu kurallardan taviz verilmeyerek inşa süresinin uzamasına da aldırılmadan istenen ekolojik ilkelerle, yapıların yalıtımı gerçekleştirilmiş oldu. Daha sonraki yapılarda tasarım ve yapım açısından alınan radikal kararlar doğrultusunda büyük bir saman ev, eko köy sınırları içerisinde toplanan odunlarla, insan gücüyle (elle ve ayakla) yapılan kerpiçlerle, hiçbir elektrikli alet kullanmadan, at gücünden de yararlanılarak inşa edilmiştir. Diğer binalar da buna

benzer ve az enerji kullanarak inşa edilmiş, Avrupanın en büyük üç katlı saman evi de mümkün olduğunca yerel malzeme kullanılarak hayata geçirilmiştir.

Sieben Linden ve Kassel üniversitesi işbirliği ile yapılan bir çalışmada Sieben Lindenin ekolojik binalarla ilgili önemli başarılarının mevcudiyeti ortaya konmuştur. Bu çalışma ile eko köydeki kişi başına karbon monoksit salınımı Almanya ortalamasının yaklaşık %28'i kadar olup, bu oranın ısınma maksatları için %10, bir konut içinse %6'ya düştüğü gözlemlenmiştir.

Sieben Linden, saman balyaları ile ev yapımının daha ucuza mal edilebilmesi için Almanyada bugün halen yürürlükte olan inşaat kurallarının değiştirilmesi yönünde uğraş vermektedir.

Sieben Linden eko köyünün elektrik enerjisi fotovoltaiik paneller vasitesiyle karşılanmakta, sıcak su için güneş pilleri kullanılmaktadır. Köydeki evlerin ısıtılması eko köyün kendi arazisinden sağlanan odunlarla gerçekleştirilmektedir.

Besin yetiştirme en yoğun uğraşlar içerisinde yer almakta köyün sebze ihtiyacının %75'i köy üretiminden karşılanmaktadır. Karar vermek için ve grup içindeki ilişkilerin gerçekleştirilmesi, üye sayısı 15 ile 30 kişi arasında değişen ve belli bir konu ya da ilgi alanına göre biraraya gelen küçük grupların oluşturulması ile olmaktadır.

İlk yıllarda sürdürülebilir bir yerleşimin kurulması ve korunması hedefi bugünlerde, içinde sosyal ve spiritüel boyutları da kapsayacak şekilde genişletilerek toplumsal tercihleri olan insanlara da verilen önem artırılmıştır. Eko köydeki topluluğun küçük gruplarca meydana gelmesi bir avantaj teşkil etmekte bu sayede gruplar ekolojik ayak izlerini azaltmanın yolları ve kolaylıkla kopyalanıp çoğaltılabilen maddeler üzerinde çalışılabilme imkanına sahip olmaktadır (Dawson, 2006).

2.2.4.3 Ithaca, EVI, ABD

Ithaca eko köyündeki evler orta sınıf American vatandaşlarının kolayca kopyalayabilecekleri bir örnek olması için oluşturulmuştur. EVI'nin nihai hedef olarak insan yerleşimlerinin tekrar tasarlanabilmesi ve sürdürülebilir bir yaşam için kullanışlı ve aynı zamanda kolayca tekrarlanabilen sistemlere örnek oluşturacak yaklaşık 500 kişilik bir topluluk modeli yaratmaktır.

Newyork eyaletindeki Ithaca şehrine iki mil uzaklıkta, yarı kırsal 70 dönümlük bir arazide ortak konut modeli olarak inşa edilerek 1996'da "FRAG"lara (First Residents Group- İlk Yerleşim Grup'u) yerleşilmiştir. 2003 yılında da ikinci grup olan SONG'lar (Second

Neighbourhood Group) tamamlanarak 60 haneye denk düşen 160 kişilik nüfus'a ulaşıldı ve böylece de Kuzey Amerikanın en tanınan eko köyü oluşturulmuş oldu. Ekolojik ayak izini azaltmak için her iki grup birbirine yakın kurulmuş merkezi ısıtma, güneş enerjisinden yararlanma sistemleri üstün yalıtımlı duvarların mevcudiyeti özelliğiyle tasarım farklılığı ortaya konmuştur. Froglar'ın hemen hemen yarısı güneş pili panellerine ve güneş enerjisiyle çalışan su ısıtıcılarına sahip olduğundan bölgedeki diğer benzer evlerle kıyaslandığında %40 daha az gaz ve elektrik tüketmektedir. Daha sonra oluşturulan SONG'un ise daha verimli olacağı beklenmektedir.

EVI'ye ulaşım araba havuzu (car pool - sahip olunan arabaların artaklaşa kullanımı için oluşturulan sistem), toplu taşıma, bisiklet hibrid araçlarla ve bir adet bitkisel yağla çalışan arabayla olmaktadır. Çalışan nüfusun %60 yarı zamanlı olarak eko köyde çalıştığından araç ihtiyacı da o nispette azalmaktadır. Evlerin bazılarında kuru kompost tuvaletler, bazılarında da az su ile çalışan sifon sistemleri mevcuttur (Dawson, 2006).

2.2.4.4 Ecoovila, Brezilya

Porto Alegre şehrinin ortasında, ana hedefi şehir yerleşimleri için çevreyle dost, sosyal yaşamı destekleyen yapı yöntemleri geliştirmek ve sergilemek olan sekiz öncü mimar tarafından kurulmuştur. Bu öncü mimarlar "Doğayı taklit etmeye ve ondan öğrenmeye" dayanan perma kültürden ilham alarak perma kültür tasarım ilkelerinin şehir yerleşimlerindeki uygulamaları üzerinde çalışmışlardır. Bu eko köyde;

- Güneş enerjisi kullanılmaktadır (ev konumları buna göredir), gün içinde emilen ısının soğuk gecelerde evin ısıtılmasını maksimum seviyeye çıkarmak için şömineli bir merkezi sistemden yararlanılmaktadır.
- Klima kullanılmamaktadır. Evler yeraltı bölmeleriyle ve yüzeydeki kanallardan geçen hava akımı ile soğutulmaktadır.
- Yaşam için gerekli olan yemeklik otlar, baharatlar ve asma bitkileri yetiştirilmektedir,
- Evlerin sıcak yaz günlerinde serin kalması için çim çatılar kullanılmıştır,
- Yapılarda genellikle yerli malzeme olan bamboo, kerpiç, ve kil tuğlalar kullanılmıştır,

Kanalizasyon atıkları, biyolojik arıtma sistemi olan sazlıklarda temizlenerek arıtılan su bahçelerde kullanılmaktadır (Dawson, 2006).

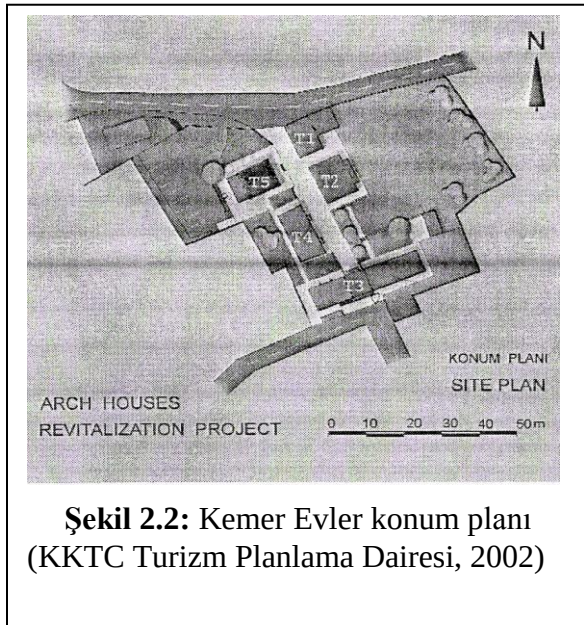
2.2.4.5 Dipkarpaz Kemer Evler, KKTC

KKTC'nin önemli turizm bölgelerinden Dipkarpaz köyünde köy ve kültür turizmini örneklemek ve özendirmek amacıyla KKTC Ekonomi ve Turizm Bakanlığı'nın yönetsel ve parasal katkılarıyla "Kemer Evler Yenileme ve Yeniden İşlev Kazandırarak Canlandırma Projesi" yapılmıştır. Dipkarpaz Köyü'ndeki geleneksel Kemer Evler yenilenerek ve işlev verilerek eko köy turizmine yönelik bir turizm yerleşimine dönüştürülmüş ve 2002 yılında hizmete açılmıştır.

Köydeki yapıların büyük çoğunluğunun yapım tekniği kerpiç ya da köşeleri kesme kumtaşı ile güçlendirilmiş çamur harçlı, yığma taş duvarlı kemer evlerdir.

Karpaz bölgesinde yöre halkının "Köy ve Kültür Turizmi" kavramlarıyla tanışması ve benimsemesi ile kendilerine sağlanabilecek kredi ve yardımlarla sürdürülebilir bir ekonomik gelişme modelinin oluşmasına katkıda bulunmak amacıyla bir turizm geliştirme projesinin ilk uygulaması yapılmıştır.

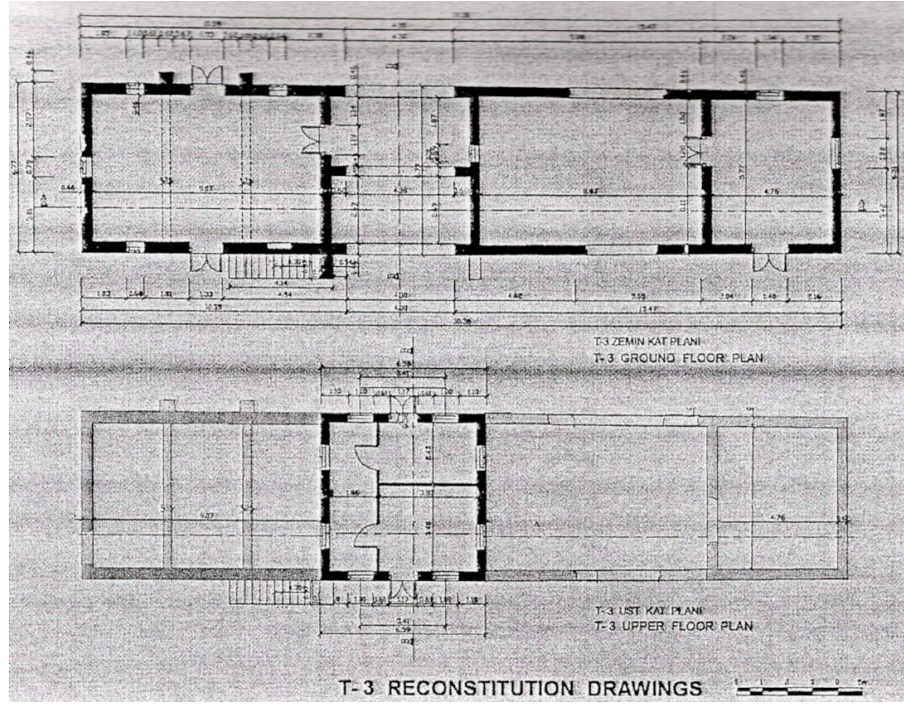
Dipkarpaz köyünde köy turizmine uygun geleneksel yapıların seçiminde, köye ait geleneksel yapı biçimi ve malzeme özelliklerini taşımaları, yöreye has dokuyu ve köy sokağında kendiliğinden oluşmuş komşuluk biçimini yansıtmaya özellikleri, düzenlemede ana ilkeler olarak benimsenmiştir (Aksüğü, E., ve Cemal, M., 2005). Böylece yöredeki 5 köy evi çevresi ile birlikte restore edilip turizmde konaklama, dinlenme, kafeterya işlevleri verilerek turizme kazandırılmıştır (Şekil: 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, bkz. EK-1).

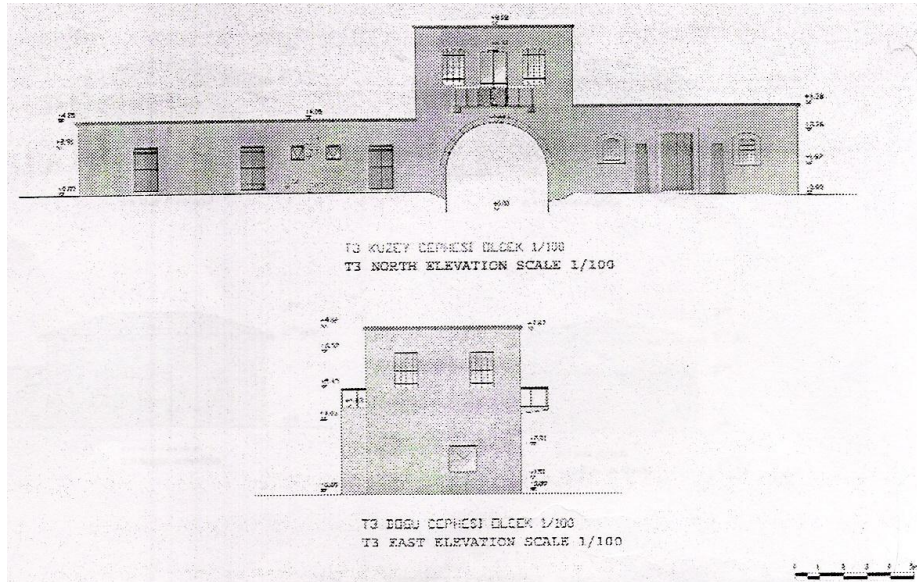
Şekil 2.2: Kemer Evler konum planı
(KKTC Turizm Planlama Dairesi, 2002)

Şekil 2.3: Kemer Evler Sokağı'nda görünüş
(KKTC Turizm Planlama Dairesi, 2002)

Şekil 2.4: T3 no'lu binanın özgün durum zemin ve üst kat planları (KKTC Turizm Planlama Dairesi, 2002)

Şekil 2.5: T3 no'lu bina canlandırma projesi kuzey ve doğu görünüşleri (KKTC Turizm Planlama Dairesi, 2002)

“Kemer Evler Canlandırma Projesi”nin yaşama geçirilmesiyle Dipkarpaz Köyü, 12 yatak odalı (24 yatak), bir okuma odası, bir kahvaltı salonu-kafe ve çamaşırhane-depoya ve konuklara 12 ay boyunca hizmet verebilen, yaşam için gerekli olanaklarla donatılmış bir tesise kavuşmuştur. Odalarda bulunan ve oturma işlevi gören geleneksel divan özellikleriyle kanepeler (üç veya dört kişinin oturabildiği oturma birimi) yatma birimlerine dönüştürülebildiğinden 24 kişilik yatak kapasitesi 33 kişiye çıkabilmektedir. Konukları yanında köy halkına da kapılarını açık tutan kafe, yabancı konukların yerel kültürle bir tanışma ve etkileşim ortamı olma görevini de yerine getirmektedir.

Kemer Evler, bir Köy ve Kültür Turizmi örneği olarak hem yerli hem de yabancı konuklara hizmet sunmaktadır. Tesis, ikisi Ekonomi ve Turizm Bakanlığı ve biri de Dipkarpaz Belediyesince atanan üç kişi tarafından yönetilmektedir (KKTC Turizm Planlama Dairesi, 2002).

2.2.4.6 Figardu, Güney Kıbrıs

Tezin konusu olan” Çekirdek köylerin eko turizme kazandırılması” çalışmalarıyla Figardu (orijinal ismi Phikardou veya Fikardou) köyünün turizme kazandırılması çalışmaları benzerlik arzemektedir. Sürdürülebilirlik bağlamında bölgenin bu gün halen ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel verileri analiz edilmekte, mevcut eski dokunun korunması amacıyla ev yıkımına ve yeni ev yapımına uzman kişilerce geliştirilen sürdürülebilirlik kapsamında ele alınan tasarım çalışmaları ile müsaade edilmektedir. Bu çalışmalarla köyün bölgede eko turizm açısından bir çekim merkezi haline getirilmesi amaçlanmaktadır.

Altmış haneli Figardu köyü, Güney Kıbrıs sınırları içerisinde Lefkoşa ilçesine bağlı Trodos dağları eteklerinde, yaklaşık 300 yıl önce kurulmuştur.

Rum yönetimi 1978 tarihinde nüfusu 1200 olan ancak bugün kentlere göç nedeniyle boş olan köydeki taş evlerden nitelikli iki tanesini, müzeye dönüştürmek amacı ile kamulaştırmıştır. Buradaki amaç geleneksel köy mimarisi ve yapı malzemesi ile ön plana çıkmış bu köy evlerini turizme kazandırarak geleneksel kültürün yaşatılmasıdır. Dokudaki köy evleri bölgenin doğal yapısı olan volkanik taşlardan inşa edilmiş, harç olarak bölgedeki kırmızı toprağın samanla karışımı kullanılmıştır. Çatılarda ahşap mertek, çatı örtüsü olarak el yapımı oluklu kiremit veya sıkıştırılmış toprak kullanılmıştır. Tüm ara yollar yine volkanik taşla kaplıdır. Köy içerisindeki istismak edilen iki ev, o döneme özgü yaşam eşyaları ile birlikte muhafaza edilerek rehber eşliğinde ziyaret edilebilmektedir (Fotoğraf: 2.1, 2.2, bkz. EK-2).

Köydeki 500 yıllık kilise bir köy evinden bozmadır. Çatı örtüsü olarak köydeki seramik atölyesinde üretilen toprak lehvalar kullanılmıştır ve UNESCO'nun (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) koruması altındadır. Köydeki ilkokul ise 90 yıllıktır (Karabardak, 2008).

Fotoğraf 2.1: Güney Kıbrıs, Figardu Köyü uydu fotoğrafı (Google Earth, 2008)

Figardu Köyü taş yollari ve saçak detayı

Figardu Köyünde giriş kapısı detayı

Fotoğraf 2.2: Figardu Köyü - Güney Kıbrıs (Tuğun, 2008)

Figardu köyü geleneksel günlük yaşam araç ve gereçleri, Güney Kıbrıs.

Figardu köyü kilisesi kemerli penceresinden çevrenin görünümü, Güney Kıbrıs (H.Tuğun-2008)

Fotoğraf 2.3: Figardu Köyünden görüntüler - Güney Kıbrıs (Tuğun, 2008)

Burada belirtilen örneklerdeki eko köylerin kuruluş amaçları aşağıda özetlenmiştir;

- Mevcut bir yerleşim alanının sosyal, kültürel, doğal kaynaklarının ve çevrenin korunması, konaklama kapasitesi yaratarak ziyaretçi kabul yoluyla ekonominin canlandırılması, ve
- Yeni bir yerleşim biriminin oluşturulmasıyla ekolojik ayak izinin azaltılması, çevre koruma ve doğal yollardan elde edilerek kazanılan imkanların kullanılması ve bu bağlamda ekonomik gelir elde edilmesi.

Örneklerde eko köylerin ilk kuruluş aşamalarında kendine yeterli olacak şartların geliştirildiği, daha sonraları köy sınırları dışına bilgi ve ürün ihraç ederek ekonomik gelir elde edildiği izlenmektedir.

Dipkarpaz Kemer evlerde ve daha sonra açıklanacak Büyükkonuk örneğinde gelir sadece ziyaretçi konaklamaları ve eko turizm faaliyetleriyle sınırlıdır.

2.2.5 Eko Köy Turizminde Çekirdek Köy

Dünya genelinde bozulmamış doğadaki turizm hareketlerine katılmaya olan talep hızla artış göstermektedir. Bu taleplere, kırsal kesimde halen geleneksel yaşamını sürdürmeye çalışan köylerde yapılan düzenlemelerle, cevap verilmeye çalışılmaktadır. Turizm arzının maksimize edilmesi ve turizm arz ve talebinin dengelenmesi, turizmin bölgesel kalkınmada bir

araç olarak kullanılmasının sağlanmasıyla, eko turizmin uygulandığı bu köyler aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Turizm, özellikle de eko turizm doğa içinde ve doğayı kullanarak gelişen bir olgudur. Bu talepleri karşılarken ekolojik dengeyi ve biyolojik çeşitliliği bozmadan yenilenebilir bir çevrede faaliyette bulunulması esastır. Doğal ve kültürel çevrenin korunarak turizmde sürekliliğin sağlanmasıyla ekonomik süreklilik de sağlanmış olacaktır. (Gezici 1998'den aktaran, Türk, 2000).

Sosyal turizm açısından eko turizm kapsamında çekirdek köyler, alt ve üst yapı itibarıyla sosyal, kültürel, ekonomik ve çevre değerleriyle turizme açılacak özellikteki köylerdir. Burada çekirdek köy, sosyal ve kültürel açıdan halen geleneksel yaşamını sürdüren, koruyan, köy halkıyla birlikte, eko köy turizmi potansiyeli gösteren köy veya yerleşkelerdir.

Köylerdeki yaşam şekli, korunan sosyal değerleri içermekte ve o bölgenin kültürünü yansıtmaktadır. Geleneksel sosyal yaşam, komşuluk ilişkileri, dokudaki mimari tarz ve malzeme kullanımı köylere farklı değerler de kazandırmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle erozyona uğrayan kültürel mirasın, çevrenin korunması ve gelecek kuşaklara devredilmesi konusu ciddi çalışmaların yapılmasını gerektirmektedir.

Eko turizmin gerçekleştirileceği çekirdek köyler, ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamıyla sürdürülebilir yerleşim birimleridir. Bunun için, doğaya, çevreye ve geleneksel yaşam biçimine, mevcut dokuya uyumlu yeni tasarım uygulamalarıyla da çevrenin ve geleneksel kültürün korunması hedeflenmektedir (Rosenthal, 2011).

Çekirdek köyler, eko turizm özelliklerine sahip belirlenmiş köylerin analiz edilerek turizm, iş gücü-hizmet, çevre ve otantik değerleri, alt ve üst yapılarıyla birlikte turizm özellikleri saptanmış, iç-dış turizm için, uygun birimlerdir.

Bu köylerde yapılan, turistlerin merak ve öğrenme isteklerini karşılayacak, etkinlikler ve festivaller uluslararası alanda da hızla çoğalmaktadır. Uluslararası Turizm Örgütü'nün yaptığı çalışmalarda "Aktif Tatil yerine Deneysel Tatil"i tercihlerde taleplerin arttığı belirtilmektedir. Burada amaçlanan yeni ve değişik kültürlerin ve bilgilerin öğretilmesi, köy sosyal yaşamına katılma imkanı sağlayarak değişik bir deneyimin yaşatılmasıdır. Bunların da gerçekleşmesi ise ancak eko turizmin uygulandığı bu köylerde olmaktadır (Dönmezer ve Samioğlu, 2007).

Eko turizm kapsamındaki çekirdek köylerde, ziyaretçilere sunulabilecek hizmetler; konaklama, sağlık hizmetleri, haberleşme, yeme-içme, gezilecek-görülecek yerler, taşımacılık, danışma, festivaller, yerel üretimler, geleneksel ve kültürel aktiviteler ve köy sosyal yaşamına aktif olarak katılma olarak özetlenebilir. Köydeki turistik amaçlı etkinlikler ise eğitim, eğlenme, heyecan duyma, merak, boş zamanları değerlendirme ve özel ilgi alanlarında yoğunlaşmaktadır.

Çekirdek köylerdeki eko turizmin köy halkına sağladığı sosyal yararlar ve ekonomik katkının yanında, geleneksel yaşam şeklinin sürdürülmesi, kültür ve geleneklerin, toprağa olan bağın, toplum değerlerinin, geleneksel zanaat ve becerilerin korunması devam ettirilmesi, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklarca devamının sağlanması olarak sıralanabilir (Cemal, 2007).

Bir çekirdek köy yerleşimi, aşağıda belirtilen alt-üst yapı özellikleriyle, eko turizm açısından kendini tanımlamaktadır;

- Turizmle ilgili enformasyon, mo-kamp, restoran, köy kahvesi, mimari doku içerisindeki pansiyon evler, yürüyüş parkurları, konaklama tesisleri, günü birlik tesisleri,
- Ulaşım ile ilgili otoyollar, otoyol işaretleri, benzin istasyonları, kafeterya ve terminaller,
- Güvenlik, alışveriş, sağlık hizmetleri, eczane, PTT, WC-lavabo olanakları,
- Müze ve tarihi yerler, peyzaj özellikleri, yöresel kültür ve beslenme, ve
- Spor ve rekreasyon alanları, periyodik yöresel festivaller, ekolojik olarak çevrede yetişen meyve ve sebzelerden yararlanma, doğal-kırsal yaşantıdan faydalanma.

Bu özellikleri gösteren, alt ve üst yapısı sağlanmış yörelerdeki çekirdek köylerde, eko turizm oluşumu mümkün görülmektedir.

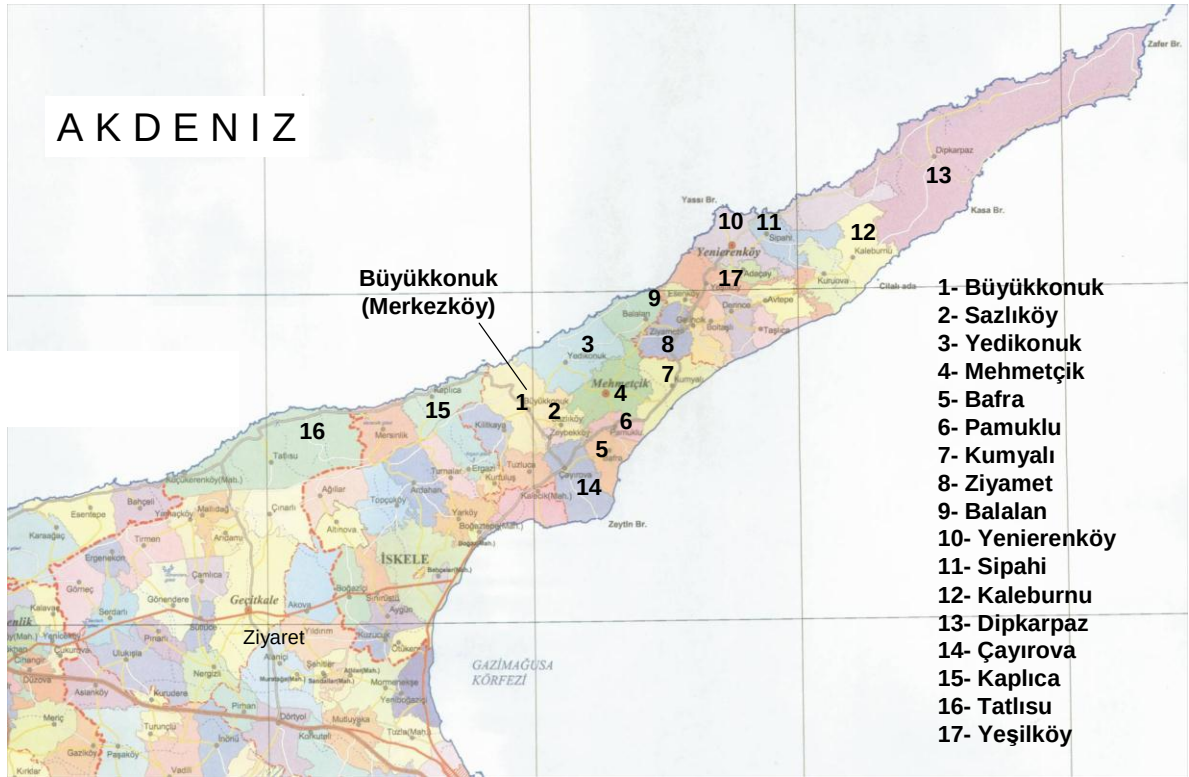
Çekirdek köylerde iç ve dış turizm açısından iki türlü turizm aktivitesi vardır:

- Günübirlik ziyaret olanakları, (doğrudan gezi ve ziyaretler), çekirdek köyün ve çevresindeki tesislerin altyapısı ile doğrudan günübirlik hizmetler karşılanabilir (mevcut çevredeki köy yerleşimlerinde),
- Konaklama ile birlikte ziyaret olanakları (Düzenlenmiş olan çekirdek köylerde rezervasyonlu veya ziyaret esnasındaki kararlarla turistlerin eko köyde kalma ve orada yaşama, rekreasyon ve diğer aktivitelere katılma isteklerinin karşılanması).

Bu ise mevcut köyün alt-üst yapısı yanında konaklama ve kolaylık tesislerinin yapılmasını yani turizm açısından bina ve üst yapı olanaklarının da sağlanması ile mümkün olmaktadır.

Devletce, mevcut yasa ve tüzüklere ek olarak çıkartılan yasa gücündeki emirnamelere göre KKTC genelinde eko köy turizmine uygun özellikteki köylerin turizme kazandırılma çalışmaları yapılmaktadır.

Buna göre KKTC Ekonomi ve Turizm Bakanlığınca Karpaz'da eko turizm hakkında, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan kararlarla Karpaz Bölgesi'nde Harita 2.1'de gösterilen; Büyükkonuk, Sazlıköy, Yedikonuk, Mehmetçik, Bafra, Pamuklu, Kumyalı, Ziyamet, Balalan, Yenierenköy, Sipahi, Kaleburnu, Dipkarpaz, Çayırova, Kaplıca, Tatlısu ve Yeşilköy yerleşim birimlerinin eko köy turizmine açılması uygun görülmüştür.

Harita 2.1: KKTC Ekonomi ve Turizm Bakanlığınca Karpaz'da eko turizm için seçilen merkez ve bağlı köyler (KKTC Bakanlar Kurulu, 2006)

Burada ayrıca köylerde konaklama açısından pansiyonculuk da öncelikle teşvik edilmektedir (KKTC Bakanlar Kurulu, 2006). Bu çalışmanın makro ölçekteki turizm planlaması KKTC gündeminde önemli unsur olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda Devletin ve kurumların bir turizm destinasyonu oluşturmak üzere Karpaz'da belirlenmiş kıyı kesimlerinde

turistik tesisler oluşturması bölgeye ekonomik canlılık getirecektir. Turistin kolaylıkla ulaşması sağlanarak konaklama, ulaşım, gezme-görme-boş vakitleri değerlendirme olanakları ile etraftaki köylerin keşfedilmesi ve turist çekmesi daha kolay olmaktadır. Bu çekim merkezlerine olan güzergahtaki köylerin turizm açısından kalkınması ve devletin desteği ile turizme yatırım yapılması kolaylaşacaktır. Bunun yanında köylerde yitirmeye başlanan ve turizm için önemli olan otantik değerlerin yeniden canlandırılması sağlanacak bunlar için gerekli hizmet ve servis için istihdam yaratılmasıyla köy halkının kentlere göçü önlenmiş olacaktır.

BÖLÜM 3

EKO TURİZM PLANLAMASI

Kitle turizminde yaşanan plansız ve kontrolsüz gelişmeler, olumsuz çevresel etkilere neden olmaktadır. Bu etkilerin minimum seviyede tutulması, sürdürülebilir eko turizm planlamaları ile gerçekleştirilebileceğinden bölgenin eko turizme açılmadan önce gelişmenin, çok boyutlu bütüncül bir planlama ürününün olması gerekmektedir. Bölgenin ekolojik, ekonomik, sosyo-kültürel özellikleri yanında ilgili sektörlerin ve toplumsal katılımın da aktif olarak dahil edildiği, söz hakkı tanındığı bir planlama gerçekleştirilmelidir. Eko turizm planlamasında toplum için istihdam yaratma, yaşam koşullarını iyileştirme, eğitim programlarıyla halkı bilinçlendirme, doğayı, eko sistemi ve kültürü koruma hedefleri gözetilmelidir.

Kırsal bölgelerde oluşturulan turizm planlamalarının genel amacı;

- Yeni davet bölgeleri yaratmak,
- Çevre ve doğayı korumak , otantik kültürü yaşatmak,
- Kırsal bölge ekonomisini canlandırmaktır.

Bu konular teşvik edilerek, çalışmalar özel ve devlet kuruluşları eliyle doğal, kültürel ve arkeolojik değerlere bağlı olarak yapılmaktadır.

Kırsal kesim turizminde planlama hedeflerini şöyle sıralayabiliriz;

- Bölgedeki turizm türleri ve kaynaklarının çeşitlendirilmesi,
- Bölgede kısa ve uzun süreli tatil olanakları ve bunları sağlayabilecek kaynakların artırılması (teşvik),
- Turizm faaliyetlerinin dengeli ve organize bir şekilde dağıtılması,
- Bölgede yerli ve yabancı turistlerin gününbirlik dahil gelişlerinin artırılması ve yöre tanıtımına ağırlık verilmesi.

Turizm planlamasında bölge kültür varlıkları ve turizm söktöründe belirlenen planlama sorunlarının da aşılması gerekmektedir (TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2005).

- Bölgede bulunan kültür varlıklarına yönelik koruma, restorasyon ve diğer (turizm işlevleri) çalışmalar,
- Koruma imar planı yapılması ve böylece düzensiz-kontrolsüz gelişmelerle yöresel mimari dokusunun bozulmasının önlenmesi,

- Kültür varlıklarının korunması ve turizm konusunda yöre halkının yeterli eēitim ve bilgi düzeyine sahip olmasının saēlanması,
- Finans kaynaklarının turizme yönlendirilmesi,
- Yöresel kültür birikiminin deēerlendirilmesi (El sanatları, yöre mutfaēı, halk oyunları gibi etmenlerin turizme yansıtılması),
- Bölgeye gelecek turistlerin katılabilecekleri bölge kültürünü ve sanatını gezip göreceklere, alışveriş yapacakları konaklama, yeme içme ve rekreasyon hizmetlerini karşılayabilecekleri kapasitede geleneksel köy ve merkezlerin oluşturulması,
- Bölge konaklama tesislerinin sayı ve kalitesi yönünden yeterli olmasının saēlanması
- Bölgede çevreyi ve ekolojik yapıyı bozacak yatırımların yapılmasının önlemesi.

Bu sorunların giderilmesi için yasa, kanun ve yasa gücündeki emirnamelerle kamu ve özel kuruluşların teşvikleriyle sürdürülebilir planlama uygulamalarının yapılması gerekliliēi vardır.

3.1 Turizm Düzenlemesi Açısından Planlama

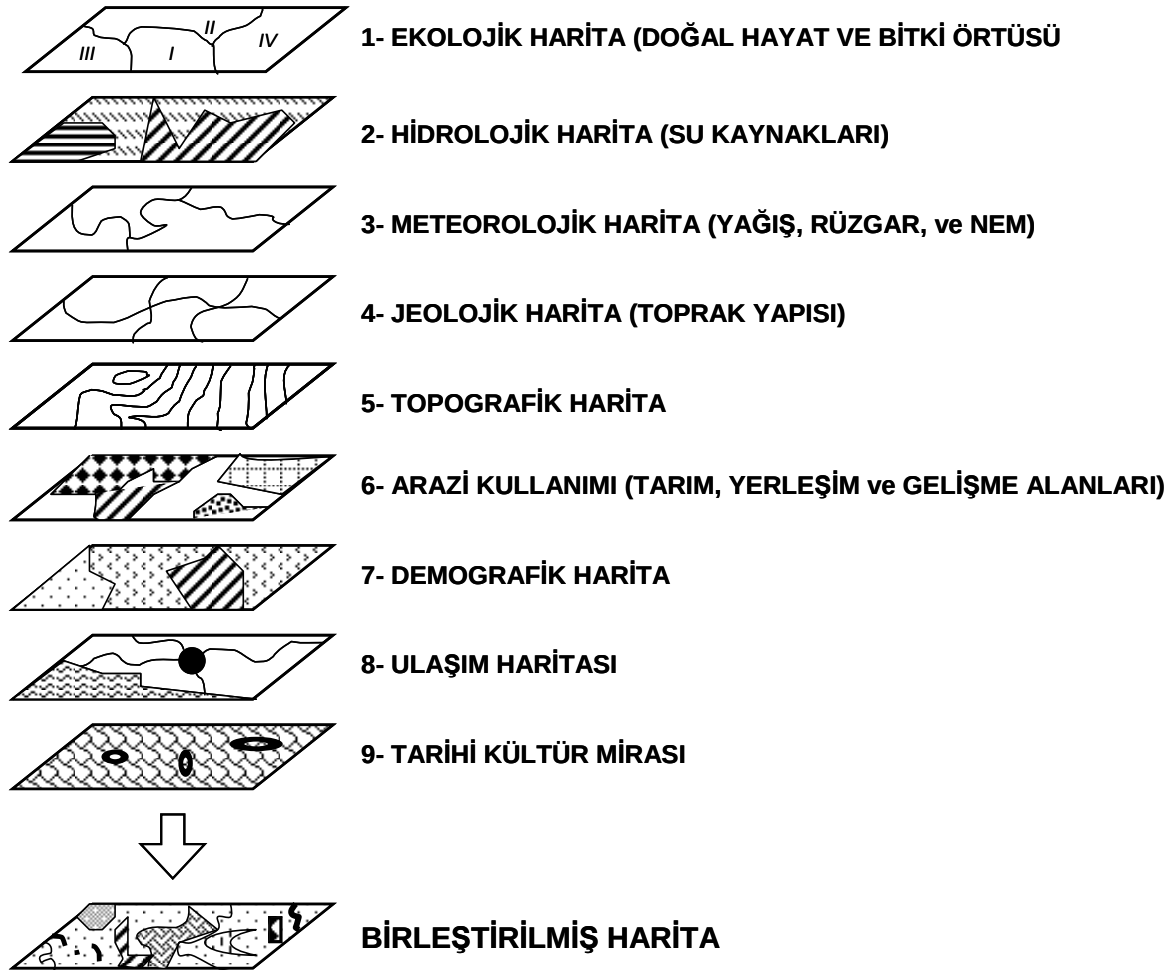
Genel anlamda planlama veri toplama, analiz yapma, deēerlendirme ve sentez aşamalarından oluşurken stratejik planlama aşamasında tematiktir. Ekolojik, ekonomik, sosyal ve benzeri tematik konular planlaması, stratejik planlama gerektirmektedir. Her konu kendi özel göstergeleri çerçevesinde ele alınmaktadır.  rneēin bu tez kapsamında sözü edilen eko turizm planlaması, göstergeler ve yöntem olarak kendine özgü stratejik yaklaşımı öngörmektedir. Burada stratejik unsurlar turizmin ekolojik deēerlerle bütünleşik ve sürdürülebilir bir deēer olarak geliştirilmesinin ilke ve etik pozisyonlarını tarif etmesi gerekmektedir. Turizm bir ekonomik deēer olarak stratejinin bir temel referansı olmak durumundadır.

İnsanın doēal ve yapılanmış  evre ile olan ilişkisinden kaynaklanan çevrenin bozulması sorununa çözüm, ülkesel ölçekteki planlama ve mekan düzenlemeleri ile mümkün olmaktadır.

Planlamanın  evre ve sürdürülebilirlik ile olan ilişkisi Rio Konferansı ( evre zirvesi, 1992- Sürdürülebilir  evre, 1987) ile  evre ve sürdürülebilirlik kavramları eko turizm planlaması gerekliliēini gündeme getirmiştir. Bu yaklaşımın özü olan sürdürülebilirlik, kaynak kullanımında mevcut yapı ve çevrenin korunarak deēerlendirilmesi, toplumsal ve doēal yaşamın i  içe birlikte oluşturularak geliştirilmesi (eko sistemi de göz önüne alarak),

amaçlanmaktadır. Eko turizm için kaynak kullanımında atık azaltımı ve kontrolü, yenilenebilen sistemler ve doğanın korunması ele alınmaktadır (Karaman, 2009).

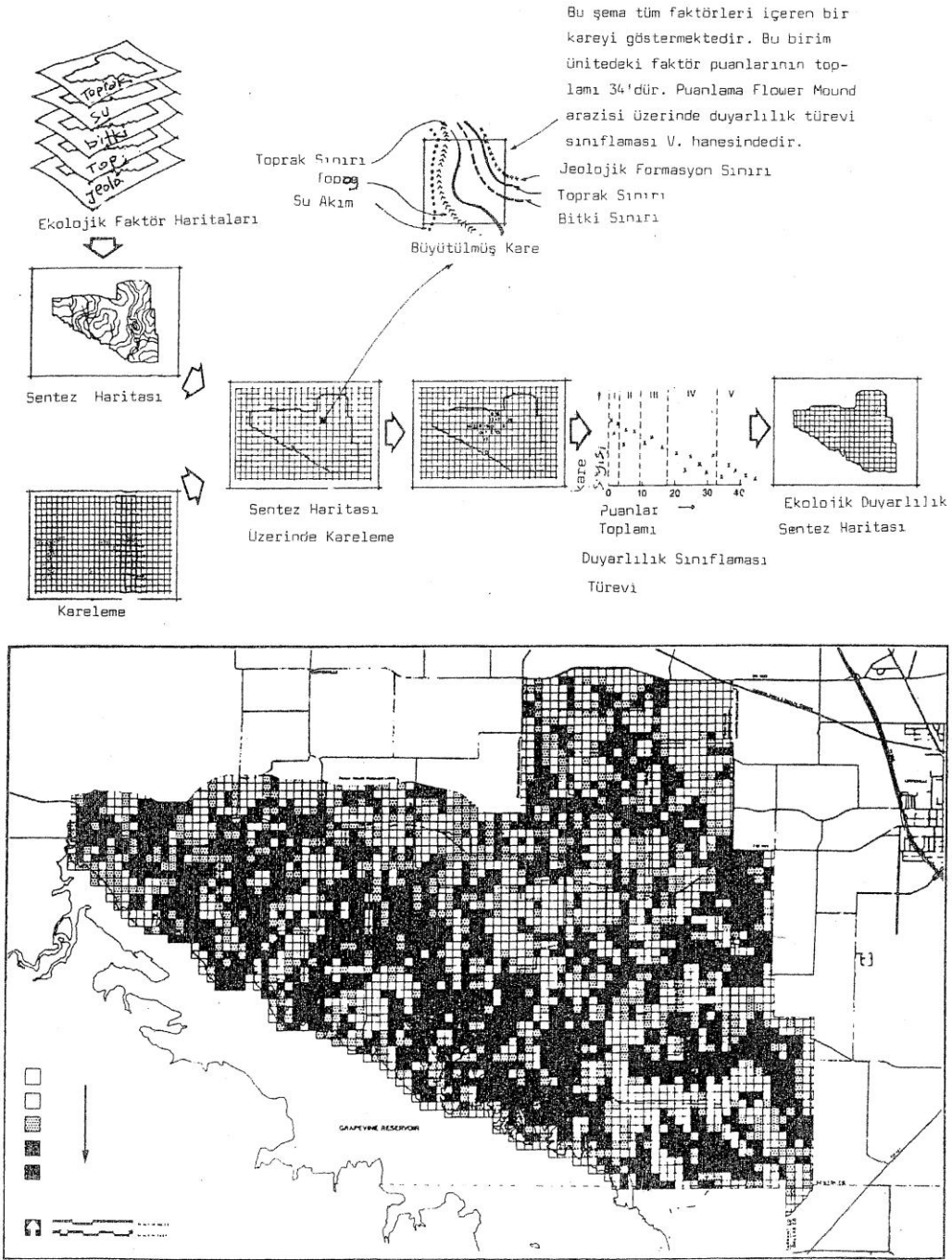
Turizm planlamasının temel analitik ve senteze yönelik konuları aşağıda listelenmektedir. Ayrıca bunların değerlendirilmesine yönelik bir yöntem söz konusudur. Bu yöntem ekolojik katmanların çözümlenmesi (analizi) ve sentezi sürecindeki öncelikli stratejik konuları ele almaktadır (Şekil 3.1).

Şekil 3.1: Doğal ve kültürel kaynaklar çakıştırma haritaları (Gunn with Var, 2002)

Bu yöntem, çeşitli, bilimsel çalışmalarla geliştirilmiştir (McHarg, 1971, Golany, 1976) ve çeşitli turizm planlaması süreçlerinde ele alınmaktadır (Şekil 3.2, 3.3, 3.4 ve 3.5).

Şekil 3.2’de Gideon Golany’nin Virginia Roanoke vadisinde bir yerleşim için yer seçimi süreci örneklenmektedir.

Şekil 3.2: Teksas, Flower Mound Bölgesi ekolojik duyarlılık analizi, ekolojik faktör analizi çakıştırılması sonucu elde edilen sentez pafta (Galony, 1976'dan aktaran Karaman, 1993)

Yapılan planlama çalışmaları, Teksas Flower Mound bölgesi ekolojik faktörlerin planlama analizi çakıştırma haritaları olarak, aşağıdaki başlıklarda düzenlenerek konu örneklenmiştir.

- Fiziki özellikler,
- Çevresel özellikler,
- Sosyal ve Ekonomik özellikler, ve
- Ulaşım özellikleri.

Bu ana başlıklar altında kriterler oluşturarak, ekolojik yapı bozulmadan değerlendirme ölçütleri ele alınmaktadır. Tablo 3.1’de, bu ölçütlerin ayrıntılı açılımı alt başlıklarla da belirtilmektedir.

Tablo 3.1: Eko köy turizm planlaması için sınıflandırılmış değer ölçütleri
(Golany, 1976’dan aktaran Karaman, 1993)

<u>Fiziki Özellikler:</u> • Topoğrafya • Arazi Meyili • Toprak Yapısı • Arazi Uygunluğu • İklim Durumu • Jeolojik Özellikler • Akarsu Kaynakları	<u>Sosyal ve Ekonomik Özellikler:</u> • Demografik Yapı • Kültürel Özellikler • Sosyal Hizmetler • Gelir Grupları • Eğitim Hizmetleri • İş Olanakları • Arazi Fiyatları • Arazi Kullanım Durumu • Arazi Uygunluğu • Konut ve Konaklama • Arazi Politikaları • Arazi Sahipliliği
<u>Çevresel Özellikler:</u> • Peyzaj, Manzara Durumu • Hava Kirliliği Durumu • Gürültü Kirliliği Durumu • Temiz Su Kullanımı • Çekim Odakları • Tarihi, Doğal Sitler • Bitki Türleri Dağılımı (Flora) • Hayvan Türleri (Fauna)	<u>Ulaşım özellikleri:</u> • Ulaşım Sistemi • Ana Ulaşım Yakınlık • Kent Merkezine Yakınlık • Kamu Tesislerine Yakınlık • Arıtma Tesislerine Yakınlık • Enerji Kaynaklarına Yakınlık ve Olanaklar • Sağlık, Eğitim Olanaklarının Dağılımı

Golany’nin yöntemi hücreleme sisteminde, planlama sürecinde tüm parametrelerin değerlendirilmesinde ekolojik etki tahminlerinin yapılabilmesinde kullanılabilecek bir

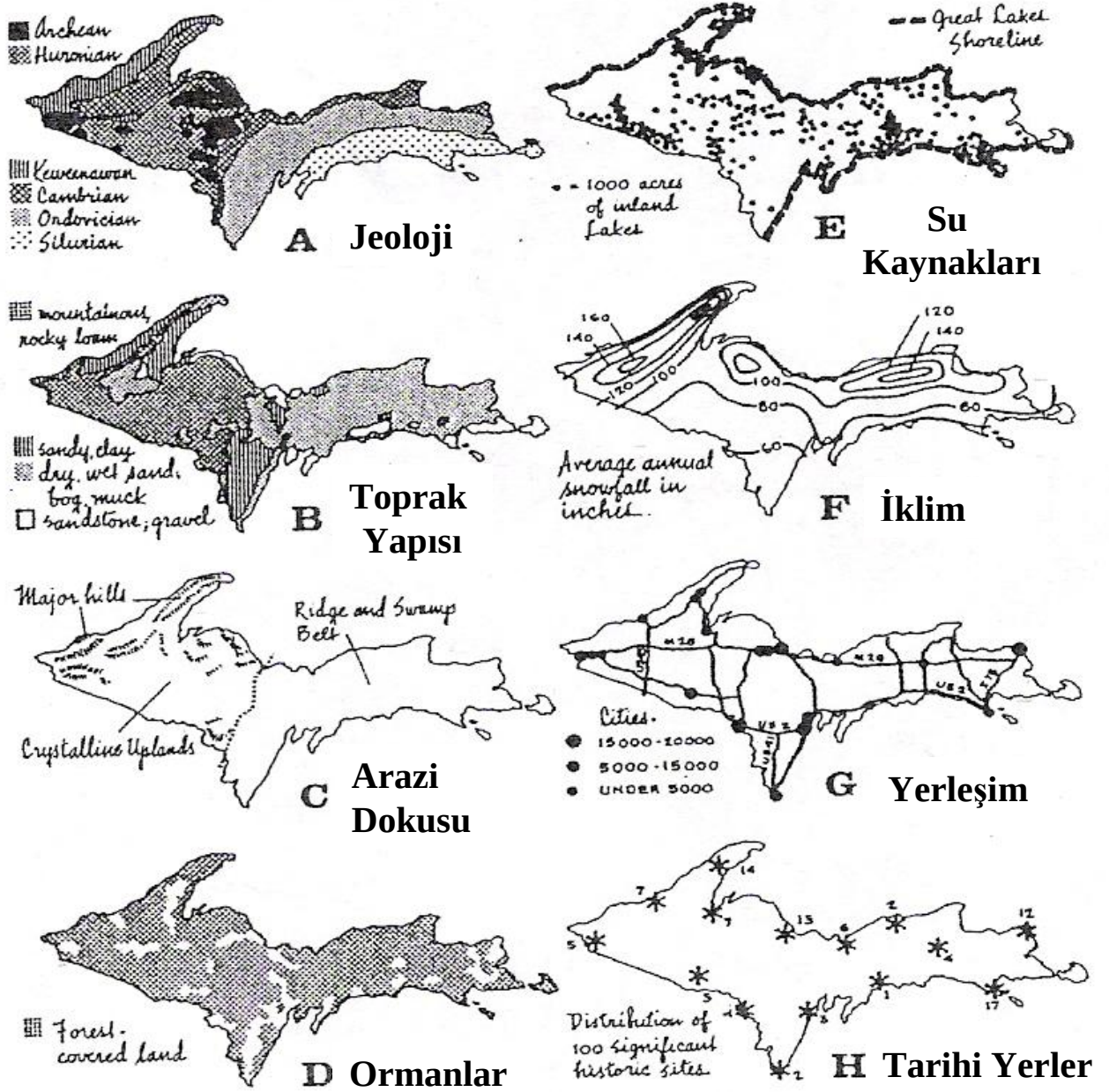
sistematikçe sahiptir. Şekil 3.2’de gelişme bölgesinin ekolojik yönden uygunluğunun doğal parametreleri açısından bir uygulaması gösterilmektedir. Burada geliştirilmesi istenen bölge küçük eşit kareler halinde ekolojik hücrelere ayrılmaktadır. Bu karelerin herbiri de önceden belirlenen ölçütlere göre puanlanmaktadır. Puanlamada en çok puanı alan kare hücre, en iyi potansiyele sahip yerleşim yeri olarak belirlenmektedir.

Bir diğer örnekte benzer çalışmalarla analiz ve sentez çalışmaları olarak Michigan’da göller bölgesinde yer alan üst yarımadadaki sekiz overlay haritayla özellik faktörlerine göre turizm geliştirme çalışmaları ve çevre analizleri yapılmıştır (Şekil 3.3). Bu alanda doğal yaşam özellikleri flora ve fauna olarak korunmakta, folklorik olarak da yaşam tarzı, kıızılderili yaşam tarzı, geleneksel yerleşimleri ve kültürü korunarak eko turizm hizmetine sunulmaktadır.

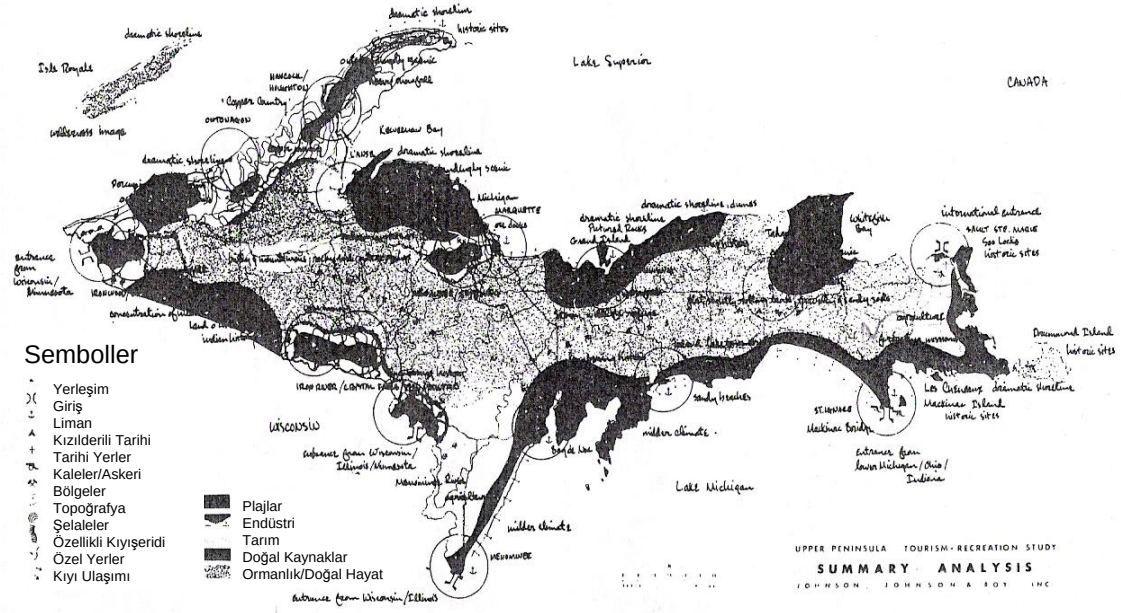
Michigan göller bölgesinde yapılan analiz çalışmaları sonucunda elde edilen dokümanlar, turizm tanımlamalarına göre sınıflandırılarak harita lejantında verilmiştir (Şekil 3.4).

Şekil 3.5’teki kıyı, orman yerleşim alanları, turizme yönelik faaliyetler olarak marina, mevcut ve ek yerleşimler, motel, restoranlar ile seyahat ve danışma noktaları belirlenerek dokuz turizm bölgesinde turizm potansiyelini geliştirme olarak projelendirilmiştir. Burada turizm eylemleri, mevcut tesisler, hizmet servisleri, ulaşım ve bağlantı noktalarındaki ek tesisler olarak eko turizmin seçkin ve rekabetçi özellikleriyle ele alınmıştır.

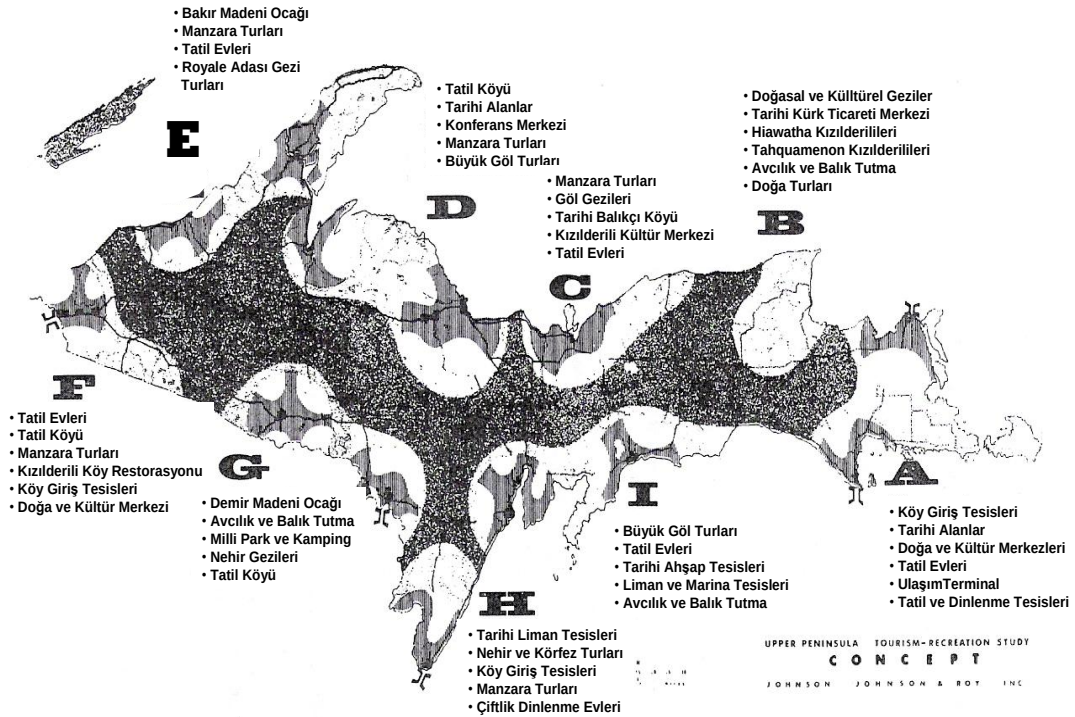
Şekil 3.5’teki turizm planlama sonuçları tüm bu amaçlara bağlı olarak, turizm gelişme alanlarının bölgelemeleri, yerleşim alanı özellikleriyle birlikte gösterilmektedir. Bu kapsamdaki detaylı çalışma, Michigan’daki “Menominee Gateway”de projelendirilen turizm kompleksleri, marina ve tesisleri ve alan düzenlemeleri olarak verilmektedir (Şekil 3.6). Michigan’da yapılan bu harita envanterlerine göre eko turizm kapsamında alt-üst yapı özellikleriyle birlikte mevcut ve öneri kullanışlar belirlenerek planlama kararları açıklanmaktadır. Bu örneklerden görüleceği üzere yapılan ekolojik değerlendirmeler neticesinde envanter oluşturulmakta ve yerleşimin çevre duyarlı gelişmesi için ekolojik katman referansları ortaya konmaktadır.

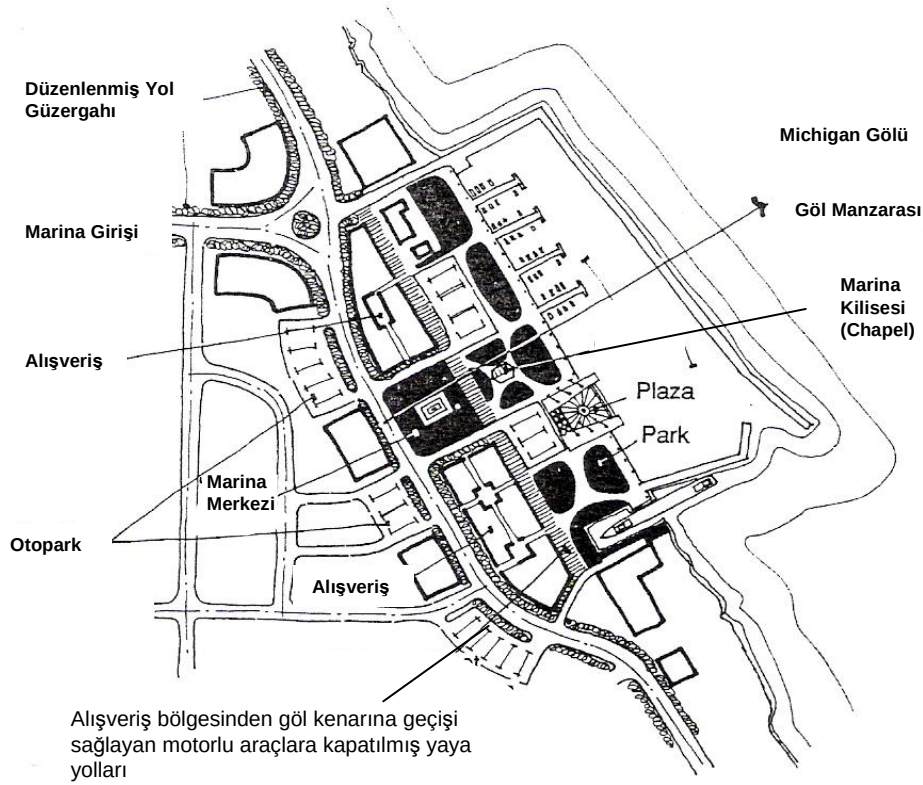
Şekil 3.3: Michigan Göller Bölgesi Üst Yarımadasında örneklenmiş bölge analiz haritaları (Gunn with Var, 2002)

Şekil 3.4: Michigan Gölle Bölgesi birleştirilmiş haritası-analiz özeti (Gunn with Var, 2002)

Şekil 3.5: Michigan Eyaleti Üst Yarımadası, Gölle Bölgesi, turizm – dinlenme – eğlenme yerleşim planlaması (Gunn with Var, 2002)

Şekil 3.6: Menominee Gateway Kıyı Düzenlemesi (Gunn with Var, 2002)

Büyükkonuk örneğinde de Köyün değerleri buna benzer analiz haritaları ile incelenmekte (bkz. EK-5,6,7,8), analiz ve sentez konuları çalışmalarında tablo 3.1’deki ölçütler esas alınarak irdelenmektedir.

3.2 Kıbrıs’ta Turizm Planlaması Çalışmaları

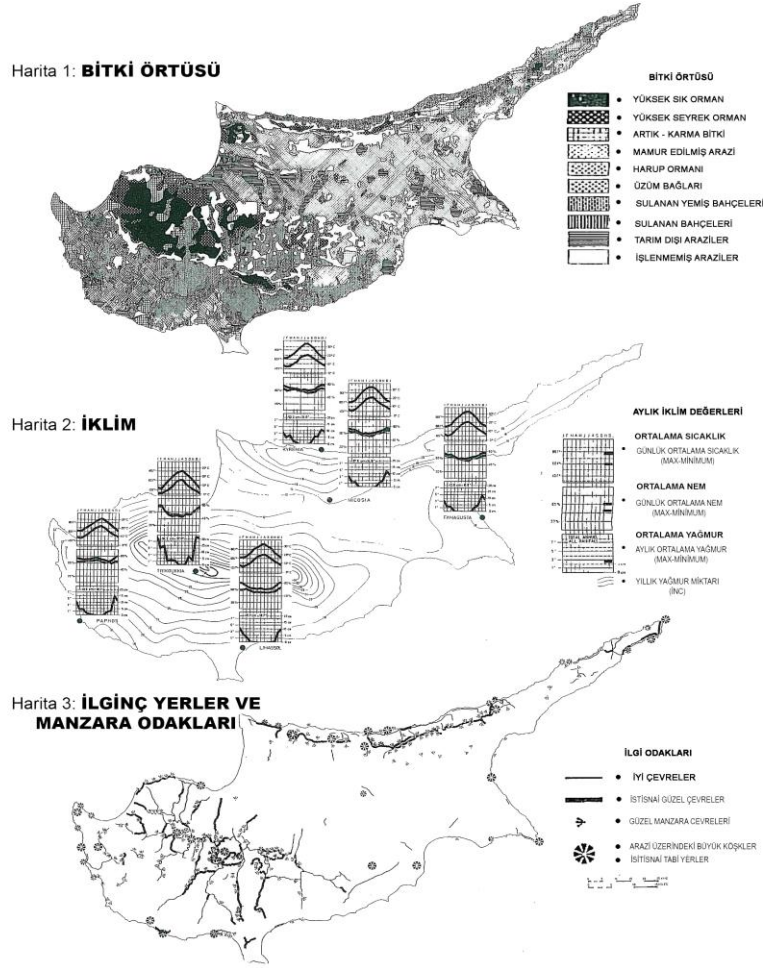
Ulusal, bölgesel ve kırsal turizm planlamaları, 1950’li yılların sonunda, turizmin hem fayda getirecek hem de sorun yaratacak önemli bir sosyo-ekonomik aktivite olacağı anlaşıldığında, başlamıştır. Bu durum, ülkeleri, ülke, bölge ve yerleşim ölçeklerinde planlama yapmaya zorlamaktadır. Örneğin, Asya-Pasifik bölgesinde, 1959’da Hawaii’de yapılan devlet planlamasında, turizmin önemine vurgu yapılması neticesinde, Hawaii Adalarını bugün önemli bir turizm destinasyonu haline getirmiştir. Bu tür planlamalar, 1960 ve 1970’li yıllarda Sri Lanka, Taiwan, Nepal, Pakistan, Malaysia, Bali, Fuji, Fransız Polonezyası, Büyük Mercan Resifi ve Avusturalya’nın orta bölgeleri için de hazırlanmıştır. Aynı dönemlerde, Kıbrıs Adası,

döneminin Yugoslavya'sı (Bosna Hersek, Sırbistan, Hırvatistan, Makedonya, Slovenya, Karadağ), Corsica ve Fransa'nın Longuedoc-Roussillon kıyı bölgesi için de turizm planlamaları gerçekleştirmiştir (Inskeep, 1991). 1960 yılında bağımsızlığını yeni kazanan Kıbrıs adası için, Kıbrıs Cumhuriyeti Ticaret ve Endüstri Bakanlığı ile Fransa Dışişleri Bakanlığı işbirliği çerçevesinde tüm Ada'yı kapsayan "Cyprus Study of Tourist Development" adı altında (Beaudouin ve diğ., 1962) turizm planlama analizleri yapılmıştır . Yapılan planlama çalışmaları, Kıbrıs'ın bütünsellik yönünden ekolojik değerlerini kategorik olarak öne çıkarmaktadır. Bu değerler, bitki örtüsü, iklim, ilginç yerler ve manzara odakları, festival ve el sanatları merkezleri, mevcut konaklama tesisleri, mevcut rekreasyon alanları, kıyı kesimi ve plajlar, arkeolojik alanlar, birleştirilmiş kaynaklar haritası, geliştirme planı-ana hatlar-, geliştirme planı-konaklama-, geliştirme planı-spor ve rekreasyon olanakları-, geliştirme planı-çevre koruma-, geliştirme planı-anayollar ve turist dolaşımı-, geliştirme planı-birleştirilmiş-haritaları olarak incelenmiştir (Harita 3.1, bkz. EK-3). Bu kapsamdaki analitik planlama çalışmaları, Karpaz Yarımadasının fiziksel ve kültürel değerlerini ele almakta turizm potansiyellerinin zenginliği ortaya konmaktadır (Harita 3.2, bkz. EK-3).

Kuzey Kıbrısın 1983'te bağımsızlığını kazanmasından sonra, KKTC Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı tarafından 1996'da hazırlanan "KKTC Turizm Master Plan Taslağı" 1997-98 yılında University of North Londons' Center for Leisure and Tourism Studies kurumu tarafından "North Cyprus Plan" başlığı altında yeniden ele alınmıştır (KKTC Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı, 1996).

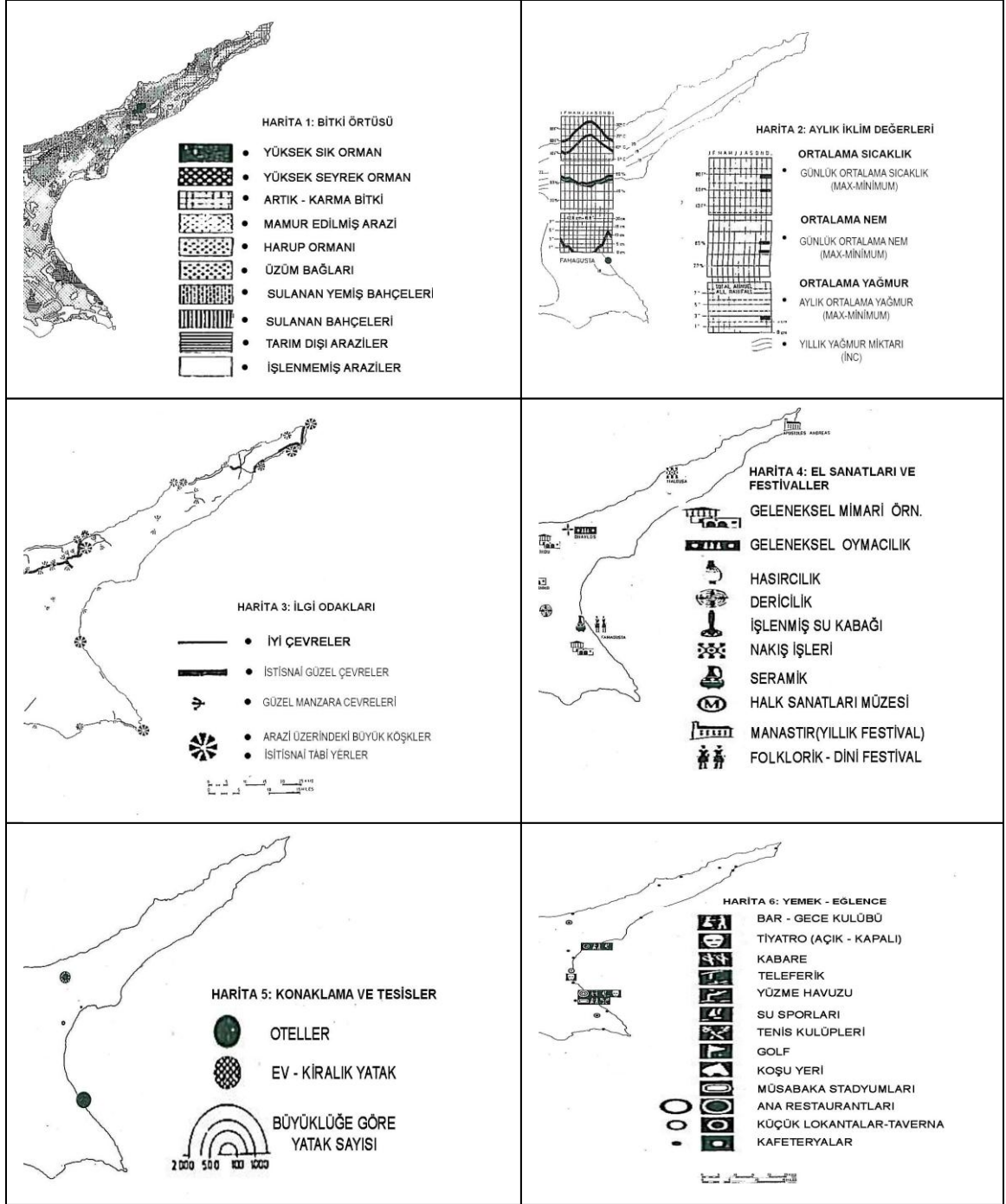
1997-98'de "KKTC Turizm Gelişim Planı" Boğaziçi Üniversitesi Tuygar Merkezi /DAÜ/ KKTC Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı tarafından tekrar gündeme getirilmiş,1999-2000 yılında turizm sektörünün ve sivil toplum örgütlerinin görüş ve önerileri doğrultusunda yeniden düzenlenerek revize edilmiştir (Korzay ve diğ., 1998).

Günümüzde ise KKTC'de bölgelerin gelişimini ve imarını yönlendirecek yasa gücünde emirnameler hazırlanarak çalışmalar bunlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Makro ölçekte yapılmış olan bu stratejik planlamalar, Kıbrıs'ın eko sisteminin değerlerini geliştirme için yapılan planlar olarak dikkat çekmektedir.

Harita 3.1: Kıbrıs'ın fiziksel ve kültürel analiz paftaları (Beaudouin ve diğ., 1962)

Karpaz Yarımadasını da kapsayan ve çevre koruma kapsamında yapılan gelişme kararları çalışmaları (emirnameler) bitki örtüsü, iklim, manzara ve rekreasyon, kıyı kesimi ve plajlar, arkeolojik alanlar, birleştirilmiş kaynaklar, gelişim planı, konaklama alanları, ana arterler ve ulaşımı kapsamaktadır (bkz. EK-4, Karpaz, Bafra ve yakın çevresi 1. etap emirnameleri). Burada sosyal turizmin, doğal hayatın, kültürel çevrenin, geleneksel yaşamın, tarihi mirasın, geleneksel üretimin ve doğal kaynakların korunması ve gelişimi açıklanmaktadır. Bu çalışmalardaki Tatlısu-Büyükkonuk emirnamesi, tezde önerilen sürdürülebilirlik modelinin, uygulama alanı olan eko köy Büyükkonuğun gelişme kararlarını da içermektedir (Harita 3.3).

Harita 3.2: Karpaz Yarımadası fiziksel ve kültürel analiz paftaları (Beaudouin ve diğ., 1962)

ALTTAKİ HARİTANIN A3 BOYUTU GİRECEK

Harita 3.3: Tatlısu-Büyükkonuk bölgesi emirnamesi-gelişme kararları
(Şehir Planlama Dairesi, 2004)

3.3 Çekirdek Köy Yerleşim Dokusu Açısından Turizm

Yerleşik hayata başlamasından itibaren insan çevresini ve doğayı, kendi yaşam koşullarını oluşturmak için kullanmaya başlamış ve zaman içerisinde, yaşam kültürü ile birlikte oluşturduğu fiziki çevre ekolojik yapısıyla, peyzaj ve arkeolojik değerleriyle bugün özgün yerleşimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmişten bugüne taşıdıkları bu özgünlükleri sayesinde turizmde aranan destinasyonlar arasında yer almaktadırlar. Her geçen gün yitirilen birçok değeri barındıran bu yerleşimlerin geleneksel dokularında, teknolojinin günlük hayata ve ulaşımına getirdiği kolaylıklar, bozulmalara neden olmaktadır. Kırsal alanlardaki turizm faaliyetleri sayesinde farkındalık artmakta, yerleşimlerdeki doğal ve kültürel kaynakların korunması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Fiziki yerleşim, yerel halkın sosyal kültürünü oluşturan barınma, beslenme, çalışma ve yaşam ilişkileri uygunluğu, turizmin belirleyici unsurları olmasının yanında kalitesini de ön plana çıkarmaktadır.

Mimari kimlik, tipoloji ve kültürel değerler, çekirdek köylerin yerleşim dokusundaki zenginliğini oluşturmaktadır. Turizm açısından değer taşıyan bu zenginlikler çekim alanları yaratmaktadır.

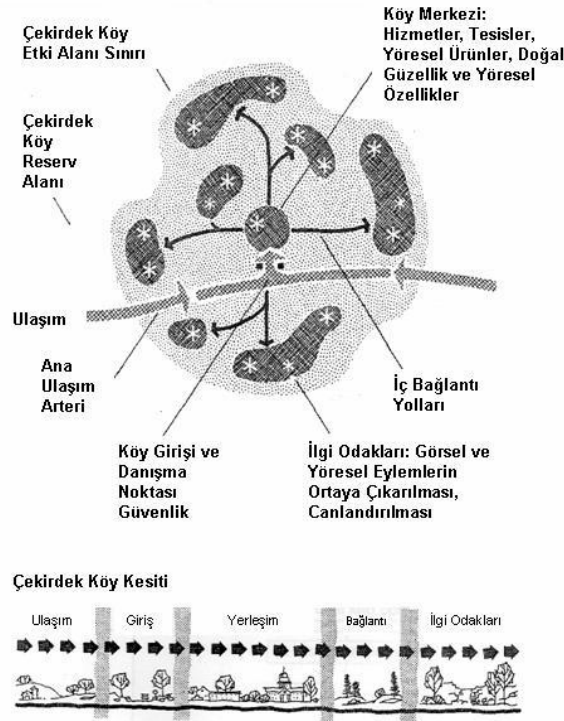
Köy girişi, otopark, danışma merkezi, alışveriş, kafe-bar, restoran, konaklama, ulaşım, güvenlik ve kolaylık tesisleri vb. özellikteki hizmet birimleri, çekirdek köylerdeki turizmin gereklilikleri arasında yer almaktadır. Ana ulaşım ile başlayan köye giriş yeri, oto park alanı, köy merkezi, mevcut köy yapıları, iç bağlantı yolları, değişik kültür özellikleriyle köy halkı ve yöresel turizmi canlandırıcı tesisleriyle birlikte, köy turizm hizmet alanlarını oluşturmaktadır. Şekil 3.7’de bir çekirdek köyün yerleşme dokusu ve mekansal özellikler işleyiş şeması verilmektedir.

Ekonomik ve sosyal değerini yitirmiş yapıların, yapı rehberine uygun turizm hizmet binası olarak veya yeniden özgün işlevine kavuşturulması, dokudaki bütünlük ve devamlılık açısından gereklidir. Yerleşimin kimliğindeki boşlukların doldurulması turizm faaliyetlerinde artış sağlamaktadır. Doku içerisindeki yeni yapılaşmalar doğal kaynaklara ve arkeolojik değerlere zarar vermeyecek şekilde “ekolojik yapı rehberi”ne uygun gerçekleştirilmeli, bu yönde tedbirler alınmalıdır.

Çekirdek köy dokusundaki turizm işlevlerinin amacı olarak bölgeye ziyaretçi çekmek, yöreyi tanıtmak, eğitim, eğlenme, heyecan duyma, merak, boş zamanları değerlendirme ve geleneksel hizmet sunumuyla ziyaretçi memnuniyetini sağlamaktır. Çekirdek köyler, ona bağlı

kıyı kesimi tesisleri ve kültürel değerleri ile birlikte bir bütün olarak ele alınmaktadır. Kıyıdaki bağlı turizm tesisleri, lokanta, kafe-bar, dinlenme alanları, marina, plajlar ve parklardan oluşmaktadır.

Ulaşım açısından çekirdek köy ile ona bağlı kıyı kesimi, turizm çekim alanları ve kültürel değerler arasındaki bağlantı önemlidir. Köy ile bunlar arasındaki bağlantılarda ara duraklar, benzin istasyonları, WC'ler, yiyecek, içecek gibi hizmetler bulunmalı ve gezi güzergahı ile ilgili açıklayıcı bilgiler verilmelidir.

Şekil 3.7: Yerleşme dokusu ve mekansal özellikler işleyiş şeması (Gunn with Var, 2002)

Çekirdek köye ulaşımında ana arter'e yakınlık ve ulaşım kolaylığı ziyaretçi üzerinde olumlu etki yaratmaktadır. Yerleşimlerde planlama ile yapılan gelişmeler ve hizmetlerdeki işletme kaliteleri, ziyaretçi psikolojisini etkileyerek ziyaretçi aktivitelerini artırıcı ortam hazırlamaktadır. Çekirdek köyde ziyaretçilere pansiyon-konaklama, restoran, alış-veriş dükkanları, panayır ve festival hizmetleri eğlence tesisleri, eczane, banka, sağlık hizmetleri, iletişim olanakları, postahane, yerel üretimler, geleneksel ve kültürel aktiviteler, köy sosyal yaşamına aktif olarak katılma gibi hizmetler sunulmalıdır. Bu hizmetlerin düzenlenmiş olması hem köye hem de turizm organizasyonlarına önemli bir ekonomik katkı sağlamaktadır.

Köylerde otopark, su, elektrik, arıtma sistemleri, güvenlik, belediye ve itfaiye servisleri gibi alt yapı tesisleri bulunmalıdır. Eğlence yerleri, parklar, sergiler, panayır ve festivaller, tarihi eserler, köy müzesi spor alanları, turizm kuruluşları, alış-veriş birimleri çekim potansiyeli yaratarak ziyaretçi ilgi ve sayısını artırmaktadır (Gunn with Var, 2002).

Tesislerin köy kapsamında, eko köy turizmine hizmet etmek için ana program özelliklerinde idari, konaklama, ortak alanlar ve servis-destek hizmet alanları bulunmalıdır.

Eko köy turizminde kullanım alanları programı şöyledir;

- Köy idari alanları; Belediye, eğitim, sağlık, güvenlik, postahane, turizm danışma,
- Köy konaklama alanları; Köy pansiyonları, aile evleri ve kahvaltı,
- Köy ortak alanları; Köy meydanı, çarşı, kafe-bar, restoran, park ve yürüme parkurları, spor alanları, geleneksel atölyeler, köy müzesi, tarihsel ve kültürel yapılar vb,
- Köy servis ve destek alanları; Benzin istasyonu, tamirhaneler, atölyeler, marketler ve ortak WC-lavabo.

3.4 Çekirdek Köy Planlama Süreci

Küreselleşme ile birlikte hızlı bir bilgi iletişimine giren günümüz toplumları büyük bir değişim süreci yaşamaktadır. Bu değişim bütün sistemleri etkilemekte ve turizm sistemindeki konulara da disiplinlerarası işbirliği içinde planlı yaklaşımlarla yeniden bakmayı, güncel gelişmeleri dikkatle izlemeyi, eko köy turizmi konularında da sürdürülebilirlik kapsamında planlar ve kararlar üretmeyi, zorunlu kılmaktadır (Arcan ve diğ., 2004).

Olumsuz çevresel etkilerin minimum seviyede tutulması, sürdürülebilir eko turizm planlamaları ile gerçekleştirilebileceğinden bölgenin eko turizme açılmadan önce gelişmenin çok boyutlu bütüncül bir planlama ürününün olması gerekmektedir. Bölgenin ekolojik, ekonomik, sosyo-kültürel özellikleri yanında ilgili sektörlerin ve toplumsal katılımın da aktif olarak dahil edildiği, söz hakkı tanındığı bir planlama gerçekleştirilmelidir.

Çekirdek köyün eko turizm kapsamındaki bileşenlerinin düzenlenmesine ve planlanmasına belirli bir yöntem aracılığıyla yaklaşabilmek için gerekli mekansal ve işlevsel analizlerin bir sistematik yaklaşımla, uzmanlaşmış kadrolarla bilimsel, düzenli, bilgi toplama ve değerlendirme çalışmaları ile yapılması gerekmektedir. Örneğin, İngiltere'nin, 2007 yılında

kurulan Kasaba ve Kırsal Planlama Birliği (TCPA – Town and Country Planning Association), eko kasabaların planlaması ve gelişimine yönelik, yerel otoritelerin ve gelişimi sağlayacak kuruluşların kullanabileceği bir rehber hazırlamıştır. Bu rehberin amacı, eko kasabaları geliştirecek olan kurum-kuruluş ve planlamacılara birçok ilgili alanda pratik tavsiyelerde bulunma, İngiltere ve yabancı ülkelerden örnekler vererek yön gösterme, bu konuyla ilgili en iyi pratik uygulama, bilgileri ve yenilikleri sunma, ve ilham kaynağı olmaktır. Rehberin içerdiği konu başlıkları ise şöyledir: Atıklar, ulaşım, halk refahının gelişimi, su yönetimi, yeşil alt-yapı, ekonomi, tüm halkın ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran tasarım, konutlandırma, bio çeşitlilik, enerji ve kullanımıdır (House, 2010).

Çekirdek köyün eko köy olarak planlanması, bir koordinasyon süreci olarak, sürdürülebilirlik kavramları içerisinde ekolojik, ekonomik ve sosyal dengeyi bozmayacak şartlarda planlama verilerini oluşturmaktadır. Buna göre çekirdek köyde, doğal ve kültürel kaynaklar, Bölüm 3'teki Şekil 3.1'de belirtilen ekolojik, hidrolojik, meteorolojik, jeolojik, topoğrafik, arazi kullanımı, demografik yapı, ulaşım ve tarihi kültür mirası haritaları olarak düzenlenmektedir.

Eko köy turizmi açısından çekirdek köylerin planlanmasında göz önünde bulundurulacak faktörler, doğal kaynaklar ve kültürel kaynaklar olarak ele alınmaktadır.

- Doğal ve Fiziksel Kaynaklar (Altyapı-Üstyapı Kaynakları): Su kaynakları, bitki-doğal hayat, topoğrafik yapı, mevcut doğal yapı, ulaşım, köy yerleşim biçimi, mimari dokusu ve bunların turizme katkısı açısından değeri.
- Kültürel Kaynaklar: Tarihi anıt ve eserler, yerleşimlerin ekonomik yapısı ile birlikte mevcut kültürel yapı ve gelişimi, bunların turizme katkısı açısından değeri olmaktadır.

Bunların analiz ve sentezlerinin yapılarak planlama için gerekli olan verilerin tespit edilmesi gerekmektedir. Verilerin elde edilmesiyle sürdürülebilir eko köy planlaması oluşturulabilmekte ve sürdürülebilirlik bağlamında mekansal planlama yapılabilmektedir. Bu planlama yaklaşımı, Çekirdek köyün sürdürülebilir eko turizm kapsamında planlanmasıyla süreç içinde oluşacak diğer eko köylerin, tüm turizm odakları ile ilişki düzeylerine bağlı değişiklik ve sorunların çözümüne, her aşamada planlamanın da düzenlenebilmesine, devletin, özel sektör kuruluşlarının ve kişilerin yapacağı yatırımların o günkü şartlarla uygulanabilmesine imkan sağlayan, planlama dokümantasyonlarının hazırlanması ve sürdürülebilir eko turizm köylerinin

düzenlenmesinde, başvurulabilecek bir kaynak oluşturmaktadır. Bu yaklaşım yol gösterici niteliğindeki bilgileri ve planlama yaklaşımı özelliklerini içerir.

Analiz ve sentezlerle ortaya çıkan planlama envanteri gözden geçirilerek planlanacak mekanların mevcut durumu ve geliştirme olanaklarının, bu sistemli yaklaşım ile ele alınarak çekirdek köyde sürdürülebilir eko köy yerleşimine ve gelişimine, analiz verilerinin de getirdiği gelişmeye bağlı, düzenlemeler yapılabilmektedir.

3.4.1 Çekirdek Köy Planlama Analiz Konuları

Sürdürülebilirlik yaklaşımı eko turizm planlama kararları açısından büyük önem taşımaktadır. Bu günün toplumu ve gelecek nesiller için yaşanabilir hale getirilmesi, sosyal eşitliğin sağlanması, ekonomik büyüme modellerinin çevresel ve sosyal sorunlara yol açmayacak şekilde kırsal ve kentsel alanlardaki yaşam kalitesinin, yükseltilmesi için önemlidir. Bunun için de aşağıdaki analiz ve sentez konularının ele alınması gerekmektedir;

- Ekolojik (fiziksel, çevresel) veriler,
- Ekonomik veriler, ve
- Kültürel ve sosyal veriler.

Çekirdek köylerin çevresel, fiziksel, ekonomik, sosyal ve kültürel değerleri ve özellikleri nedeniyle, Tablo 3.1’de sınıflandırılmış ölçütler, yazar tarafından Tablo 3.2’de gösterildiği gibi yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemedeki başlıklar esas alınarak, Bölüm 5’te Büyükkonuk irdelenmektedir.

Tablo 3.2: Eko turizm planlamasında analiz ve sentez konuları (Golany, 1976'dan aktaran Karaman, 1993 ve yazar tarafından yeniden düzenlenmiştir)

Ekolojik Veriler	Ekonomik Veriler	Kültürel ve Sosyal Veriler
• Fiziksel Özellikler - Topoğrafya, - Toprak Yapısı, - Toprak Altyapısı, - Köye Bağlı Kıyı Yapısı, - Su Havzaları, - Yeraltı Suları, - Kıyı Kesimi Deniz Suyu, - İklim Verileri, - Altyapı, - Koruma ve Rezerv Alanlar. • Çevresel Özellikler - Köye Bağlı Kıyı kesimi, - Kara Bitki Dokusu, - Karadaki Hayvan Dokusu, - Temel Donatılar, Altyapı ve Etki Alanları. - Yerleşim dokusu, yaşam çevresi ve nitelikleri - Ulusal ve Yöresel Parklar, Silüet ve Manzara değerleri	• Konaklama, Dinlenme, Eğlenme ve Spor olanakları, • Tarım Alanları ve Çeşitleri, • Üretim, • Hizmetler, Turizm ve Rekreasyon, • İşgücü Sunumu, • Ekonomik Yapı ve Gelişimi, • Yatırım, Üretim, Katma Değer Yaratma.	• Yöre Tarihi, Folklor ve Zanaat, • Yöresel Bina ve Yerleşim Dokusu, • Arkeolojik, Tarihsel ve Anıtsal Değerler, • Nüfus Yapısı, Yerleşim ve Tüm Beşeri Etkinlikler, • Eğitim, Kültür, Toplum ve Çevre Sağlığı, • Politik Örgütlenme ve Etkinlik.

BÖLÜM 4

SÜRDÜRÜLEBİLİR EKO KÖY PLANLAMASI İÇİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Eko turizm, doğal-kültürel özelliklerin, ulaşılabilirlik niteliğinin, konaklama kapasitesi yaratılmasının ve tarihsel-arkeolojik alanlarının korunarak bir bütün halinde ilişkilendirilmesiyle olmaktadır. Bunların yanında, ayrıca, iklimsel özellikler, flora fauna, akua özellikleri ile arazi yapısı, doğal ve mimari çevresiyle birlikte köy kullanımının oluşturulmasıyla çevresel sürdürülebilirlik sağlanabilmektedir. Köy halkının sosyal yaşamı, yaşam seviyesi ve geçim kaynakları, doğal çevrenin değerlendirilmesinde, kültürel varlıklar ise çekirdek köylerin biçimlenmesinde etkili olmaktadır (Usman, 2011'den aktaran Akkaya ve Usman, 2012).

Eko köy planlaması çalışmalarında eco turizme kazandırılacak köyün doğal, kültürel, sosyal ve ekonomik kaynakları, eco köyün gelişme dinamiğinin önemli unsurlarıdır. Karar verme sürecinde bu kaynakların bütün parametrelerinin ele alınarak planlama adımları oluşturulmalıdır (Wiberg, 1998).

Eko köylerde sürdürülebilir yaşam kalitesine ilişkin ilkelerin oluşturulabilmesine yönelik politikalar ve stratejiler geliştirilmelidir. Wheeler'in sürdürülebilir planlama için ortaya koyduğu 9 temel çalışma alanı olan; a- Kompakt, dengeli arazi kullanımı, b- Araç kullanımı ve kolay erişim, c- Kaynakların akılcı kullanımı, atıkların azaltılması, çevre kirliliğinin önlenmesi, d- Doğal sistemlerin restorasyonu, e- İyi konut ve yaşam çevresi, f- Sağlıklı sosyal ekoloji, g- Sürdürülebilir ekonomi, h- halk katılımı, i- Yerel kültür ve toplumsal değerlerin korunması kavramları eco köylerin sürdürülebilirliği için referans konularını oluşturmaktadır (Wheeler, 1998).

4.1 Sürdürülebilirlik Bağlamında Mekansal Planlama

Günümüzde sürdürülebilirlik, yerleşke alanlarında kaynaklarını verimli kullanarak geri dönüştürülemeyen kaynakların tüketimini azaltan, çevresel kaliteye özen gösteren, kirlitici atıkların yönetimini en iyi gerçekleştiren, sosyal eşitliği sağlayan, insan refahını gözetan, sera gazları üreten araçların kullanımını kısıtlayan ve tüm bunların bir mekansal planlama yaklaşımına, politika ve stratejilerini üretebilen, kendi kendine yeterli olabilen yerleşkelerin,

sürdürülebilirlik bağlamında araçlarının ve kavramsal çerçevesinin oluşturulması, sosyal sorunlar ve eşitsizlik çalışma alanlarında gerçekleşmektedir.

BM'nin Gündem 21'i ve Habitat II Zirvesi, Yeni Kentleşme Kongre Bildirgesi, Yerel Yönetimler Komisyonunun Ahvanee İlkeleri, AB Mekansal Gelişme İlkeleri, Akıllı Büyüme, sürdürülebilirliğin sosyal, mekansal ve çevresel faktörlerin önemli olduğunun altını çizmekte ve mekansal planlama için çerçeveyi belirlemektedir. Mekansal planlama, "Sürdürülebilir gelişmeyi amaçlarken katılımcı demokrasi içinde ve tüm yönetim kademelerinin aracılığıyla bir koordinasyon ve kontrol sistemini sağlamayı öngören yaklaşımdır.

Mekansal planlama yaklaşımı, genelde aşağıdaki ilişki ve süreçlerinden oluşmaktadır;

- Doğal ortamlardaki ilişkiler; Bu ortamlardaki kirlenen havanın, toprağın, su'nun ve bunun gibi çevresel süreçlerin atık yönetiminin, arazi kullanımının birbirleriyle bağlantılı süreçlerinin değerlendirilmesini içermektedir.
- Çevresel politikaların oluşturulmasında sektörlerarası işbirliği; Ulaşım, tarım ve enerji sektörleri, yapay çevreye yönelik alınan kararlardan etkilenen temel sektörler olmaktadır. Her sektör kaynakların korunması, çevre kalitesi ve arazi kullanımıyla doğrudan ilişkilidir ve bu sektörler kendi aralarındaki ilişki ve bütünleşmeyi sağlamalıdır.
- Çevresel süreçler; Uluslararası olan bu süreçte çevresel politikaların, tüm yönetim kademelerinde bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir. Türlerin yok olması, küresel ısınma, ormanların yok olmasını önleme, uluslararası politikaların üretilmesiyle gerçekleşmektedir (Karaman, 2009).

Mekansal planlama için stratejik yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Tüm yönetim için geçerli olan bu durum, bazı çevresel politikalar, merkezi yönetimi harekete geçirirken bazıları da uluslararası stratejileri harekete geçirmektedir. Bölgesel ve yerel ölçekte verilecek yetkiler sürdürülebilirlik politikalarının hayata geçirilmesinde kolaylıklar sağlamaktadır. Yerele yayılacak karar verme süreçleri katılımı artırmakta, olumlu kararlar alınmasını kolaylaştırmaktadır. Her düzeydeki mekansal planlama bir amaç ve hedefler raporu içermeli ve bunları gerçekleştirecek belli bir yöntemi ve izleme ölçütlerini içerecek bir yapısı olmalıdır. Ulusal düzeydeki mekansal planlar AB ve uluslararası anlaşmalara uyumlu olmalı, bölgesel ve yerel planlara destek veren çerçeveler sunmalıdır.

Bölgesel ve yerel mekansal planlar yerel yönetimler tarafından tanımlanmış tarım, enerji, arazi kullanımı, çevresel dinamikler, sanayi, konut, ulaşım, altyapı atık yönetimi gibi unsurları ve ekonomik ilişkilerinin politikalarını içermelidir. Yerelde, mekansal planlama sisteminde planlar ve uygulama politikaları yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmelidir. Yapılan bu çalışma kapsamında yerel kaynakların doğru kullanımı ve değerlendirilmesi için arazi kullanımı mevcut yasalar ve emirnameler dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. Takeuchi ve arkadaşları (1998), Japonya’da yapmış oldukları eko köy planlamasında ulusal arazi kullanım politikalarının gözden geçirilmesi gerektiğinin altını çizmişlerdir.

Sürdürülebilir gelişme, toplumda ve yönetimde çevreye karşı davranışların ve alışkınlıkların değiştirilip mekansal planlama ve yerel topluluk ihtiyaçlarının ön plana çıkarılarak toplumsal eşitliğin sağlanması ilkeleri öncelikli uygulanacaklar programına alınmalıdır.

Planlama, yeterli yeşili olan, yaşama sevincine katkı sağlayan, güvenli, insan ölçeğine uygun mekanların yaratılması için gerçekleştirilen eylemler sistemidir (Karaman, 2009) ve Wheeler’e göre, bunu sağlayacak mekansal gelişmenin, 9 temel çalışma alanında uygulanması gerekmektedir (Wheeler, 1998). Bu çalışma alanları aşağıda açıklanmıştır.

a- Kompakt, dengeli arazi kullanımı; Arazi, insan yaşamındaki gelişmelerin sınırlı kaynaklarından biri olarak tüketilmekte ve tüm dünyada gerek kentsel gerekse kırsal kesimlerde bu durum, artan bir şekilde devam etmektedir. Kırsal kesimdeki yerleşkelerde büyüme sınırlarının belirlenerek yayılmanın durdurulması eko sisteme zarar vermeyecek şekilde planlanması gerekmektedir. Arazi kullanım talepleri mevcut yerleşim alanlarının içindeki potansiyellere yönlendirilmeli, verimli bir planlama dahilinde kullanılarak gelişme süreci içindeki büyüme ve ihtiyaçlar karşılanabilir olmalıdır.

Eko köyler ekolojik kırsal yerleşimler olarak korunmalı, rekreasyon ve gelişme alanlarında aşırı büyüme denetim altına alınmalıdır. Eko köy olma gereklerinden birisi olan bölgede yetişecek yöresel sebze ve meyvelerin kullanılması zorunluluğu nedeniyle tarıma ayrılacak arazilerin önemine vurgu yapılarak planlamaya dahil edilmeli, yapılı imara açılmamalıdır.

b- Araç kullanımının azaltılması; Kirli bir atmosferin oluşumunu önlemek ve dolayısıyla insan sağlığını tehdit edecek her türlü kirlenme için önlemler alarak yaşam kalitesini

yükseltmek, kaliteli bir çevre yaratmak, eko köylerin sürdürülebilir olması için mutlaka çözümlenmesi gereken unsurlar olmalıdır. Hava kirliliğinin önlenmesi, misafir ziyaretçilerin toplu taşıma araçları ile getirilip iç dolaşımın bisiklet veya çevre kirliliği yaratmayan araçlarla yapılması (akülü araç, bisiklet, hayvan gücü) daha temiz ve verimli kaynak kullanımı için gereklidir.

c- Kaynakların akılcı kullanımı, atıkların azaltılması, çevre kirliliğinin önlenmesi; Eko köylerde enerji ve doğal kaynak kullanımında planlı ve akılcı kullanım önemlidir. Yenilenemeyen enerji kaynaklarının kullanımı minimuma indirilmeli, çevre ve atmosferi kirletmeyen güneşten yararlanma, atıklardan elde edilecek enerjiden yararlanma gibi kaynaklar tercih edilmelidir. Kaynak kullanımından oluşacak doğa bozulmalarının ilerdeki yaşama vereceği etkiler düşünülmeden hareket edilmemelidir. Yenilenemeyen enerji kaynakları, kullanımdan sonra kirletici atık olarak doğaya bırakılmamalı, geriye dönüşümü sağlanmalı veya belirli merkezlerde doğal yollarla imhası gerçekleştirilmelidir. Atık yönetiminin ekolojik planlama ilkeleri çerçevesinde planlanması yerel yönetimin öncelikleri arasında yer almalıdır. Su kaynakları yapılaşmalardan zarar görmemeli, kirletilmemelidir.

d- Doğal sistemlerin restorasyonu; Eko köyün üzerinde yer aldığı çevrenin, doğal yapısındaki topografik özelliklerden kaynaklanan yeşil alanlar, vadiler, kanallar, dereler, mağaralar, yeşil koridorlar, açık alanlar gibi oluşumlar çekim merkezleri oluşturmaktadır. Bu oluşumlar yürüyüş parkurları ile desteklenmeli eko köye kazandırılmalıdır. Kullanımdan kaynaklanan bozulmalar yeniden yapılandırılmalı yaşama kazandırılmalıdır.

e- İyi konut ve yaşam çevresi; Eko köy kapsamında yapılı çevre oluşturulurken imkan dahilinde eski doku sınırları içerisinde çevreye, mevcut dokuya uyumlu, yerel malzeme kullanımının esas alındığı, doğal çevreye saygılı, geleneksel komşuluk ilişkilerinin unutulmadığı, yapılanların mevcut dokuya değer kattığı bir yapılaşmanın oluşturulması ön planda tutulmalıdır. Yapılaşmada, halkın veya yerel iradenin birlikte karar alma sürecini oluşturmak için yöntemler geliştirilmelidir. Geleneksel dokunun korunması ve yaşam ihtiyaçlarına cevap verecek katılımcı ve esnek bir planlama süreci için politikalar üretilmesi hedeflenmelidir (Erbey ve diğ., 2012). Ekolojik restorasyonlar, yeni bina kazanımlarında hassasiyetle üzerinde durulmalı, uzmanlarca gerçekleştirilmelidir.

Eko köylerde geleneksel köy yaşamına uygun yerel tasarım ilkeleri ile çok boyutlu insan ihtiyaçlarını karşılayacak olan köy evleri ve konaklar ile, sürdürülebilir eko turizm tesisleri elde edilebilmektedir. Mevcut yerleşim alanı içindeki eko köy turizm tesisleri için köy yerleşkesinde merkezi konumda olan ev, konak ve benzeri yapıların restore edilerek turizm işlevleri ile kullanılması ve aktivite yoğunluğunun buraya çekilmesi ile çevrede daha yeşil, güvenli ve yaşanabilir kırsal alanların yaratılması amaçlanmalıdır. Böylece köyün çevresindeki tarım alanları, ekolojik kırsal yerleşimler ve köy yakınındaki açık rekreasyon alanları korunmuş olacaktır. Tarım alanları ile birlikte eko köydeki rekreasyon ve gelişme alanlarında, aşırı büyümeyi denetim altına almak gerekmektedir. Bundaki amaç, köy arazilerini bir kar amacı olarak görmekten kaçıp onu saygı duyulması gereken bir peyzaj değeri olarak görebilen, bir dünya görüşünün geliştirilmesidir.

f- Sağlıklı sosyal ekoloji; Kırsal nüfusun eko köy bölgelerindeki yaşamına ve sağlığına ilişkin sorunları çözmek sürdürülebilir gelişmenin önemli bir adımını teşkil etmektedir. Toplumsal sağlık için, eko turizmi ve doğal sistemleri korumaya ve iyileştirmeye yönelik projeler geliştirilmelidir. Bunlar, sosyal eşitliği sağlamayı, insanın temel ihtiyaçlarını karşılamayı, yeterli iş olanaklarını ve sosyal yaşam için gerekli şartları oluşturmayı öngörmelidir. Sosyal eşitliğin sağlanması, ekonomik büyüme modellerinin çevresel ve sosyal sorunlara yol açmayacak şekilde kırsal ve kentsel alanlardaki yaşam kalitesinin birlikte ve dengeli olarak yükseltilmesi için önemlidir.

g- Sürdürülebilir ekonomi; Gelecek nesillerin de kaynak kullanımı açısından zorlanmayacağı şartlar oluşturmak, politikalar üretmek, ülkeler ve yerleşkelerdeki topluluklara refahın tüm eşit bir şekilde dağılımının sağlanması için düzenlemeler yapmak, tedbirler almak devletin ve yerel idarelerin asli görevleri arasında olmalıdır.

Sosyal eşitsizlikten kaynaklanan, dar gelirliilere de yaşam çevrelerinde iş olanakları sağlamak, eko köylerde sürdürülebilir ekonomik planlamanın esasını oluşturmalıdır.

Toplum sağlığını, eko turizmi ve doğal sistemleri koruma ve iyileştirmeye yönelik ekonomiler geliştirebilmek, sürdürülebilirliğin en zorlandığı, uzun vadeli kullanım ve yatırım gerektiren alanlardan biridir. Bozuk ekonominin restorasyonun ise geçmişten gelen çevresel, mekansal ve sosyal zararlarının, eko turizm açısından, düzenlenmesini hedeflemelidir.

h- Halk katılımı; Eşitliğin, eşit kaynak dağılımının, refahın eşit olarak her kesime dağılımını sağlayacak çalışmalarda ve bu konuda etkin politikalar üretmede, halkın da katılımını sağlayarak söz sahibi olabileceği düzenlemeler yapmak gerekmektedir.

Eko köy ekonomilerinin en önemli bileşenlerinden birisi, daha işlevsel, politikadan arınmış, yerel düzenlemelerin oluşturulmasıdır. Bunu sağlamanın yolu ise eko turizmin gelişimi için yerel gelişim politikalarının oluşturulmasından geçmektedir. Köyde, eko turizm hareketlerinin duyarlı vatandaş guruplarını bir araya getiren eko köydeki sivil toplum örgütlenmeleri, toplumsal katılım ve paylaşımı artırmaktadır. Böylece köydeki tüm gelişmeyi etkileyen plan kararlarında halkın da katıldığı veya temsil edildiği bir süreç geliştirilmelidir.

i- Yerel kültür ve toplumsal değerlerin korunması; Eko köylerde yerel kültürün varlığı ve devamlılığı, halkın geleneksel sosyal yaşamı, birbirleriyle olan ilişkileri, festivaller, panayırılar ve eko turizm etkinlikleri eko turizmin esasını oluşturmakta ve ziyaretçi sayısını artırmaktadır. Devlet ve yerel idare yörenin tarımsal üretimini, doğal kaynaklarını yerel mimarisini ve köy dokusunu koruyucu tedbirlerin alınmasında ve uygulanmasında rol üstlenmeli takipçisi olmalıdır. Bu ilkeler doğrultusunda yapılacak eko köy planlamalarının çalışma alanlarında uygulanmasıyla sürdürülebilirlik gerçekleştirilebilecektir.

Sürdürülebilirliğin, mekansal ilkelerinin uygulandığı çalışma alanlarındaki yaklaşımlar, eko köydeki restorasyon, yeni proje ve gelişim alanlarının planlanması sürecinde, aşağıda belirtilenler de, ön plana çıkan yaklaşımlar olmalıdır. Wheeler'in yukarıda açıklanan temel planlama ilkeleri, yerel ölçekte ve eko köy ölçeğinde yerleşimlerin korunması, gelişmesi ve yönlendirilmesi için uygulanabilir dinamikleri oluşturmaktadır. Bunun sağlanması bu ilkelerin değerlendirilmesiyle mümkün olmaktadır. Konuların ele alınarak eko köy leyhinde değerlendirilmesinde de yardımcı olacak kavramları oluşturmaktadır. (Wheeler, 1998'den aktaran Karaman, 2009);

- Yeni gelişmelerden kaynaklanan arazi kullanımı ve turizm işlevlerini planlamak,
- Mevcut köy alanlarındaki mekansal yapı ve turizm işlevlerini yönetmek,
- Yeni gelişmelerin çevresel kaynaklara ve kültürel değerlere olan olumsuz etkileşimini azaltmak,
- Eko köyler ile kentlere olan seyahatler ve servislerle eko köye kolay erişimi sağlamak,

- Eko köye yapılan teşvik ve yatırımlarla tarımsal alanların geliştirilmesi ve verimliliğini artırmak,
- Eko köylerde mevcut yapılı çevrenin dokusunun ve iyileştirilmesinin köye bağlı kıyı mekanlarıyla birlikte korunmasını ve gelişimlerini sağlamak,
- Eko köy merkezlerinin canlandırılmasına ve karma kullanımlara olanak sağlamak,
- Su ve doğal kaynakların korunmasını ve köysel kapasitelerini geliştirmek,
- Çevreyi korumak için alternatif enerji kaynaklarına yönelmek,
- Yatırımlarda ve işletmelerde risklerin azaltılmasını temin etmek,
- Sürdürülebilirlik bağlamında mekansal planlamanın ilgi odaklarını geliştirmek,
- Arazinin rasyonel kullanımı, özellikle yeni eko köy gelişmeleri için daha dengeli bir mekansal yapı oluşturulmasını sağlamak,
- Eko köyün büyümesinin planlamadaki gibi olmasını, rezerv alan ve arazi kaynaklarının korunmasını sağlamak,
- Atıl köy alan ve mekanlarının yeniden kullanımını ve mevcut köy alanı mekanlaşmalarının yoğun kullanımını sağlamak,
- Yeni gelişmelerin çevresel kaynaklara etkilerinin azaltılması ile çevre ve özel peyzaj değerlerini korumak,
- Aşırı büyümeyi azaltarak köyde atıl kullanımların yok edilmesini sağlamak, ve
- Kültür varlıklarını korumak.

Sürdürülebilir eko köy için eko sistemin bileşenlerinin bir bütünlük içinde ele alınması ve ekolojik değerleri korumaya ve geliştirmeye yönelik yerel stratejiler ile buna bağlı araç ve yöntemlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Planlama sistemindeki planlar ve uygulama politikaları yerel otoriteler tarafından üretilmelidir.

Özetle sürdürülebilir eko köy, aşağıdaki hususların gerçekleştirilmesi ile mümkün olmaktadır;

- Çevrenin korunması (doğal, tarihsel, kültürel),
- Toplumsal katılıma önem verilmesi,
- Sürdürülebilir ekonominin uygulanması (ekonomik refahın kırsal kesimlere de ulaşacak eşit dağılımı), ve
- Planlama ve uygulamaların, izlenmesi ve kontrolü.

4.2 Kavramsal Çerçeve

Eko köylerde sürdürülebilirlik, Bölüm 4.1’de “Sürdürülebilirlik Bağlamında Mekansal Planlama” başlığı altında açıklandığı gibi Wheeler’in 9 temel çalışma alanındaki ilkelerinin uygulanması ile gerçekleştirilebilir. Bu temel çalışma alanları, temel referansları oluşturmak ve uygulama alanlarında kullanılmak üzere, kurumsal çerçeve için bir değerlendirme tablosu hazırlanmıştır (Tablo 4.1).

Tablo 4.1: Sürdürülebilir eko köy planlama kurumsal yapı değerlendirme tablosu

Sürdürülebilirlik Kavramsal Çerçevesi (Wheeler, 1998)	Kontrol İçin Kurum ve Kuruluşlar	Açıklama	Alan Çalışması
Kompakt, dengeli arazi kullanımı			
Araç kullanımı ve kolay erişim			
Kaynakların akılcı kullanımı, atıkların azaltılması ve çevre kirliliğinin önlenmesi			
Doğal sistemlerin restorasyonu			
İyi konut ve yaşam çevresi			
Sağlıklı sosyal ekoloji			
Sürdürülebilir ekonomi			
Halk katılımı			
Yerel kültür ve toplumsal değerlerin korunması			

Eko köylerde, yukarıda açıklanan alanlardaki çalışmaların planlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi görevlerinde rol alan kurum, kuruluş ve aktörlerin tanımlanması ve rollerin belirlenmesi eko köyün yaşam ve turizmin devamlılığı için gereklidir (Tablo 4.2).

Tablo 4.2: Eko köy turizminde katılımcı aktörler

Aktörler (Gunn with Var, 2002'den yeniden düzenlenmiştir)	Roller
Devlet	
Kar amaçsız kuruluşlar	
Katılımcı işletmeler ve kuruluşlar	
Köy halkı	
Köy misafirleri (iç-dış turistler)	

Bu aktörlerin rolleri, planlama aşamasından başlayarak uygulama izleme ve değerlendirme aşamalarını da kapsayacak bir süreci oluşturmaktadır. Eko köylerin sürdürülebilirliği için Tablo 4.1 ve Tablo 4.2'de belirtilen unsurlar kavramsal çerçeveyi oluşturmaktadır. Bu kavramsal çerçeve kullanılarak Büyükkonuk köyü irdelenmektedir.

BÖLÜM 5

BÜYÜKKONUK ÇEKİRDEK KÖYÜ İRDELEMESİ

5.1 Büyükkonuk Köyü

Karpaz yarımadasının ulaşım ağı içerisinde önemli bir konuma ve geçmişe sahip olan Büyükkonuk halen doğasıyla, mimari ve kültür değerleri ile geleneklerin yaşatıldığı bir köydür. Büyükkonuk köyü (eski adı Komi-Kebir) Tunç Devri'ne ait bir nekropolis üzerine inşa edilmiş eski bir yerleşim yeri olup Beşparmak Sıra Dağı'nın doğu bölümündeki Kuşak Kaya'nın (Ayios Photios) güney eteklerinde tepe üzerinde yer almaktadır (Cemal, 2007). Geçmişte Mağusa ilçesine bağlı olan Büyükkonuk, günümüzde Yeni İskele ilçesine bağlanmış, belediyesi olan, bölgenin önemli köylerindendir. Köyün Yeni İskele'ye uzaklığı 24 km., Gazi Mağusa'ya 40 km. ve Lefkoşa'ya 77 km.'dir. Antik Salamis Bay Harabeleri 25 km., Hristiyanlığın yayılma dönemi eserlerinden olan St. Barnabas Kilisesi ve Kıral Mezarları 28 km. mesafededir.

Köy merkezinin kuzeyi ormanlık güneyi ise ovalık alana doğru yayılmış durumdadır. Büyükkonuk, 1974 öncesi %60 Rum, %40 Türk nüfusa sahip karma bir köydü (Cemal, 2007). Nüfus mübadelesi sonrasında güneyden gelen göçmenlerle köyün tamamında Türkler yaşamaktadır. Harnıp, zeytin ve hayvancılık köyün önemli gelir kaynaklarıdır. Köy halkı bağcılık, sulu ziraat, tahıl üretimi, zeytinyağı, pekmez, bal, reçel yapımı ve hamur işleri ile geçmişten bugüne geçimini sağlamaktadır. 2006 yılında köyde ayçiçeği de yetiştirilmeye başlanmıştır (Büyükkonuk Belediyesi kişisel iletişim, 2011).

Büyükkonuk'ta yapılan el sanatları ve kültürel etkinlikler, festivaller köye turist çekmek ve iç turizmin yanında dış turizmi de artırmak için önemli unsurları teşkil etmektedir. Bugünkü Geleneksel Eko Turizm Festivali, Eko Gün, Eşek Binme, Zeytin Günü gibi etkinliklerin, festivallerin kökeni de 1800 yıllarındaki panayırlara dayanmaktadır (Bağışkan, 2007).

Kıbrıs'ta iki toplumun (Türk ve Rum) 1974 yılındaki mutlu barış hareketından sonra yer değiştirmesi ile uyum sağlamadaki ekonomik sıkıntılar, köy yaşamını olumsuz yönde etkilemiştir. Toplumsal gelişmeyi durdurma noktasına getirmiş ve buna paralel olarak da birçok geleneksel değer her geçen gün yok olmasına sebep olmuştur. KKTC'de 1974 sonrası nüfus değişimi nedeniyle atıl kalan geleneksel yapılardaki, eko turizme uygunluğu saptanmış

köylere, turizm işlevleri verilerek koruma ve geliştirme yoluyla turizme kazandırılması esas alınmalıdır. Böylece kültürün devamı açısından yöredeki geleneksel mimari de köy yerleşim dokusu ve silüeti ile birlikte korunmuş olacaktır.

İşte bu sebeptendir ki geleneksel köy yaşamının ve kültürünün sürdürülebilirliği, korunması ve gelecek için de yaşatılması için köylerin, eko köy turizmine kazandırılmasının bir çözüm olacağı öngörülmektedir.

Geleneksel kültürün devamlılığı açısından Büyükkonuk köyü Bakanlar Kurulu kararıyla Eko ve Agro Turizm alanı olarak pilot köy ilan edilerek turizmin bölgede canlandırılması amaçlanmıştır (KKTC Bakanlar Kurulu, 2006).

Eko turizme kazandırılan Büyükkonuk, tez çalışma alanı olan “Çekirdek Köylerin Eko Turizme Kazandırılması İçin Sürdürülebilirlik Kavramı Çerçevesinde Bir Model” yaklaşımıyla irdelenmiştir. Büyükkonuk köyü bölgede ilk ve örnek teşkil etmesi açısından devlet tarafından pilot eko köy seçilerek düzenlenmesi ve hizmete açılmasıyla büyük önem arz etmektedir.

Büyükkonuğun eko köy olarak sürdürülebilirliği, başarının yansımalarının da gözlenebileceği, Wheeler’in sürdürülebilirlik planlamaya yönelik ortaya koyduğu 9 temel çalışma alanında incelenmiştir. Bu çalışmaların planlanmasında, uygulanmasında ve izlenmesinde rol alacak aktörlerin varlığı ve rolleri irdelenmiştir. Ayrıca sürdürülebilirliğin kontrol mekanizması olan Alan Yönetimi Başkanlık Birimi’nin varlığı araştırılmıştır. Ekolojik, ekonomik ve sosyal verilerin analizi yapılarak sentezleme ile ilgili çalışmalar ortaya konmuştur.

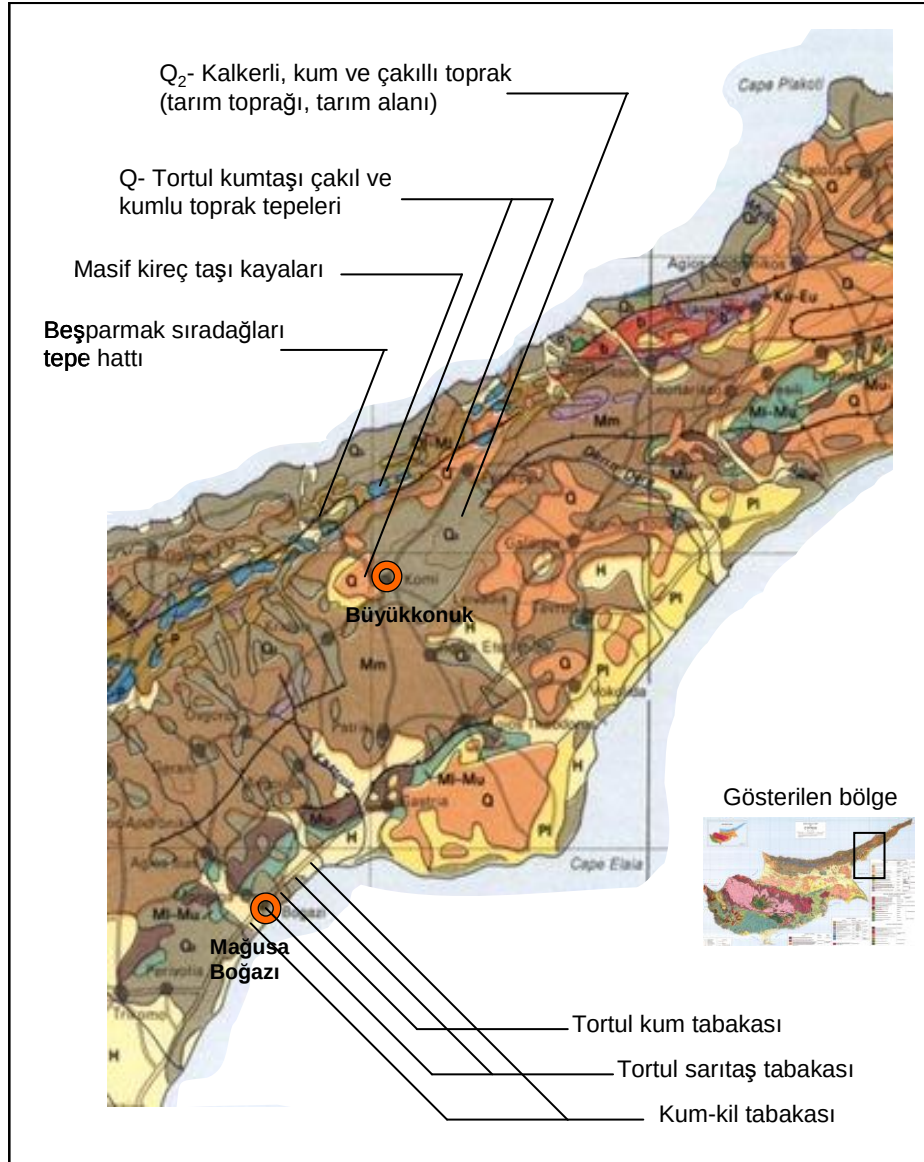
5.2 Büyükkonuk Köyü’nün Analiz Çalışmaları

Bölüm 3.3.1’de ortaya konulduğu üzere ekolojik ve yönetsel konular kategorik olarak irdelenmektedir. Büyükkonuk örneğinde, mevcut durumun envanter analizlerinin çıkarılması çalışmalarıyla, Tablo 3.2’de belirtilen düzen ve sıra takip edilerek başlıklar halinde konu alanları incelenmektedir.

5.2.1 Ekolojik Veriler

Fiziki özellikler;

- **Topoğrafya:** Büyükkonuk Köyü Karpaz Yarımadasının, kuzey doğusunda denizden +110m yükseklikte köy merkezi olan bir yerleşimdir. Harita 5.1’te görüleceği gibi Köy

Harita 5.2: Büyükkonuk Köyü Bölgesi toprak yapısı (Tarım Bakanlığı, Doğal Kaynak ve Çevre Dairesi, Güney Kıbrıs, 1995)

- **Toprak alt yapısı:** Büyükkonuk köyü, 2. derece deprem kuşağı üzerinde bulunmaktadır. Kil tabakaları altında zengin yeraltı su kaynakları bulunmaktadır (Jeoloji ve Maden Dairesi, 2008).
- **Köye bağlı kıyı yapısı:** Halen kullanılmakta olan kumsal, plaj özelliğindedir. Kapsam alanındaki Mağusa Boğazı örneğinde olduğu gibi (Fotoğraf 5.1).

Fotoğraf 5.1: Mağusa Boğazı kıyı yerleşimi uydu fotoğrafı (Google Maps, 2011)

- **Su havzaları:** Köy alanında yüzey suyu, dereler ve göller bulunmamaktadır. Su erozyonu olmamakta ve su baskın alanları ile ilgili problem yaşanmamaktadır. Yer altı suları açısından zengin olan köy, komşu olduğu yedi köyün de su ihtiyacını karşılamaktadır (Büyükkonuk Belediyesi Şahsi İletişim, 2011).
- **Yer altı suları:** Temiz ve içme suyu olarak kullanılmaktadır. Bölgede su kaynaklarını kirletecek herhangi bir tesis bulunmamaktadır.
- **Kıyı kesimi deniz suyu:** Köye bağlı kıyı kesimindeki deniz suyu temiz olup kirletici herhangi bir etkene sahip değildir ve plaj niteliğindeki kumsal, kıyı özelliklerini korumaktadır. Denizdeki doğal yaşam tehdit altında değildir.
- **İklim verileri:** Büyükkonuk'a ait iklimsel faktörler yerleşim özelliklerinin dağ ve vadi gibi doğal verilerinin, ormanlarının oluşturduğu yapıyla birlikte etki eden iklimsel faktörlerin tümüdür. Burada mikro klimatolojik özelliklerin (yerden 2m yüksekliğe kadar olan yerleşime ait dar bir iklim sahasının) incelenmesi önemlidir.

Genelde iklim koşulları Akdeniz iklimi olup, yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve yağışlıdır. Ancak son yıllarda çevresel kirliliğin getirdiği dünya genelindeki iklim değişiklikleri nedeniyle yağışlarda genel bir azalma gözlenmektedir.

Büyükkonuk iklimsel verileri aşağıda özetlenmiştir. (Meteoroloji Dairesi, 2010).

- Isı: Yıllık ortalama 19°C, en yüksek 39.5°C, en düşük 4°C,
- Nem: Yıllık ortalama %69, en yüksek %84, en düşük %47,
- Yağış: Yıllık toplam yağış 484mm,
- Sis: Yılda ortalama 3 gün,
- Don: Yılda ortalama 7 gün,
- Basınç: Yılda ortalama 10/2 hPa,
- Rüzgar: Hakim rüzgar kuzey batıdan (NNW), ortalama hız 3.5 m/s, en yüksek hız 29 m/s,
- Güneşlenme: Ortalama güneşlenme süresi 9 saat/gün, ortalama güneşlenme miktarı 408 cal/cm². Belirtilen ortalama iklim verilerinden de görüleceği üzere Büyükkonuk köyünde turizmi, olumsuz yönde etkileyecek bir husus görülmemektedir. Buna paralel olarak üretimde de bir problem yaşanmamakla birlikte gerekli yağışların olmadığı yıllarda gerek mevsimsel sebze ve meyve yetiştiriciliğinde, gerekse ormanlık alanlarda bazı ağaçların kuruması da bir sıkıntı yaratmamaktadır. Bu nedenle kurak geçen mevsimlerden en az etkilenilmesi için tedbirlerin alınması gerekmektedir.
- **Altyapı:** Teknik altyapı, ulaşım, ulaşılabilirlik, enerji, su kaynakları, iletişim, arıtma tesisi gibi özelliklerdir. Köye ulaşım kara yolu ile olmaktadır. Halen ana yol ve köy yolları çalışır ve bakımlı bir durumdadır. Ana yol üzerinde birçok market, alışveriş merkezleri, eczane, sağlık tesisleri, benzin istasyonları, kafeterya ve yol kolaylık hizmetleri bulunmaktadır. Köyde elektrik enerjisi, zengin su kaynakları, ve iletişim olanakları vardır.
- **Koruma ve Rezerv Alanlar:** Büyükkonuk köyü Kuşakkaya ormanları ile çevrelenmiştir. Yakın çevresinde doğal hayatla ilgili kuş gözleme yerleri ve manzara terasları bulunmaktadır. Büyükkonuk köyünün köy merkezi ve yerleşim alanı dışında tarım arazileri bulunmaktadır.

Koruma ve rezerv alanlar açısından köyde bulunan konak ve geleneksel anlamdaki köy konutlarında gerekli restorasyonlarının gerçekleşmesi halinde yeni işlev verilerek eko köy turizmine kazandırılmayı bekleyen birçok bina bulunmaktadır.

Büyükkonuk köyü gelişme alanları, rezerv alan olarak korunmalı imar izinlerinde köye ait eko köy turizm yatırımları dışında spekülatif gelişmelere izin verilmemelidir. Bu konu, koruma imar planlarında dip not olarak belirtilmelidir.

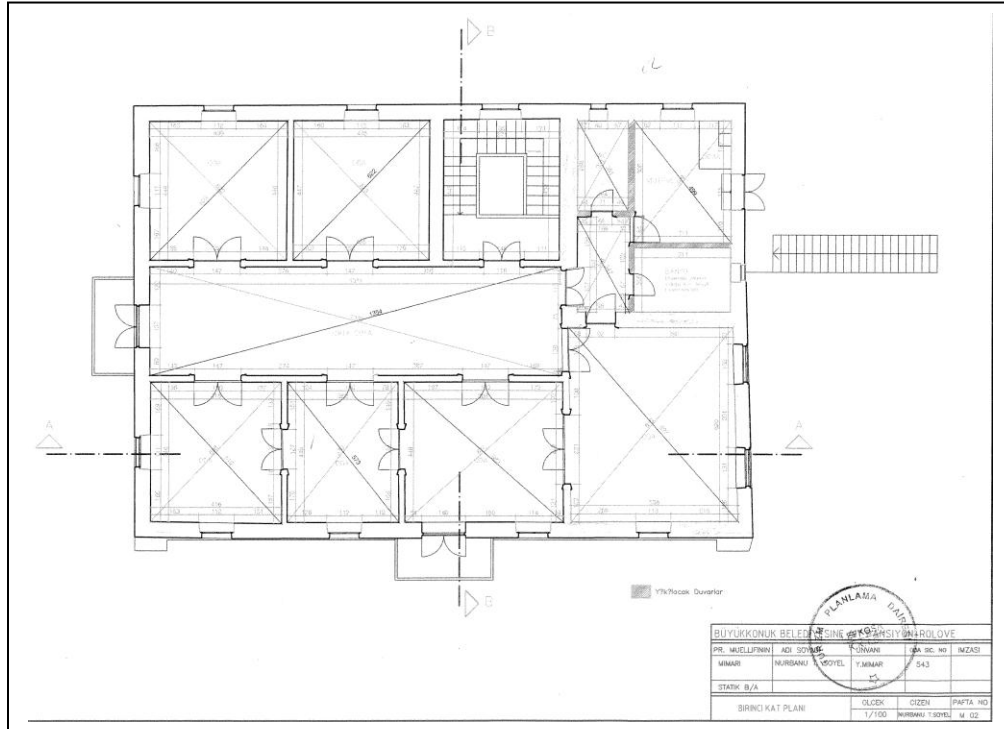
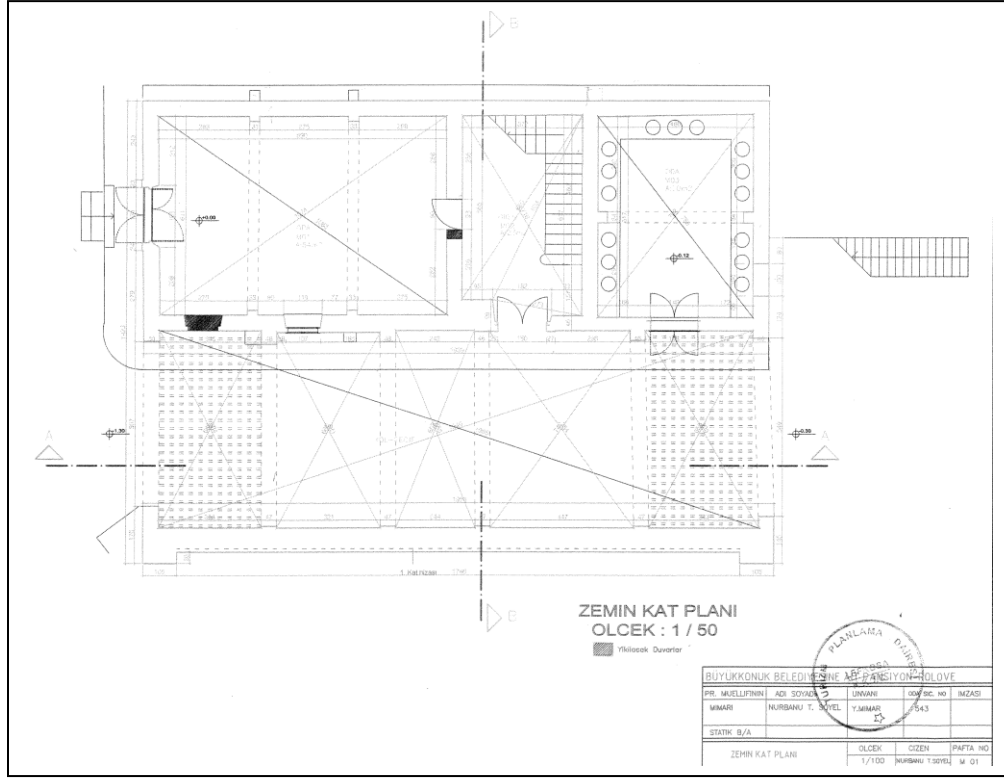
Kooperatif Şirketler Yasasında belirtilen kooperatif şirketlerindeki hisse artırım ve hisse devri maddeleri, işletme sahiplerinin ve tesislerin mülkiyet haklarının kalıcılığının sağlanması yönünde düzenlenmiştir. Bu bağlamda en fazla 30% sermaye artırım yoluyla işletmede ortaklık payı olmak kaydıyla, 70%'i mal sahibi ve köyün eko turizm komisyonunda kalarak mülkiyet ve işletme haklarının el değiştiremeyeceği konusu da yasal güvence altına alınmalıdır. (Eko köy turizminde mülkiyet hakları). Ayrıca bölge emirnamelerinin kapsamı sınırlanmalı ve uygulamadaki alt açılımlar imar planları ile tarif edilerek turizm dışı köye zarar verici yatırımlar önlenmelidir. Kısmi imar planı tadilatlarından kaçınılmalıdır. Bütün tadilatlar tüm planı kapsamalıdır. Unutulmamalıdır ki emirname öncesi yapılan spekülatif 2. konutlar turizm kullanımındaki alt-üst yapı gelişimini dolayısıyla turizmde gerekli olan sosyal hizmetleri de engellemektedir.

Köydeki mevcut olan geleneksel yapı stoğu, restorasyon, ek bina ve yeniden yapım ile yeni eko turizm hizmet tesisleri olarak köy işletmesine kazandırılmalıdır. Şekil 5.1'de gösterilen Kemerli Konak, restorasyon yoluyla turizme konaklama tesisi olarak kazandırmaya örnek teşkil etmektedir. Böylece turizm yoluyla köyün tarihi, estetik, kültürel ve mimari miras değerleri de korunmuş olmaktadır.

Kobi Center tarafından eko köy turizmini geliştirme amaçlı olarak yapılan uygulama planlaması - Büyükkonuk Köyü kapsamında yapılan analiz ve sentez haritaları, (EK-5, EK-6, EK-7 ve EK-8) Büyükkonuk peyzaj ve bitki örtüsü, bina değerlendirme ve sınıflandırması, binaların işlevsel analizleri ve sentez paftası amaçlı, eko köy turizmine ait öneri turizm konaklama, sosyal ve kültürel yapı yerleşimleri haritaları olarak "Bearing Point" ismiyle Oktay Potak ve Özgürün (2007) yönetiminde yapılmıştır.

Büyükkonuk'ta köy yerleşim dokusu, geleneksel Kıbrıs köyü düzenindedir. Köy merkezini oluşturan köy meydanı etrafında topoğrafyaya bağlı yatay yol aksları üzerinde

oluşturmuştur. Büyükkonuk köyü birçok kemer evlere sahiptir ve bunlardan 75 adedi atıl (kullanılmayan) durumdadır (Fotoğraf 5.2, EK-9).

Şekil 5.1: Kemerli Konak Pansiyon restorasyon projesi

Köy dokusundaki kemerli ev

Köy dokusundaki kerpiç ev

Fotoğraf 5.2: Atıl vaziyetteki eko turizme kazandırılabilir nitelikli geleneksel evler

Eski yerleşme dokusunu oluşturan bu yapılanmanın yanında az da olsa yeni yapılmış iki katlı betonarme binalara rastlanmaktadır. Bu binalar köy geleneksel doku ve yapı malzemesini bozmaktadır (Fotoğraf 5.3).

Fotoğraf 5.3: Büyükkonuk Köyü eski dokusu içindeki betonarme yapılar

Büyükkonuk'ta geçmiş yaşantısından kalan otantik özellikleri ile ön plana çıkmış ve restore edilerek eko köy turizmine kazandırılabilir nitelikli 7 adet konak da bulunmaktadır (Harita 5.3, Fotoğraf 5.4). Bu çalışmadaki bilgiler, EK-5, 6, 7 ve 8'de gösterilen harita altlığı üzerine işlenerek gösterilmiştir.

- 1- Kemerli Konak (Kültür evi)
- 2- Belediye Binası
- 3- Recep Uzun
- 4- Ali Doğan evi
- 5- Hacı Güney evi
- 6- Mustafa Çatalkaya evi
- 7- İsmet Uzun evi

Kemerli Konak, sahibi: Belediye

Hacı Güney Evi

Fotoğraf 5.4: Büyükkonuk Konakları'ndan bazı örnekler

Çevresel Özellikler;

- **Büyükkonuk'a bağlı Kıyı kesimi:** Büyükkonuk Eko köy turizmi kapsamındaki etki alanı içinde kalan Mağusa Boğazı, kıyı yerleşimi olup, 200 kişilik plaj tesisleri, 200 kişilik bar ve kafeterya tesisleri, 300 kişilik açık ve kapalı oturma restoranları, 100 yataklı otel ve tesisleri, 150 araçlık otoparkı, balıkçı korunağı, 50 yataklı oteli ve 30 tekne kapasiteli marinası vardır (Fotoğraf 5.1). Büyükkonuğa bağlı turizm işletmeleri için ayrıca Bafra ve diğer yakın sahil şeritlerinden oluşan kullanımlar da kıyı gelişim alanlarını oluşturmaktadır.
- **Kara Bitki Doku:** Büyükkonuk köyünün bulunduğu bölge zengin çam ormanı ile kaplıdır. Bunun yanında Akdeniz ikliminin tipik doğal bitki örtüsü olan makiler de bulunmaktadır. Ağaç türleri olarak, çam, ardıç, selvi, meşe ve çınar gibi ağaçlardır. Büyükkonuğu içine alan bölgede 53 endemik bitki bulunmaktadır. Doğada bulunan diğer bitkiler azgan, şinya, yabani mersin, yabani kekik, taçlı kır lalesi, nergis, adaçayı, Kıbrıs orkideleri, tavşan kulağı, gömeç, aslanağzı, papatya, tülümbe, kuşkonmaz, gappar, kazayağı v.s.'dir (Çevre Dairesi, 2010).

Yapılan literatür araştırmasında Büyükkonuk köyünde toplam dokuz bitki türünün bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlardan birinin Kıbrıs endemiği "Kıbrıs İnce Çiçeği" (*Asperula Cypria*) olduğu bilinmektedir. Özellikle endemik bitki türleri eko turizm açısından önem taşımakta ve çekim odağı yaratmaktadır. *Thymus Capitatus*, Kıbrıs kültüründe tülümbe olarak bilinen bitkinin küçük yaprakları, yerel köy mutfağında

tüketilmekte, bitkinin tamamı avlu ve bahçe temizliğinde kullanılmak üzere çalı süpürgesi yapımında kullanılmaktadır. Ayrıca Köyde Yabani Enginar (*Cynara Cardunculus*), Hostes (*Cynara Cornigera*) ve Çitlenbik (*Pistacia Atlantica*) de yerel kültür mutfağında değerlendirilmektedir. Yerel ürünler ekonomik bir değer olarak ve eko turizm açısından önem arz etmektedir (Viney, 1994).

- **Karadaki Hayvan Dokusu:** Kıbrıs eşiği, dağ keçisi, yabani güvercin, keklik, tavşan, turaç, tilki, karga, saksağan, fare, yılan, kertenkele, bukalemun ve benzeri, bölgede yaşayan hayvan çeşitleridir. Bölgedeki Doğal hayatta ekolojik zincir bozulmamıştır ve ekolojik bütüne etki eden kirlenme ve tahribat bulunmamaktadır.
- **Temel Donatılar Alt Yapı ve Etki Alanları:** Büyükkonuk, eko köy turizminde pilot ve merkez köy olup, kendi etki alanında bulunan bağlı köylerdeki gelişim ve örgütlenmelerine örnek olarak öncülük edecektir. Bu hizmetler belediyecilik, turizm, eğitim, sağlık, güvenlik, ulaşım, köy örgütlenmeleri ve turizme bağlı diğer etkinlikler olmaktadır. Büyükkonuk köyü, elektrik, su, iletişim, yol ve ulaşım ile her türlü turizme yönelik alt-üst yapı hizmetlerinde önderlik edebilecek düzeyde gelişmiş Belediyesi olan bir merkezdir.
- **Yerleşme Dokusu, Yaşam Çevresi ve Nitelikleri:** Büyükkonuk köyünde, 1960 tarihli sayımda toplam 384 adet geleneksel ev ve konak mevcuttu. Bu evlerin de 93'ü 1 odalı, 148'i 2 odalı, 83'ü üç odalı, 36'sı 4 odalı, 13'ü 5 odalı, 8'i 6 odalı, 3'ü de 7 odalı olduğu belirtilmektedir (Bağışkan, 2007). Bu yapılar geleneksel avlu düzenli olup evlerin giriş kapıları avlu veya iç mekanlara açılmaktadır. Bugün ise Köyde, 6 hane ev ilavesiyle 390 hane ev vardır ve yeni haneler köydeki geleneksel yapı malzemesiyle üretilmemiştir. Belediye ve ilkokul binalarının yanında ayrıca 5 adet dini yapı da bulunmaktadır. Köyde, ticaret ve turizme yönelik olarak toplam 32 adet yapı, kafeterya, restoran, konaklama tesisi, market, hediyelik eşya dükkanları, atölye, kooperatif işlevleri ile hizmet vermektedir. Büyükkonuk'ta halen kullanılmakta olan 315 adet konut mevcuttur. Ayrıca kullanılmayan ve restorasyon bekleyen 26 adet nitelikli geleneksel köy evi vardır (Komili, 2011).
- **Ulusal ve yöresel parklar, deniz parkları, silüet ve manzara değerleri:** Büyükkonuk köyünün etrafında, Karpaz ulusal parkı, Mehmetçik kuş gözleme göleti, Mağusa Boğazı deniz parkı, marina, plaj ve tesisleri, Kaplıca'daki kaplıca tesisleri yer almaktadır.

5.2.2 Ekonomik Veriler

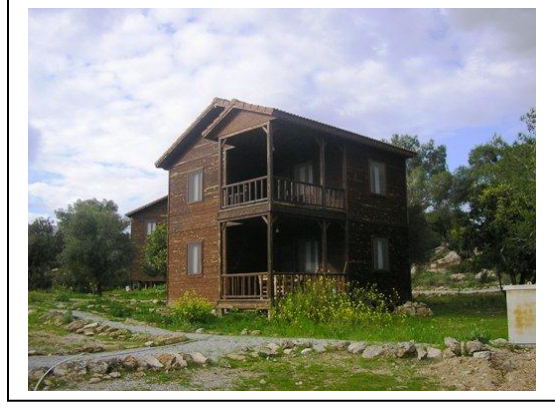
- **Konaklama, dinlenme-eğlenme ve spor olanakları:** Büyükkonuk'ta konaklama tesisleri, ekonominin ana gelirini teşkil etmektedir. Köy halen, turizm amaçlı toplam 100 yatak kapasitesine sahiptir. İki adet pansiyon (24 yataklı), köy eski dokusunda hizmet vermektedir. Diğer yatak kapasiteleri, köy gelişme sahasında, mimari projelerinin KKTC Turizm Bakanlığınca yarışma yoluyla belirlenerek yeni olarak inşa edilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Ancak burada belirtilmesi gereken husus şudur; gerek mimari proje, gerekse uygulama aşamasında yapılan çalışmalar, ekolojik yapı kriterlerinin göz ardı edilmesiyle gerçekleşmiş olduğundan, Büyükkonuğun sürdürülebilirliği ve eko köy olarak literatürde yerini alabilmesi için bu yapıların ekolojik restorasyona ihtiyacı olacağı görülmektedir. Bunların, ekolojik durumlarına göre belgelendirmesi de yapılmaktadır. Örneğin, Ay Phodios konaklama tesisi, ekolojik değerleri uygulamaya çalışan ender tesislerden biri olarak, dört papatya ile belgelendirilmiştir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2: Ay Phodios Village House tesisine verilen 4 Papatya Sertifikası

Köydeki pansiyonların ve turizm hizmet binalarının dağılımı, EK-5, 6, 7 ve 8’de gösterilen harita altlığı üzerine ilgili bilgiler işlenerek, Harita 5.4’de sunulmuştur. Bunların yanında değişik kollarda hizmet veren işyerleri de mevcuttur. Köyde ayrıca mo-camp olanakları, yürüyüş parkurları, eşek binme, bisiklet binme aktiviteleri de bulunmaktadır.

Konaklama ve turizm hizmet binaları, köyün önemli gelir kaynaklarını oluşturmaktadır. Harita 5.4’de belirtilen sıra numarasına göre, ait oldukları analiz verileri başlığı altında açıklanmaktadır. 5 ve 9 No’lu tesisler Kültürel ve Sosyal veriler başlığı altında incelenmekte, 3 No’lu karakol binası işlevini yitirdiği, 14 ve 15 No’lu yeni fuar alanı ve yeni otopark henüz proje aşamasında olduklarından bunlarla ilgili bir açıklama yapılmamıştır.

Fotoğraf 5.5: The Pine View Bungalows

Fotoğraf 5.6: The Pine View Restaurant

Tesis No.2 - The Pine View Restaurant (Eski okul binası): Köy gelişme sahasındaki tepede, sahibi Belediye, Piknik yeri kapasitesi 1500 kişi (açık + kapalı), Belediye işletmesi (Fotoğraf 5.6). The Pine View Bungalows'un hemen yanında, doğa içinde yer alan bu restoran, yığma taş duvarlı eski bir ilkokul binasının tadil edilmesiyle hizmete açılmıştır. Isıtması ve soğutması mekanik olarak gerçekleştirilmektedir.

Tesis No.4 - Kemerli Konak Pansiyon: Köy eski dokusunda, sahibi Belediye (restorasyon), 14 yatak kapasiteli (7 oda), Belediye işletmesi (Şekil 5.1, Fotoğraf 5.7).

Eski bir konak olan bu kemerli evin, tadilatı ve restorasyonu neticesinde hizmete açılmıştır. Yığma taş duvarlı olan Pansiyonun, kemerleri altından yol geçtiği için bu ismi almıştır.

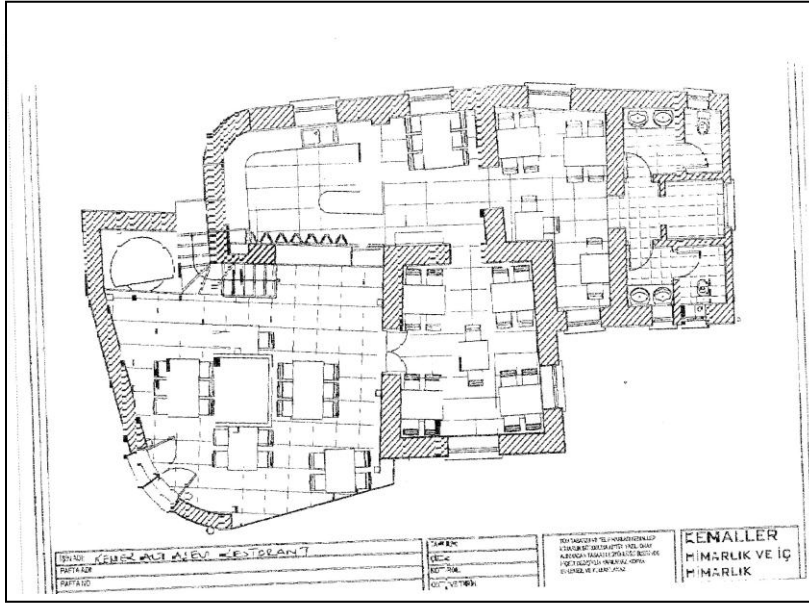
Fotoğraf 5.7: Büyükkonuk Belediyesi Kemerli Konak pansiyonu

Fotoğraf 5.8: Fatti Abla Mantı Evi

Tesis No.6 - Fatti Abla Mantı Evi: Köy eski dokusunda, 50 kişilik (açık+kapalı), Fatti Eryurt İşletmesi (Fotoğraf 5.8). Köy merkezinde yer alan ve eski bir yığma yapı olan restoranda, geleneksel hamur yemekleri sunulmaktadır.

Tesis No.7 - Kemeraltı Aşevi: Köy eski dokusunda, 170 kişilik (açık ve kapalı), Mustafa Arıbey İşletmesi (Şekil 5.3, Fotoğraf 5.9). Köy merkezindeki yığma taş duvarlı bir konutun tadilatının ve restorasyonunun gerçekleştirilmesi neticesinde yeni işleviyle turizme kazandırılmıştır. Yerel köy mutfağı yemekleriyle hizmet vermektedir. Geleneksel hellim, nor, talar peyniri yapımı halka açık gerçekleştirilmektedir.

Tesis No.8 - Kooperatif Zeytin Yağı Değirmeni: Köy eski dokusunda, Kooperatif İşletmesi (Fotoğraf 5.10). Köydeki değirmenden biri olarak köy ve yöre halkının zeytinini işleyerek zeytin yağı elde edilmekte ve köye ekonomik gelir sağlanmaktadır.

Şekil 5.3: Restore edilerek turizm hizmet binasına dönüştürülen Kemeraltı Aşevi

Fotoğraf 5.9: Kemeraltı Aşevi

Tesis No.10 – Delcraft: Köy eski dokusunda, restorasyon, 10 yatak (5 oda), Lois – İsmail Cemal İşletmesi (Fotoğraf 5.11). Mevcut eski yığma bir konuta yapılan ilaveler ve tadilatlarla yeni işlevine kavuşturulmuştur. Tesiste ahşap işleri ve ekmek yapımı etkinliklerinin gerçekleştirileceği marangoz atölyesi ve ekmek fırını mevcuttur.

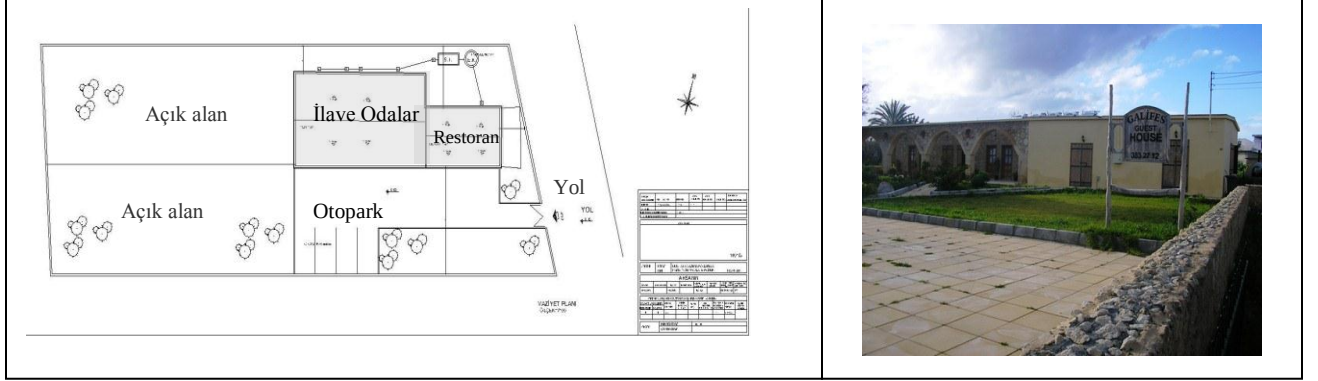

Fotoğraf 5.10: Kooperatif Yağ Değirmeni

Fotoğraf 5.11: Delcraft Konaklama tesisi

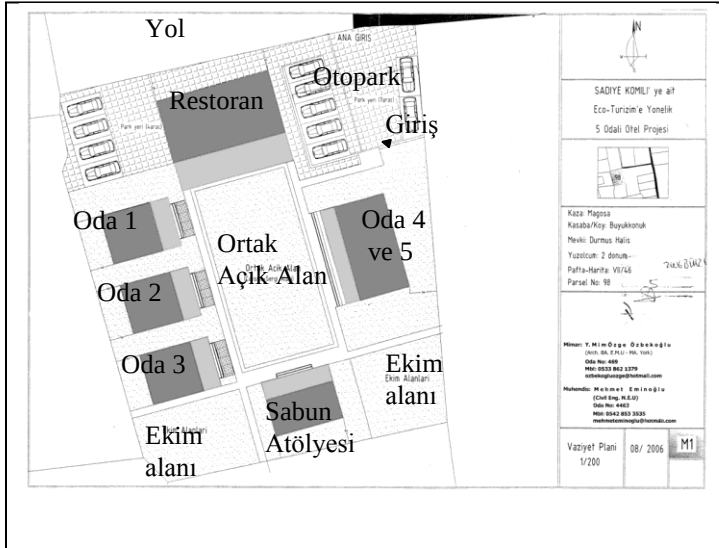
Tesis No.11 - Galifes Guest House: Köy gelişme sahasında, restorasyon + ek yapı, 10 yatak (5 oda), Mustafa Sennaroğlu işletmesi (Şekil 5.4, Fotoğraf 5.12). Eski yığma bir binaya betonarme karkas sistemiyle oda ekleri yapılarak işletmeye açılmıştır.

Şekil 5.4: Galifes Guest House konaklama tesisi'nin konum planı

Fotoğraf 5.12: Galifes Guest House konaklama tesisi

Tesis No.12 - Ay Phodios Village House: Köy gelişme sahasında, yeni yapı, 8 yatak kapasiteli (4 oda), Şadiye-Gülay Komili işletmesi (Şekil 5.5, Fotoğraf 5.13, bkz.EK-11). Betonarme karkas sistemi ile inşa edilen bu tesisin duvarları, köy dokusu içinde yer alan yapılardaki yerel yapı malzemesi olarak kullanılan kerpiç bloklarla örülmüştür.

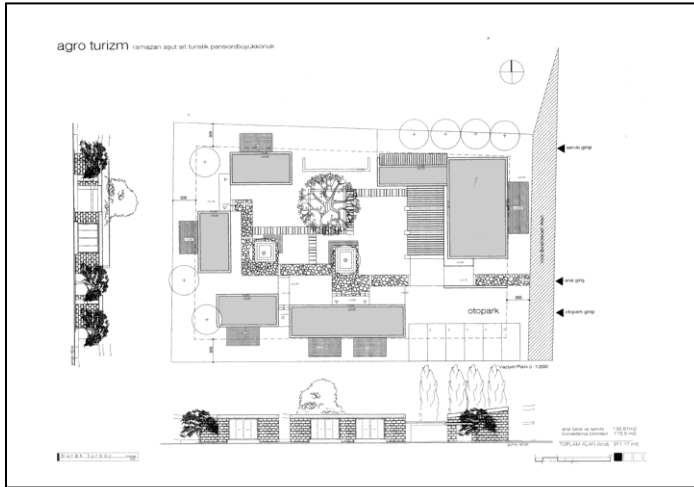
Şekil 5.5: Ay Phodios Village House konaklama tesisi'nin konum planı

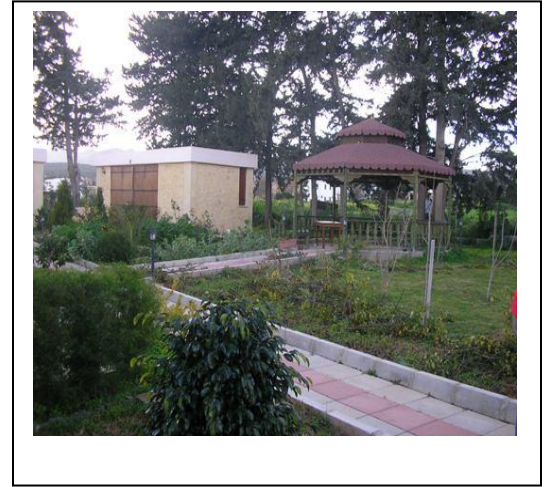
Fotoğraf 5.13: Ay Phodios Village House konaklama tesisi

Geleneksel yollarla inşaat sahasında kalıplara dökülerek elde edilen kerpiç blokların kurutulmasıyla inşaat gerçekleştirilmiştir. Sıcak su güneş enerjisinden elde edilmektedir. Sebze ihtiyacı tesisin arazisinden karşılanmakta klimatizasyon doğal yollarla gerçekleştirilmektedir. Proje programında, konum planında gösterildiği yerde, gerek misafirlere, gerekse dışdan geleceklere sabun yapma kursları verilmek üzere düşünülmüş olan atölyenin inşaatı henüz hayata geçirilmemiştir. Ay Phodios Village House’a, merkezi İtalya’da bulunan ICEA (Etik Ve Çevresel Sertifikasyon Enstitüsü) tarafından, ekolojik tesis olma gerekliliklerinin yerine getirilme göstergesi olarak “Dört Papatya” hizmet sertifikası verilmiştir (Şekil 5.2). Bu sertifika ile Ay Phodios Village House, Dört Papatya’lı ekolojik tesis olarak uluslararası literatürde yer almış olmaktadır.

Tesis No.13 - Aşut Guest House: Sahibi Ramazan Aşut (köy gelişme sahasında, yeni yapım), 10 yatak (5 oda), Ramazan Aşut işletmesi (Şekil 5.6, Fotoğraf 5.14). Tek katlı, narenciye bahçeleri arasında, betonarme karkas olarak inşa edilen bu tesisin, dış cephe duvarları, inceyonu sarı taş kaplamalıdır. Bahçe içinde genel oturma alanları mevcuttur. Meyve hasadı döneminde, isteyenler için meyve toplama etkinlikleri düzenlenmektedir.

Şekil 5.6: Aşut Guest House konum planı

Fotoğraf 5.14: Aşut Guest House konaklama tesisi

Büyükkonuk'ta tesislerde kalan misafirlerin, köy halkının ve dıştan geleceklerin yapacakları spor etkinlikleri için gerek köy içinde gerekse köy dışında doğada yürüyüş parkurları mevcuttur. Özel bisiklet yolları olmamakla birlikte köy içi bağlantı yollarında ve köylerarası yollarda bu spor yapılabilir. Değişik sporların gerçekleştirilebileceği çok amaçlı bir spor sahası mevcuttur. Eşek binme de diğer spor olanaklarından birini teşkil etmektedir.

Ekonomik veriler kapsamında yukarıda incelenmiş olan Büyükkonuk'a ait konaklama ve turizm hizmet binalarının açıklayıcı özet bilgileri, Tablo 5.1'de verilmektedir.

Devletin teknik yardımları ve Türkiye Cumhuriyeti Yardım Heyetinin parasal destekleriyle gerçekleştirilen konaklama tesislerinin işletmeleri, bankalardan alınan kredilerin geri ödemelerini karşılayamamakta, kullanılan su ve elektrik gibi sabit giderler de karşılanamamaktadır.

Tesislerde konaklama yoğunluğu genelde, yaz aylarında gerçekleşmektedir. Ancak yeterli ilgiyi görememekte dolayısıyla ekonomik girdiler o nispette az olmaktadır. Bundan dolayı da bazı tesislerin çalıştırılmadığı yerinde yapılan incelemelerde gözlemlenmiştir. Bu durum köydeki iş sahalarındaki istihdamı etkilemektedir.

Sebze ve meyve tesislerde ve köy tarım alanlarında üretilmektedir. Yeterli üretimin gerçekleşmediği hallerde civar köylerden takviye alınmaktadır.

Atıklar, belirli günlerde belediye tarafından toplanarak çöp imha alanlarında depolanmaktadır.

Yeni yapılan tesisler, betonarme karkas sistemi ile inşa edilmişlerdir. Bu durum, köyün dokusundaki gerek yapı malzemesine, gerekse yapım tekniğine uymamaktadır. Binalarda yalıtım düşünülmemiş, sıcak su temininde, ısıtma-soğutmalarda sera etkisi yaratan cihazlar kullanılmıştır. Atıkların geriye dönüşümü yapılmamaktadır.

- **Tarım alanları ve çeşitleri:** Büyükkonuk köyünde tarım, önemli bir ekonomik kaynağı teşkil etmektedir. Köy, tarımla ilgili olarak 3334 dönüm tarlaya sahip olup bağ ve bahçelerde, zeytin, harnıp (harup-keçi boynuzu), hurma, dut, nar, alıç, badem, incir gibi ağaçlar ve ürünleri mevcuttur. Ziraat ürünleri olarak arpa, buğday, burçak ve bakliyat diğer tarımsal ürünlerdir. (Büyükkonuk Belediyesi, 2011).

BURAYA TABLO 5.1, A3 OLARAK GİRECEK

Tablo 5.1: Büyükkonuk'ta konaklama ve turizm hizmet binalarının işleyiş analizi

- **Üretim:** Büyükkonuk'ta üretim altyapısı, tarımsal ve köy turizmine yönelik olarak halen faaldır ve gün geçtikçe de gelişmektedir. Bu anlamdaki kapsamlar üretim örgütlenmesi, uzmanlaşma, üretim alanları, kapasite ve etkinlikler olarak ele alınmaktadır. Tarım ve zeytincilik kooperatiflerinin yanında köyde bal, reçel, pekmez, sucuk (dizilmiş badem veya cevizin işlenmiş üzüm suyuna batırılıp kurutulmasıyla elde edilir), köfter (üzüm pestili) de köy işletmelerinde veya aile içinde üretilmektedir. Önemli gelir kaynağı olan zeytin yağı köydeki 5 adet zeytin yağı değirmeninde elde edilmektedir. Hayvancılık köyde gelişmiş durumdadır. Büyükbaş-küçükbaş hayvan ve tavuk üretimi gerçekleştirilmektedir.

Eko köy turizmine yönelik hizmetler ise cafe-bar, restoran, market, banka şubesi, petrol istasyonu, hediyelik eşya, terzi, berber, ve kuaför gibi işletmelerden oluşmaktadır. Ayrıca köyde ürün tanıtımı ve satışı her yıl geleneksel olarak düzenlenen panayır ve festivallerle de gerçekleştirilmektedir (Fotoğraf 5.15, bkz. EK-12). Dantel ve oya işleri ile geleneksel el sanatları ürünleri de üretilmektedir. Köydeki üretim ve alışveriş hizmetleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir (Tablo 5.2).

Fotoğraf 5.15: Büyükkonuk Köyü Geleneksel Eko Turizm Festivali

- **Hizmetler-Turizm ve Rekreasyon:** Hizmetler açısından köyde eko köy turizmine yönelik turist danışma merkezi, sağlık ocağı, karakol, yeterli bar, kafeterya, eğlenme- konaklama tesisleri eksik veya yetersizdir. Köyün kıyı kesimi olan Mağusa Boğazı'nda turizme yönelik hizmet ve tesisler ana ulaşım arteri üzerinde olması nedeni ile mükemmel bir şekilde hizmet vermektedir. Köy ve kıyı kesiminde bugünkü haliyle konaklama, pansiyon, günü birlik tesisleri, kamp-karavan alanları, benzin istasyonu, market gibi hizmetleri

vermekte olup kara ve deniz sporları, dinlenme ve orman alanları ile, küçük yat limanı ve tesisleri bulunmaktadır.

Tablo 5.2: Büyükkonuk'ta üretim ve alış-veriş hizmetleri (Büyükkonuk Belediyesi, 2013)

1. Alev Kuaför,	13. Kooperatif Bakkaliyesi,	25. Sultan Düğün Salonu,
2. BB Delcraft,	14. Kooperatif Bankacılık	26. Sultan Kahvehane,
3. Betosen, (kuyu kazma)	Bürosu,	27. Sultan Restoran,
4. Delcraft hediyelik eşya,	15. Kooperatif Petrol	28. Tatlı Kasap,
5. Demirci Atölyesi, (Demir- iş torno)	İstasyonu,	29. Yeşilada Lahmacun,
6. Düriye Kobat	16. Kooperatif Yağ Değirmeni,	30. Yılmaz Berber Salonu,
Konfeksiyon,	17. Milli Alüminyum,	31. Nazar Ticaret,
7. Ercan Kaporta,	18. Sennaroğlu İnek Çiftliği,	32. Büyükkonuk Belediyesi,
8. Evren Hediyelik Eşya,	19. Şenoğlu Biriket Fabrikası,	33. Karpaz Bölge
9. Evren Lastik Atölyesi,	20. Şenoğlu Hırdavat,	Danışmanlığı,
10. Gülmen Terzihane,	21. Şenoğlu Market,	34. Büyükkonuk İlkokulu,
11. Haset Ticaret, (Hediyelik Eşya)	22. Sezen Kolonya	35. Büyükkonuk Kooperatifi
12. Kemeraltı Kahvehanesi,	imalathanesi,	
	23. Şimşek Bakkaliyesi,	
	24. Şimşek Kahvehanesi,	

- **İşgücü Sunumu:** Turizm ve hizmete yönelik mevcut tesislerde halen 88 kişi çalışmaktadır. Tarım ve hayvancılıkla ilgili olarak geçimini sağlayanlar ise 468 kişidir (Büyükkonuk Belediyesi, 2013).
- **Ekonomik Yapı ve Gelişimi:** Köyde yaşayanlar, pansiyon, restoran, kafeterya işletmelerinde çalışarak, tarım, hayvancılık, ve memuriyet ile geçinmektedirler. Bu yönde Turizm Bakanlığı ve Büyükkonuk belediyesi gerekli çalışma ve yardımlarla yönlendirici olmakta ve destek sağlamaktadır.

Köyde halen arıcılık, hayvancılık, tarım ve benzeri hizmetler örgütlenerek üretim sağlanmaktadır. Eko köy turizmi, halkın örgütlenmesi ile yerel yiyecekler ve köydeki yaşam tarzı ön planda tutularak ekonomik yaşantıya katkı sağlayan yerel hizmet girdilerini oluşturmaktadır. Eko köy işletmeleri ile yerel adetler yanında kültür mirasının da işlev

verilerek korunmasına katkıda bulunmaktadır. Böylece çevre ve doğal kaynaklar rasyonel bir şekilde değerlendirilmektedir. Pansiyonculuk işletmeleriyle konaklama hizmetleri verilirken köydeki günlük yaşama tarzı ve köy yaşantısı içinde turizm gelirleri elde edilmektedir.

- **Yatırım-Üretim, Katma değer yaratma:** Köydeki üretim, turizm, panayır ve festivaller, marketlerde pazarlama, arz-talebe bağlı üretim artışları ile köydeki eko turizm hareketleri yoluyla katma değer yaratılmaktadır. Karpazdaki Büyükkonuğa bağlı diğer köylerin de düzenlenmesi ile ülke ve yöre köylerinin kalkınmasında önemli bir ekonomik girdi sağlanacaktır.

Bu çalışmalar zamana bağlı olarak köy mülkiyet alanlarının sahibi olan köylülerin üretim tesisine dönüşen pansiyon, atölye, gıda imalathaneleri, restoran, havuz, servis hizmet ve benzeri tesisler (arazi fiyatlarını artıran cazibesine rağmen) köylülerin, ekonomik yönden kuvvetlenmesi ve bilinçlenmesi ile koruma ve mülkiyet sahipliği yönünde de gelenekleri yaşatan bu köylerin ayakta kalması sağlanacaktır. Tatlısu-Büyükkonuk emirnamesi ile Köyün gelişmesinde eko köy turizmine zarar verecek yapılanmanın da önüne geçilmiştir.

Gelişen yaşam kültürü içinde, geleneksel köy hayatı ve mülkiyetinin turizm üretimindeki değerinin anlaşılmasıyla yöre halkı zaman içinde “bacasız sanayi” olan turizm sektöründeki eko köy turizmi yönünde, yatırım ve üretimlerini de geliştireceklerdir. Ek tesis kazandırmada kamu yararını gözetmek koşuluyla, yap-işlet-devret modeli uygulanabilir. Köyde alt-üst yapıların oluşturulması, mevcut var olan kaynakların değerlendirilmesiyle köy bütçesini zorlamadan turizm işletmesine kolaylıkla dönüştürülebilecektir. Bu yaklaşım, zaman içinde gelişen köy ve yörelerdeki girişimcilerin uzman kadroları ile yapılacağından yapım ve işletmede köyde mevcut olmayan işgücü eksikleri de giderilmiş, bu tesislere, büyüklük ve özelliklerine göre köy halkının ortaklık ve işletme yoluyla yapılacak istihdamlarla turizm için gerekli mesleki eğitimler de sağlanmış olacaktır. Kamu ve özel sektörcü yap-işlet-devret yoluyla yapılan tesislerin de işletme sonrası köye devrinde verimli olarak işletmesi sağlanarak, bakım ve geliştirilmesi yöre halkınca gerçekleştirilecektir.

5.2.3 Kültürel ve Sosyal Veriler

- **Yöre tarihi, folklor ve zanaat:** 1883 tarihli kayıt envanter defterine göre; Büyükkonuk Köyü'nde yaşayan Osmanlı Türklerine ait 16 hane ev, 2145 dönüm tarla, 15 bağ-bahçe, 2 değirmen, havuz, kuyu ve su dolabı, 5 harnıp ağacı (keçi boynuzu) ve 65 zeytin ağacı bulunduğu belirtilmektedir. Gayrimüslimlere ait ise 34 hane konut, 1 adet dükkan, 1189 dönüm tarla, 64 bağ-bahçe, 3 değirmen, 21 dut ağacı, 1 harnıp ağacı ve 327 zeytin ağacı bulunmaktaydı. 1891'de yapılan nüfus sayımında ise köyde 788 kişi olduğu belirtilmiştir. (Bağışkan, 2007).

1970 öncesi düğünler yaz gecelerinde ve genellikle evin bahçesinde yemekli olarak yapılırdı. Köylüler düğün sahibine yardım için yemek yaparlardı. Düğünlerde “çalgıcılar”dan (köy müzisyenleri) düğün sahipleri ya da düğüne giden kişiler, “parça parçalatırdılar” (istenen müziğin müzisyenlerce çalınması). Çalgılar çalınır, oyunlar oynanır, yemekler yenir, sonra gelin ve damada para takılırdı.

Yılın belirli bir tarihinde civar köylerin de katılımı ile panayırlar yapılırdı. Panayırlarda küçükbaş hayvan satışları, şiş kebabı, fırın kebabı, patates kebabı, hellimli, zeytinli, gullurugya (şekil verilmiş parça hamurların harnıp pekmezi içerisinde kaynatılıp pişirilmesi), samsı, şamişi, lokma, harnıp pekmezi, arı balı, yiyecek maddeleri, yöresel el işleri gibi ürünlerin de satışı yapılmaktaydı (Bağışkan, 2007). Bugün bu gelenekler halen devam ettirilmektedir. Köyde ayrıca, aşağıda Tesis No.9'da belirtildiği gibi, sosyal yaşamda kullanılan geleneksel araç-gerecin sergilendiği müze ve geleneksel el işlerinin yapıldığı, kursların verildiği ve sergilendiği bir kültür evi bulunmaktadır.

Tesis No. 9 – HASDER Mustafa Mulla Halil Traditional Olive Mill Müzesi ve Değirmen Kültür Evi: Eski köy dokusunda, sahibi Halk Sanatları Derneği (Fotoğraf 5.16, 5.17).

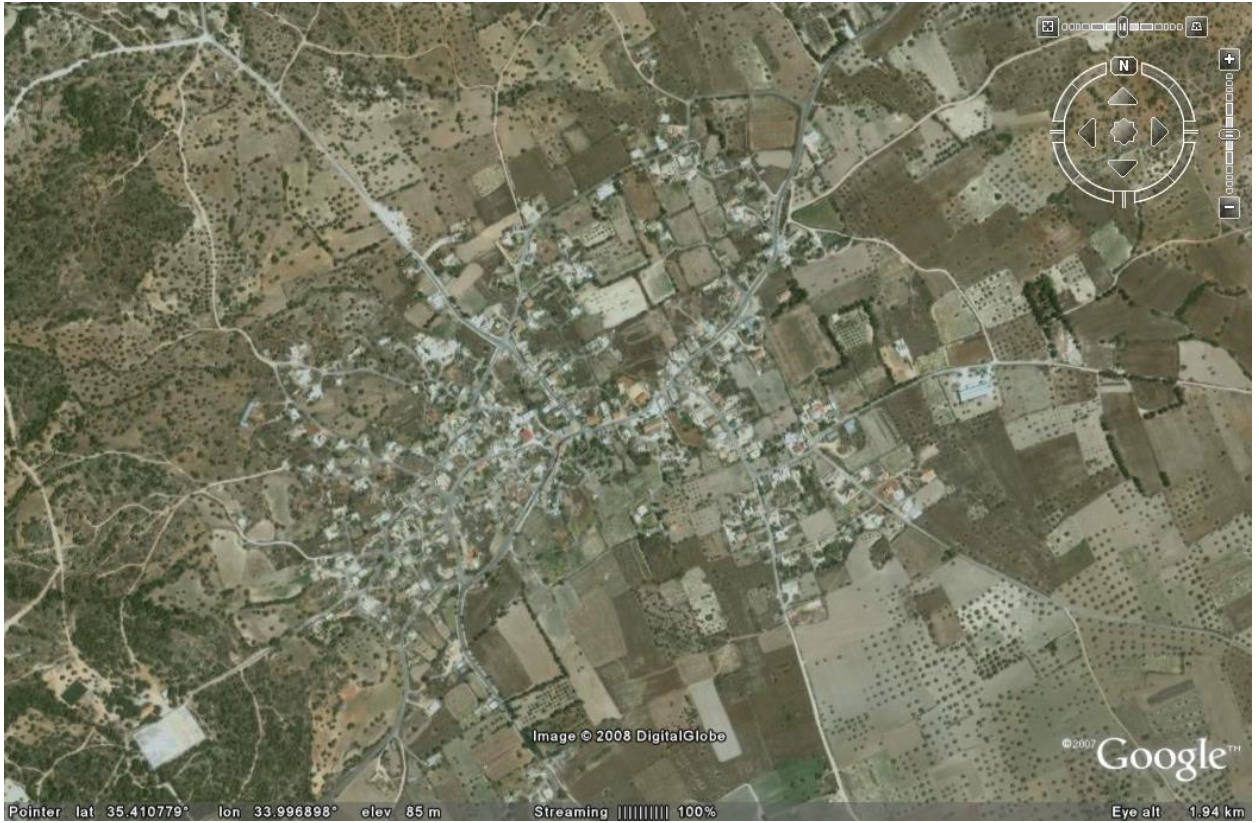
- **Yöresel bina ve yerleşim dokusu:** Büyükkonuk köy evleri, konakları, cami, kilise, ilkokul, yağ değirmeni, alışveriş dükkanları, atölyeler, restoran, kahvehane ve belediye binaları ile oluşan bir köy yerleşimidir. Bu köy evleri, kerpiç veya taş duvarlı, kum taşı kemer ve kolonlu, iç-dış avlulu, ardıc mertekli, toprak damlı veya alaturka (oluklu) kiremit çatılı, tek katlı veya hanaylı (iki katlı) olarak düzenlenmiştir. Köy yerleşiminin etrafında bağ-bahçe ve tarım alanları bulunmaktadır (Fotoğraf 5.18).

Fotoğraf 5.16: Mustafa Mulla Halil
Traditional Olive Mill Müzesi, HASDER
Müzesi

Fotoğraf 5.17: HASDER Değirmen
Kültür Evi

Fotoğraf 5.18: Büyükkonuk Köyü uydu fotoğrafı (Google Earth, 2011)

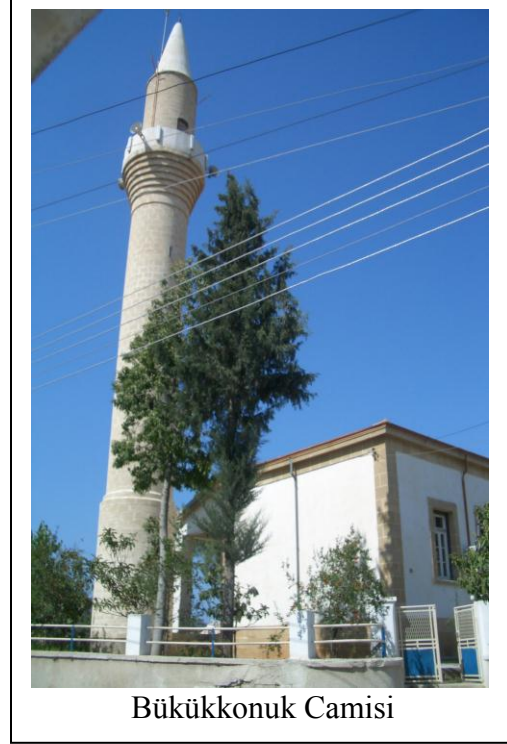
- **Arkeolojik, tarihsel ve anıtsal değerler:** Köyün tamamının antik dönemlere ait bir mezarlık alanı üzerine kurulu olduğu bilinmesine karşın, kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Büyükkonuk camisi 1878, kilise 1842, ilkokul binası ise 1904 tarihinde inşa edilmiştir (Fotoğraf 5.19).

Büyükkonuk İlkokulu

Büyükkonuk Kilisesi

Bükükkonuk Camisi

Fotoğraf 5.19: Büyükkonuk Camisi, Kilisesi ve İlkokulu

- **Nüfus yapısı, Yerleşme ve Tüm Beşeri Etkinlikler:** Köyde halen 788 kişi yaşamaktadır ve 232 çocuk 556 yetişkin çalışan nüfusa sahiptir. Köy sakinlerinin 80%'i ziraat (sulu ve kuru tarım) ve hayvancılık yapmaktadır. Bir kısmı serbest işçilikle ve ticaretle iştigal etmekte, bir diğer kısmı da devlet kurum ve kuruluşlarında memur olarak çalışmaktadır (Büyükkonuk Belediyesi Şahsi İletişim, 2013).

Büyükkonukta'ki genç köy nüfusunun, eko köy turizmi kapsamındaki tesislerde istihdam edilerek şimdiye kadar olan kente göçler burada açılacak turizm iş sahaları ile önlenebilecektir.

Köydeki eko köy turizmi kapsamında rol alan köy sakinleri yanında dernek ve kuruluşların insan varlığı ve hizmetlerinin de olması gerekmektedir. Bu yönde devlet ve TC Yardım Heyeti'nin de katkısı olmaktadır. Köyün mimari ve yerleşme özellikleri geleneksel kemer evlerden oluşmaktadır.

- **Eğitim, kültür, toplum ve çevre sağlığı:** Büyükkonuk'ta dikiş ve el sanatları ile ilgili atölyeler ve eğitim kursları vardır ve geliştirilmektedir. Bu açıdan eko köy turizmine yönelik eğitim olanakları mevcuttur. Bağlı köylerle birlikte burada eksik olan bir sağlık merkezi de kurulmalıdır.

Temiz su kaynakları vasıtasıyla köyün ihtiyaçları karşılanmaktadır. Kanalizasyon sistemi ise bölgede yapılacak bir arıtma tesisine bağlanacaktır. (Büyükkonuk Belediyesi, şahsi iletişim, 2013).

KKTC Ekonomi ve Turizm Bakanlığı, Karpaz Eko Turizm Birliği (K- EKOB) adlı birliği kurarak Büyükkonuk-Tatlısu, Ziyamet ve Dip Karpaz köylerinde pansiyonculuk hizmetlerini ve pansiyon işletmeciliği konusunda haftada 3 gün Turizm İşletmeciliği eğitimini yapmakta ve yatırımcılara sertifikalarını vermektedir. Ayrıca Eko-Agro turizm ve Dinlence Modeli Kapsamında Turizm İşletmeciliği eğitimi de verilmektedir.

- **Politik Örgütlenme ve Etkinlik:** Tablo 5.1'deki Tesis No.5'de gösterilen Büyükkonuk Belediyesi yörede mülki amir durumunda olup Turizm Bakanlığı ve TC Yardım Heyeti ile birlikte teknik ve idari işbirliği içinde eko köy turizmini merkez köy olarak geliştirmektedir. Belediye Başkanlığı 2006 yılından itibaren "Eko Köy Haber" isimli aylık bir yayınla eko köy turizmine yönelik haber ve makalelerle yöre halkını ve toplumu bilgilendirmektedir. "Büyükkonuk Eko Köy Komitesi" aktif olarak çalışmakta ve tarım, pazarlama, haritalandırma ve konaklama, köy bakımı, kültür mirasının korunması ve Eko köy eğitimi, konularında uygulamalar yapmaktadır. (Büyükkonuk Eko Köy Komitesi Broşürü, 2007).

Kar amaçsız kuruluş olarak "Karpaz Dostları Derneği" festival, seminer, bilgilendirme, ağaçlandırma, doğal hayatı koruma, v.b doğa-kültür sanat ve turizm konularında aktif çalışmalar yapmaktadır (Karpaz Dostları Derneği, 2007).

Büyükkonuk, Eko Turizm çalışmaları ile GEN'e (Global Eco-Village Tourism Network Europe) kayıtlıdır. Kamu yararlı, Has-der Kültür Evi ve Değirmen Evi Müzesi geliştirme çalışmaları "Kobi Center" tarafından uygulanan ve "USAID"e bağlı "SAVE" (Supporting the

Activities That Value the Enviroment- Çevreye Değer Veren Aktiviteleri Destekleme) tarafından finanse edilmiştir (Kobi Center, 2007).

Bu analizler sonucunda, köyün ekolojik yapısında etkin bir bozulmanın olmadığı görülmektedir. Bu şekliyle, eko turizmin sürdürülebilir gereklerinin uygulanması kolaylaşmaktadır. Ancak, konaklama ve turizm hizmet binalarının, daha önce açıklandığı gibi ekolojik yönden sürdürülebilir olmadığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan, eko köyün turizm gelirlerinin lokomotifi olan konaklama tesislerindeki geceleme ortalamaları, çok düşük seviyede gerçekleşmektedir. Buna paralel olarak da, diğer turizm hizmet tesisleri, ekonomik yönden olumsuz etkilenmekte ve bu durumun sürdürülebilir olmadığı görülmektedir.

Çekim odakları yaratacak, sosyal ve kültürel değerler de yeterince değerlendirilememekte ve az sayıda ziyaret gerçekleşmektedir. Bütün bunların göstergesi olarak, eko köyün sürdürülebilirliğine yönelik çalışmaların izlenmesi, sağlanması ve kontrolü için bütünsel alan yönetimine ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

5.2.3.1 Alan Yönetimi

UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması'na ilişkin sözleşmesindeki kültürel varlıklar için yönetim planının hazırlanması hususu, 2005 yılında yayınlanan uygulama rehberinde yer almıştır. Burada değerlerin katılımcı bir yolla nasıl korunacağı açıkça belirtilmekte ve bir yönetim planının gerekliliği üzerinde durulmaktadır (Karaman ve diğ. 2012). Eko köylerde koruma ile ilgili plan, proje ve program çalışmaları yapılarak kültürel miras korunmalı ve çevre ile bütünleşik sürdürülebilir değer olarak korunmalıdır. Buna göre eko köylerin sürdürülebilirliği için alan yönetimi;

“Yerel girişim sürecinde hem kültürel ve doğal kaynaklar için altyapı ve servis olanakları sağlayacak, hem de bunların yer aldığı çevre ve bölgesiyle alanın değerini yükseltecek, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, yerel halkın koordinasyonla çalışmasını sağlayacak yönetim modelidir ve alanın sürdürülebilir gelişmesini sağlamak, temel uygulama amaçlarından birisini oluşturmaktadır” (Karaman ve diğ., 2012).

Bu yönetim şekliyle doğa alanlarının ve yerleşkelerin etkin bir şekilde korunması yaşatılması, değerlendirilmesi, belirlenen hedefler doğrultusunda geliştirilmesi, halkın ve misafirlerin eğitilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için de planlama ve koruma ile ilgili yetkili merkezi ve yerel idareler ile sivil toplum örgütleri arasında ilişkilerin geliştirilmesi sağlanmaktadır (Karaman ve diğ., 2012).

Büyükkonuk'un alan yönetimi, eko turizmin sürdürülebilir olması için ekolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda taşıdığı değerleri koruyan, yerel halkın ve turistlerin katılımcı olmaları hususunu da içeren bir vizyonu taşımaktadır.

Eko turizmin sürdürülebilir gelişmesi için oluşturulan kavramsal çerçevedeki çalışma alanlarında yapılan uygulamaların izlenmesi ve kontrolünün gerçekleştirilmesinde alan yönetimi başkanlığının önemi ortaya çıkmaktadır. Eko köy yörelerinde alan yönetimi başkanlığı, katılımcı aktörlere de görev ve sorumluluklar vererek gelecekle ilgili temel öngörülerin eylem başlıklarını belirlemelidir. Ayrıca tüm değerleri, çalışma alanlarındaki hizmetin kontrolünü ve misafir memnuniyetini sistemli bir şekilde izleyerek raporlamalıdır. Sürdürülebilirlik kapsamında anketlerle değerlendirmesini yaparak çıkacak sonuca göre çalışmalar gerçekleştirmelidir. Oluşturulacak planlar 2 yıl süreli olup sürecin sonunda ortaya çıkan sonuca göre yenilenmeli, görevler yeniden tanımlanmalıdır (Karaman ve diğ., 2012).

Bunun yanısıra alan yönetimi başkanlığı eko köylerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında da aşağıdaki aktiviteleri gerçekleştirmelidir (ICLEI, Yerel Gündem 21 Planlama Rehberi, 1996);

- Beyin Fırtınası (çok sayıda fikir üretilmesi için),
- Topluluk Toplantıları (planlama öncesinden başlayarak değerlendirme sürecinde her aşamada işbirliğini başlatmak, uygulamak ve sürdürmek için),
- Alan Gezileri (denetleme, analiz, öncelik belirleme için bilgi sağlamak, hedeflerin belirlenmesini ve eylem planlamasını kolaylaştırmak için),
- Medya Kampanyaları (sorunlarla ilgili kamuoyunu bilinçlendirmek, bilgi yaymak, kamuoyunu etkilemek için),
- Açık Ev (merkezi bir yerde kurulan açık evde, yerel sakinlerin, önerilen bir teklif ile ilgili yorum yapmak, teklif ve önerilerde bulunmak, yazılı anketleri cevaplamak, önerilen eylem planlarının bilgilerini yaymak için),
- Halk Eğitimi (sürdürülebilir gelişme planlamasına yönelik çalışmalarda bulunmak için),
- Halk Toplantıları (bir teklif konusunda fikir ya da görüş belirtmek için),
- Halk Konferansları (halkın karar alma sürecinde katılımını sağlamak, bilgi yaymak, bilgi toplamak, tekliflere gelen tepkileri ölçmek, belli bir teklif üzerinde anlaşmaya varmak için),

- Rol Yapma (belli bir rolü oynayarak bir durumun canlandırılmasıyla insanların her günkü yaşamlarından ve bakış açılarından sıyrılmalarını sağlamak ve bu bağlamda ekip oluşturmada, konuların analizinde ve müdahaleler üzerindeki tartışmalardan yarar sağlamak için),
- Araştırma Konferansları (Geçmişteki ve gelecekteki eğilimleri incelemek, iç ve dış güçlerin analizini yapmak, gelecekteki vizyonu yaratmak, bir eylem planı hazırlamak için),
- Vizyon Geliştirme (sürdürülebilirlik bağlamında sosyal, çevresel ve ekonomik yönden gelecekle ilgili vizyon belirlemek için),
- Ortak Çalışma Toplantıları (Gündem 21'deki geliştirme ilkelerini ve uygulamaları anlatmak, konuları ve sorunları tanımlamak ve önceliğini belirlemek, son değerlendirme raporlarındaki sonuçları incelemek, gelecek için sürdürülebilir bir vizyon yaratmak, sorunlara çözümler bulmak ve eylem planları geliştirmek, izleme ve değerlendirme ölçütlerine yönelik çözümler üretmek için).

Bu çalışmalar, eko köyün ekolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal gelişiminde etkin rol oynayacak unsurları içermektedir ve bir raporla sonuçlandırılarak sistemin işleyişinin kontrolü sağlanmalıdır.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Büyükkonuk Köyü'nün Sürdürülebilirlik Kavramsal Çerçevesi Kapsamında İrdelenmesi

Sürdürülebilir kalkınmada eko sistemin bileşenlerinin bir bütünlük içinde ele alınması ve ekolojik değerleri korumaya ve geliştirmeye yönelik stratejiler ile buna bağlı araç ve yöntemlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada Büyükkonuk Köyü, eko köy uygulamasındaki bilgi birikimini oluşturan planlama karar ve envanterinden de yararlanılmıştır.

Çalışmada ele alınan Kıbrıs köylerinde eko turizm planlaması 2004'te Karpaz Bölgesi, Tatlısu- Büyükkonuk Emirnamesi ile başlatılmıştır. KKTC'de bu gelişmeyi diğer köylerde yaygınlaştırarak eko köy zincirinin oluşturulması ile kültürel kimliği, doğal kaynakları ve mimari mirası koruyarak, yerel ekonomik ve sosyal faktörlerin sürdürülebilir kalkınma gelişmesi sağlanacaktır.

Büyükkonuk eko köyünün mevcut durumu, analiz çalışmaları ile belirlenmiş ve eko köy olarak sürdürülebilirliği, Bölüm 4.2'deki, Tablo 4.1 ve Tablo 4.2'de oluşturulan kavramsal çerçeve kapsamında irdelenmiştir. Yapılan değerlendirmeler, Tablo 6.1'de açıklamaları ile birlikte yer almaktadır.

Tablonun kavramsal çerçevesini oluşturan Wheeler'in ana çalışma alanı başlıkları ele alınarak sürecin kontrolünü yapacak kurum ve kuruluşlar, çalışma alanlarının ve Büyükkonuk özelindeki alan çalışmaları, tablo bütününde irdelenmiştir.

Yerinde yapılan gözlem ve incelemede kavramsal çerçeveyi oluşturan başlıklar altındaki çalışma alanlarında uygulama çalışmalarının yetersiz veya eksik olduğu ve devamlılık arz etmediği görülmektedir. Sürdürülebilirlik, bu alanlarda Wheeler ilkelerinin başarıyla uygulanmasına bağlı olarak gerçekleşeceğinden her kategorideki çalışmaların, uyumlu ilişkileri de gözönüne alınarak tamamlanması hedeflenmelidir.

Büyükkonuk'taki yaşamın devamı için yapılan bu alanlardaki çalışmalarda, planlama ve karar verme mekanizmasındaki aktörler ve rolleri, Tablo 6.2'de gösterilmektedir.

TABLO 6.1 BURAYA A3 OLARAK GİRECEK
TABLO AÇIKLANSIN

Tablo 6.1: Büyükkonuk uygulama modeli

Tablo 6.2: Büyükkonuk örneğinde planlamanın uygulanmasında eko köy turizmi katılımcı aktörleri

AKTÖRLER (Gunn with Var, 2002’den yeniden düzenlenmiştir)	ROLLER (Büyükkonuk için düzenlenmiştir)
Devlet	- İlgili Bakanlıklar ve Şehir Planlama Dairesi, (Karpaz Bölgesi ve Tatlısu-Büyükkonuk Emirnamesi) - Büyükkonuk Belediyesi, (Yerel Yönetim Kararları – Koruma İmar Planları) - Kooperatif Yatırım Bankası (Eko Köy Turizmi işletmelerini destekleme-kredi amaçlı) - Bakanlık Kooperatif İşleri Dairesi, Kooperatif şirketler yasası
Kar Amaçsız Kuruluşlar	- K-EKOB “Karpaz Eko Turizm Birliği”, (Eğitim ve kalkınma amaçlı) - Karpaz Dostları Derneği, (Tanıtım ve ilişkilerini geliştirme amaçlı) - T.C. Yardım Heyeti (Teknik ve mali yardım amaçlı) - USIAD’a bağlı SAVE ve EDGE kuruluşları (Çevreye değer veren aktivitelerin teknik ve finansman olarak desteklenmesi), (bu kuruluşlar işletmeye katılmamaktadırlar)
Katılımcı İşletmeler ve Kuruluşlar	- Büyükkonuk Belediyesi, (idari kararları uygulama organı) Büyükkonuk Eko Köy Komitesi*, (eko köy karar organı ve alan yönetimi başkanlığı) - Eko Köy Turizmi Kooperatifi, (uygulama ve işletme organı - şirket) - Tarım Komitesi, - Pazarlama, Tanıtım, Harita ve Konaklama Komitesi, - Köy Bakımı, Kültür Mirasının Korunması ve Eko-Köy Eğitimi Komitesi, - Üniversiteler, Meslek Odaları (Mimar, İç Mimar, Mühendis, Uzmanlar, vb.)
Köy Halkı	- Büyükkonuk Eko Köy Halkı - Köylü - Zenaatkar - Esnaf - Memurlar - Öğretmenler - İşletmeciler - Genç nesil
Ziyaretçiler (iç-dış turistler)	- Anket, - Soruşturma - Gözlem yoluyla değerlendirme

Not: *Büyükkonuk Eko Köy Komitesi, alan yönetimi başkanlığını da üstlenmesi önerilmiştir.

Büyükkonuk’ta yapılan irdeleme çalışmalarında katılımcı aktörler olarak devlet, kar amaçsız kuruluşlar katılımcı işletmeler ve köy halkı, planlama kararlarındaki gelişimlerin amaç ve kapsamlarını oluşturdukları tespit edilmiştir. Bu tespitler Tablo 6.2’de gösterildiği gibi olup aktörler belirtilen başlıklar altında açıklanmıştır. Kavramsal çerçevede rol alan aktörlerden olan ziyaretçilerin (iç-dış turistler) aktif olarak rol üstlenmedikleri tespit edilmiştir. Bu başlığın ilave

edilmesi için çalışma yapılmalı, ziyaretçilerin de karar mekanizmasında aktif olarak rol almaları sağlanmalıdır. Anketlere cevap vererek intibalarını ve görüşlerini almak köy yaşam dinamiği için gereklidir.

Oluşturulan modelde, halk katılımı önemli bir organı teşkil etmektedir ve organizasyonlarda etkin olarak görev almalıdır. Ancak planlamanın uygulanmasında yeterli katılımın gerçekleşmediği görülmektedir.

Uygulama ve izlemeyi kontrol edecek olan alan yönetimi başkanlığı Büyükkonukta mevcut olmayıp katılımcı aktörler arasında rol alan Eko Köy Komitesi, Büyükkonuk Belediyesi bünyesine alınarak karar organı görevi yanında, Alan Yönetimi Başkanlığı görevini de üstlenmelidir.

Görüldüğü üzere, gerek kavramsal çerçeve Tablo 6.1'in doldurulması sonrasında her kategorideki sorunların fazlalığı, gerekse Tablo 6.2'de açıklanan rollerde, aksayan tarafların olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum alan yönetimi başkanlığının gerekliliğini gündeme getirmektedir.

Bölüm 2.2.4'te verilen eko köy örneklerinde sürdürülebilirlik için sosyal kültürel ve doğal kaynakların korunmasının ön planda tutulduğu, atık yönetiminin, enerji sorununun çözüldüğü, ulaşım ile ilgili tedbirlerin alınarak çevre kirliliğinin en aza indirildiği görülmektedir. Büyükkonuk örneğinde de, önerilen kavramsal çerçeve modelinin uygulanması ile ve burada rol alan katılımcı aktörlerin, uygulamanın izlenmesi ve kontrolünü yapacak olan alan yönetimi başkanlığının gerçekleştireceği çalışmalarla, sürdürülebilirliğin sağlanacağı öngörülmektedir.

6.2 Değerlendirme

Günümüzde katlanarak büyüyen çevre sorunları nedeniyle doğanın ve duyarlı ekolojik yerleşimlerin korunması ve sürdürülebilir olması, bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle çevreye duyarlı özgün köy yerleşimlerinin turizm bağlamında geri kazanımı ekolojik, ekonomik, sosyal alanlarda çalışmaların yapılmasıyla sağlanabileceği anlaşılmaktadır. Bu ekonomik bir değer olarak işlevselliğini sürdürürken doğanın korunmasında da etkin rol oynamaktadır.

Bu tür çevre duyarlı turizm yerleşimlerinin gelecek kuşaklara kazandırılması için sürdürülebilirlik kavramının kuramsal çerçevesinin karar mekanizmalarının, kullanıcılar, yerel

halk ve ziyaretçiler tarafından içselleştirilebilmesinde, tezde ortaya konulan uygulama ve izleme organlarının etkin katılımının sağlanması, geliştirilmesi, canlı tutulmasının önemi anlaşılmaktadır.

Bu koruma ve geliştirme sürecinin etkin bir şekilde işleminde yeni yönetim yapılanmalarına ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Tez kapsamında önerilen alan yönetimi kavramı yaklaşımları günümüzde, tüm korunması gereken değerlerin yönetimi için halkın da katılımıyla önemli bir uygulama ve izleme aracı olmak durumundadır. Çünkü alan yönetiminde yerel ve merkezi yönetim, yerel nüfus ve sivil toplumun paydaşları olarak karar sürecine katılımını mümkün kılacak çağdaş bir yönetim modeli olmaktadır. Bu yaklaşım sayesinde sosyal, kültürel ve çevresel değerler yerel ekonominin hareketlenmesini de sağlayabilecektir. Bütün bunların etkin adımları ve çerçevesi, önerilen model kapsamında tezin ana metnini oluşturarak Büyükkonuk örneği ile irdelenmiştir.

Yerel yerleşme örnekleri olarak var olan Çekirdek Köylerin özgün yerleşme özelliklerini, varlıklarını tehdit eden unsurlara karşı direnmesi ve korunması tezin temel sorunsalı olarak tanımlanmıştır. Bu tür yerleşimlerin korunması, fiziksel planlama çalışmaları gibi araçsal verilerin ötesinde toplum temelli stratejik yaklaşımlara da ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışma bilimsel olarak, sürdürülebilir gelişme planlamasının toplumsal parametrelerini esas alarak kurguladığı bir Eko Köy koruması model önerisi ve modelin işlerliğinde dinamik rolü olacak Alan Yönetimi sistemi ile, bu tür yerleşimlerin katılımcı bir süreçle geliştirilmesi için bir mekanizma önermesi ile kırsal alan planlaması, yerel yerleşimlerin korunması ve tasarımı disiplinlerine katkı sağlamaktadır.

KAYNAKLAR

Akaya, H.D. ve Usman E. E. (2012). Ortak Kullanım Mekanlarının Sosyal Sürdürülebilirliğe Etkisinin Eskişehir Kırsalında İncelenmesi. *Yeşilçağ II / Green Age II Sempozyumu* (s. 235-245). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Akoğlu, T. (1979). Tuizm Olay ve Ekonomisine Toplu Bakış. İstanbul: T.T. Otomobil Kurumu.

Aksugür, E. ve Cemal, M. (2005). Kemer Evler (Arch Houses): Kuzey Kıbrıs'ta Geleneksel Bina Kalıntılarından Çağdaş Bir Turistik Konaklama Kuruluşuna Dönüşüm Projesi. *Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunması, Geliştirilmesi ve Turizm Çeşitlendirilmesinde KKTC ve Alanya – Antalya İşbirliği sempozyumu* (s.143-159). Alanya – Mağusa: Kıbrıs Türk Mimarlar Odası Yayını.

Altınoluk, Ü. (2008). Binaların Yeniden Kullanımı, Program-Tasarım-Uygulama-Kullanım. İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.

Arcan, E., F., Kancioğlu, M., Öztürk, M.(2004). Disiplinlerarası Bir Konu Olarak İşletmecilik ve Mimari Boyutlarıyla Sağlık Binalarına Planlamasına Genel Bir Yaklaşım. *2.Ulusal Sağlık Kuruluşları Yönetim Kongresi* (s.154-172). Pamuklu-Denizli.

Arcan, E., F., ve Kapkın, M. (1989). Tatil Köylerinde Rekreatif, Sosyal, Kültürel Aktiviteler ve Temel Spor Faaliyetlerinin Planlanmasına Bir Programlama Yaklaşımı. *Türkiye'de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu* (s. 25-30). İstanbul: Net-Yapı Matbaası.

Atun, M., Yeşilada, F., Constantinidou, E., Triantafyllides, P., Davulcu, T., Uzunoğlu, K., ve diğ. (1995). Twelve Traditional Cyprus Houses. UNHCR-Nicosia: Kailas Printers and Litographers LTD.

Bağışkan, T. (2007). Tuncer Bağışkanın Kaleminden Kom-i Kebir. Eko-Köy Haber, Yıl 1, Sayı 1, s. 4. Büyükşehir Belediyesi Yayını.

Beaudouin, Baud-Bovy, M., Tzanos, A. (1962). Cyprus Development Plan, Detailed Physical Analysis in Tourism and Recreation Development, A Hand Book of Physical Planning. Fred Lawson and Manuel Baud-Bovy. London: The Architectural Press Ltd.

Beyhan, G. (2003). Kültürel Süreklilik ve Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Sürdürülebilir Kimlik. Yayınlanmamış Doktor'a Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

Boğaz Tepe-Monarga Uydu Fotoğrafi. (Mağusa Boğazı) Gazi Mağusa. (Erişim Yeri): <http://maps.google.com>, (Erişim Tarihi): 22 Aralık 2011.

Büyükkonuk Belediyesi (2011). Büyükkonukta Geçim Kaynakları: Büyükkonuk.

Büyükkonuk Belediyesi (2013). Büyükkonuk'ta Üretim ve Alış-Veriş Hizmetleri: Büyükkonuk.

Büyükkonuk Eko köy komitesi. (2007). Büyükkonuk: Büyükkonuk Belediyesi broşürü s. 6. Büyükkonuk.

Büyükkonuk Köyü ile İlgili Bilgiler. (Erişim Yeri): www.buyukkonukbelediye.com, (Erişim Tarihi): 25 Ekim 2007.

Büyükkonuk Köyü Uydu Haritası, (Erişim Yeri): <http://maps.google.com>, (Erişim Tarihi): 25 Mayıs 2014.

Cemal, İ. (2007). Büyükkonuk'ta Turizm: Eko köy Haber Sayı 1, s.2. Büyükkonuk.

Çoruh, S. (1968). Genel Turizm Bilgisi, Ankara: Arkın Kitabevi.

Çubuk, M. (1981). Turizmin Dinlenme, Eğlenme ve Boş Zamanları Değerlendirme ile Bütünleşmesi, Yeniden Tanım Denemesi ve Turizm Planlamasında Sistemli Bir Yaklaşım. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: M S G S Ü.

Çubuk, M., Erbil, T., Ögüt Erbil, A., Kaya, İ. (1995). Sürdürülebilir Turizm Çerçevesinde Side ve Çevresi Turizm Gelişim Projesine Retrospektif Bir Bakış. *19.Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu* (s.217-230). Alanya: M S Ü Mimarlık Fakültesi Yayını.

Dawson, J. (2006). Eko Köyler Sürdürülebilirliğin Yeni Ufukları. İstanbul: Sinek Sekiz Yayınevi.

Demir, T. (1995). Turizm ve Çevre Etkileşimi, Ankara: T.C. Çevre Bakanlığı.

Dönmezer, A, ve Samioğlu, A. (2007). Büyükkonuk Çalışmaları., United States Agency for International Development (USAID). Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs: Kobi Center

Dönmezer, A., Çağın, A., Sproule, K. (2007). Community Based Tourism: A path to Sustainable Development Through Partnership and Planning. *International Conference on Environment: Survival and Sustainability*. Nicosia, Northern Cyprus.

Dönmezer, A., Samioğlu, A. (2007). Topluma (Köy Halkına) Dayalı Sürdürülebilir Turizmin Geliştirilmesi. Eko-Köy Haber, Yıl 1, Sayı 2, (s.16-15). Lefkoşa.

Dünya Turizm Teşkilatı (2011). International Tourism - Key To Development, Prosperity And Well-being. (Erişim Yeri): <http://mkt.unwto.org/sites/all/files/docpdf/unwtohighlights11enhr-o.pdf>, (Erişim Tarihi): 18 Eylül 2012.

Eko Köy Komitesi (2007). Büyükkonuk. Eko Köy Komitesi Broşürü (s.7.) Büyükkonuk.

Eko Turizm Derneği (2010). Eko-Köy Büyükkonuk'tan Haberler. Sayı 1. Lefkoşa.

Eralp, Z. (1983). Genel Turizm, Ankara: Ankara Üniversitesi S.B.F ve Basın Yayın Yüksek Okulu Basımevi.

Erbey, D., Kotas, P., Mamunlu H., Ögdül H., Özaydın H., Söğüt S., Ünver Ö., Üstündağ K. (2012). Özgün Kırsal Yerleşme Dokularının Sürdürülmesine Yönelik bir Model Önerisi: Balıkesir Köyleri Örneği. *Yeşilçağ II / Green Age II Sempozyumu* (s. 246-259). İstanbul: M S G S Ü Yayınları.

Ersine S., ve Atalay H. (2012). Kentlerin Sürdürülebilirliğinin Sağlamasında Kamusal Mekanın Rolü. *Yeşilçağ II / Green Age II Sempozyumu* (s. 527-531). İstanbul: M S G S Ü Yayınları.

Eryıldız, H. S. (1995). Ekokent-Çevreyi Geliştirici Kentleşme. Yenişehir-Ankara: Gece Yayınları.

Girard, L. F. (2012). Cultural Tourism and Sustainable Local Development. University Federico 2, Italy, and Peter Nijkamp, Amsterdam: Ashgate Publishing Ltd.

Golany, G. (1976). New-Town Planning, Principles and Practice. New York: John Wiley and Sons.

Güney, E., (2003). Çevre ve İnsan - Toplum Doğa İlişkileri. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Güney, E. (2004). Çevre Sorunları - Dünya Geneline Türkiye Özelinde – Ankara. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Gunn, C. A., with Var, T. (2002). Tourism Planning - Bases, Concepts, Cases. New York: Routledge.

Günsoy, E. (2010). Sustainable Tourism Development In Northern Cyprus: A Case Study Of The Karpaz Region, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sunderland: Sunderland University,

Gürpınar, E. (1998). Çevre Sorunları. İstanbul: Der Yayınları.

House, A. (2010). UK Eco-settlements and the Planning and Climate Change Coalition. *GreenAge Symposium: Approaches & Perspectives Towards Sustainability* (2012). (s. 223-238). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları.

Hürriyet Gazetesi Dış Haberler Servisi (2014). Dünya İkliminde Kırmızı Alarm. (Erişim Yeri): <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/26126763.asp>, (Erişim Tarihi): 2 Nisan 2014.

İçişleri Bakanlığı ve Planlama Makamı (2004). Tatlısu – Büyükkonuk Emirnamesi, KKTC Resmi Gazete – İmar Yasası (55/1989 sayılı yasa), Lefkoşa, KKTC.

İçişleri Bakanlığı ve Planlama Makamı (2004). Bafra Emirnamesi Resmi Gazete – İmar Yasası (55/1989 sayılı yasa), Lefkoşa.

ICLEI-Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri Konseyi- (1996). Yerel Gündem 21 Planlama Rehberi, Sürdürülebilir Gelişme Planlamasına Giriş (s. 2). IULA-EMME- Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Orta Doğu Bölge Teşkilatı. UNDP- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Bursa Büyükşehir Belediyesi.

Inskeep, E. (1991). *Tourism Planning- An Integrated an Sustainable Development Approach*. New York: Van Nostrand Reinhold.

İtalya’da Agro-Eko Turizm Pazarlaması (2005). (Erişim Yeri): <http://www.agriturismi.it/>, (Erişim Tarihi):16 Mayıs 2006.

Karabardak, G. (2009). Figardu Köyü Bilgileri. Kişisel iletişim. Tur Rehberleri Birliği Lefkoşa.

Karaman, A. (1993). Sürdürülebilir Çevre Kavramı Çerçevesinde Ekolojik Planlama Yaklaşımı, Kent ve Çevre, Planlamaya Ekolojik Yaklaşım. (s. 254-273). İstanbul: M S Ü Mimarlık Fakültesi Yayını.

Karaman, A. (1994). Ekolojik Tasarım: Kentsel Tasarım Bağlamında Kavramlar. 5. *Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu. Kentsel Tasarım ve Ekoloji Tasarıma Ekolojik Yaklaşım* (s. 75-80). İstanbul: M S Ü Mimarlık Fakültesi Yayını.

Karaman, A. (1996). Sürdürülebilir Turizm İçin Ekolojik Bir Çerçeve. Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım. *Türkiye’de 19.Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu*. (s. 99-106). İstanbul: M S Ü Mimarlık Fakültesi Yayını.

Karaman, A. (2009). Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Eşikleri Bağlamında İstanbul Üzerine *Notlar Tasarım+Kuram Cilt 5, Sayı 8* s. 1-14. İstanbul: M S G S Ü Mimarlık Fakültesi Yayınları.

Karaman, A., ve Diğ. (2012). Afrodisias Antik Kenti Alan Yönetim Planı 2013-2018. Kültür Bakanlığı- Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehircilik Uygulama ve Araştırma Merkezi-Geyre Vakfı.

Karaman, A.(1983). The Ecology of the Built Environment: Towards Designing for Genius Loci. Unpublished Ph.D. Dissertation, Philadelphia: University of Pennsylvania.

Karpaz Dostları Derneği (2007). Başka Karpaz Yok. Pamuklu-İskele: Karpaz Dostları Yayını,

Kıral, M. (1995). K.K.T.C.'de 1974 Sonrası Meydana Gelen Sosyo Eekonomik Değişmeler ve Bu Değişim İçerisinde Turizm Etkileri. Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

KKTC Bakanlar Kurulu (2006). Pansiyonculuğun Geliştirilmesi. S-571-2006 sayılı kararlar. Lefkoşa.

KKTC Başbakanlık D.P.Ö. İzleme Koordinasyon Dairesi (2002). Yatırımcılar İçin Yatırım ve Teşvik Rehberi. Lefkoşa.

KKTC Çevre Koruma Dairesi (2010). Büyükkonuk. Büyükkonuk Tanıtma Broşürü. Lefkoşa.

KKTC Cumhuriyet Meclisi (1977). Çevre Yasası. Resmi Gazete Sayı 43, Ek 1, (29 Nisan 1977). Lefkoşa.

KKTC İçişleri Bakanlığı Harita Dairesi (2008). Büyükkonuk Köyü ve Bölgesi Topografik Yapısı. Lefkoşa.

KKTC İçişleri ve İskan Bakanlığı Şehir Planlama Dairesi (2014). Büyükkonuk Vaziyet Planı Haritaları. Lefkoşa.

KKTC Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı (1996). KKTC Turizm Master Plan Taslağı. University of North Londons' Center for Leisure and Tourism Studies, (1997-98). North Cyprus Plan. London.

KKTC Meteoroloji Dairesi (2010). Büyükkonuk Köyü İklim Verileri. Lefkoşa.

KKTC Turizm Planlama Dairesi (2002). Dipkarpaz Kemer Evler Projesi, Lefkoşa.

KKTC Şehir Planlama Dairesi (2004).Tatlısu-Büyükkonuk Emirnamesi. Lefkoşa.

KKTC Turizm Bakanlığı (2004). Yöresel Evler. Oteller Yasası (Fasıl 138 Madde 12 tahdında yapılan tüzük). Lefkoşa.

KKTC Ekonomi ve Turizm Bakanlığı (2006). Karpaz Bölgesinde Pansiyonculuğun Geliştirilmesi. Resmi gazete Sayı:571-2006. Lefkoşa.

Kobi Center (2007). Özel İlgi Turizmi Etkinlikleri Turizm Pazarlama Politikalarının Ayrılmaz Bir Parçasıdır. Eko Köy Haber, yıl 1, sayı 3, s.15. Büyükkonuk.

Kobi Center (2007). Büyükkonuk Çalışmaları. Economic Development and Growth For Enterprises (Edge), USAID/Northern Cyprus. Nicosia.

Komili, G. (2011). Büyükkonuk Planlama ve İstatistik Çalışmaları. Büyükkonuk Belediyesi. Büyükkonuk.

Korzay, M., Himmetoğlu, B., Özer, B. (1998). K.K.T.C. Turizm Gelişim Planı (Turizm Master Planı), Boğaziçi Üniversitesi Turizm Uygulama ve Araştırma Merkezi. İstanbul. Türkiye & Doğu Akdeniz Üniversitesi & Dirgen, A., ve Diğ., KKTC Master Plan Çalışma Ekibi. Lefkoşa.

Korzay, M., Himmetoğlu, B., Özer, B. (1998). K.K.T.C.'nin Turizm Yapısı, Finansman ve Pazarlamasını Geliştirici Öneriler, Boğaziçi Üniversitesi Turizm Uygulama ve Araştırma Merkezi. İstanbul.

Kuntay, O. (2004). Sürdürülebilir Turizm Planlaması Ankara:: Alp Yayınevi.

Lawson, F., and Baud-Bovy (1977). Tourism and Recreation Development, A Hand Book of Physical Planning. London: The Architectural Press Ltd.

Mcharg, I. L. (1971). Design with Nature, Garden City. New York: Daubleday Company, Inc.

NTVMSNBC Haber (2013). Havayı Temizlemenin Maliyeti 288 milyar dolar (Erişim Yeri): <http://wap.ntvmsnbc.com/Haber/Goster/25487517>, (Erişim Tarihi): 16 Mart 2014.

Oktay, D., ve Özgürün, A. (2007). Landscape-Level Resource Illustration & Village Center Enhancement For Büyükkonuk. Bearing Point-Economic Development and Growth For Enterprises (EDGE). Mağusa.

Oktay, D., ve Potak, B. (2007). Landscape-Level Resource Illustration & Village Center Enhancement For Büyükkonuk. Bearing Point-Economic Development and Growth For Enterprises (EDGE). Mağusa.

Ovalı, P. K. (2007). Kitle Turizmi ve Ekolojik Turizmin Kavramı, Mimari ve Çevresel Etkiler Bakımından Karşılaştırılması. *Megaron, cilt 2, sayı 2*, s. 64-79, İstanbul: YTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.

Özer, H., Tuğun, Ö. (2008). Büyükkonuk Köyünün Eko Köy Turizmi Açısından İncelenmesi. Büyükkonuk Eko Turizm Festivali. Büyükkonuk.

Pons, P. O., Ed. (2012). Cultures of Mass Tourism. University of Sunderland. Durham University and Penny Travlou Edinburgh College of Art. Ashgate Publishing Ltd.

Rosenthal, R., J. (2011). Başka Bir Dünya Mümkün ve Biz Yaratıyoruz. Global Eco Village Network- Europe Broşürü. (Erişim Yeri): www.gen-europe.org.

Sabah Gazetesi (4.2.2007). Küresel Isınma Felaketi için Son Uyarı.

Sezgin, M.O. ve Acar, Y. (1983). Turizm – Tanıtma – Pazarlama – Ekonomi. Ankara:.

Takeuchi, K., Namiki, Y., Taraka, H. (1998). Designing Eco-Villeges for Revitalizing Japanese Rural Areas. *Ecological Engineering Journal, Elsivier, volume 11*, 177-197.

Tarım Bakanlığı, Doğal Kaynak ve Çevre Dairesi (1963). Büyükkonuk Bölgesi Toprak Yapısı. Lefkoşa, Güney Kıbrıs.

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı (2005). Turizm Planlaması Sorunları, (Erişim Yeri): <http://rega.basbakanlik.gov.tr>, (Erişim Tarihi): 8 Ekim 2011.

The International Ecotourism Society (1990). (Erişim Yeri): <http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>, (Erişim Tarihi):15 Kasım 2014.

Toskay, T. (1983). Turizm – Turizm Olayına Genel Yaklaşım, İstanbul: Der Yayınları.

TRT Türk, (2014). Paris'te hava kirliliği önlemi (Erişim Yeri): <http://www.trtturk.com/haber/pariste-hava-kirliligine-karsi-arac-kisitlamasi.html>, (Erişim Tarihi): 17 Mart 2014.

Tuğun, H. (2008). Figardu Köyünden Fotoğraflar. (Erişim Yeri): hazimtuğ@hotmail.com

Tuğun, Ö., Özsoy K., Ş., Arcan, E., F. (2013). Eko Köy Planlamasına Bir Mimari Planlama Bakışı İle Yaklaşım. 1.Ulusal Eko Turizm, Eko Üretim ve Eko Köy: Bağlıköy Örneği Sempozyumu, (s. 1-20). Lefke: Lefke Avrupa Üniversitesi.

Türk,A. (2000). Doğal, Tarihsel ve Arkeolojik alanlarda Sürdürülebilir Turizm İçin Bir Model Uygulaması Göller Bölgesi Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi. Mühendislik Mimarlık, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

Tuygar, B.Ü. (2005). KKTC'nin Turizm Yapısı, Finansman ve Pazarlamasını Geliştirici Öneriler II, (Üçüncü Bölüm). Lefkoşa.

Ünal, Ö. (2006). Turizmi İç Kesimlere Çekme Hedefinin Bir Aracı Olarak Kırsal Turizm. *Tasarım Dergisi*, sayı 61, 102-107.

Viney, D. (1994). An Illustrated Flora Of North Cyprus., Koennigstein: Published by Koeltz Scientific Boks.

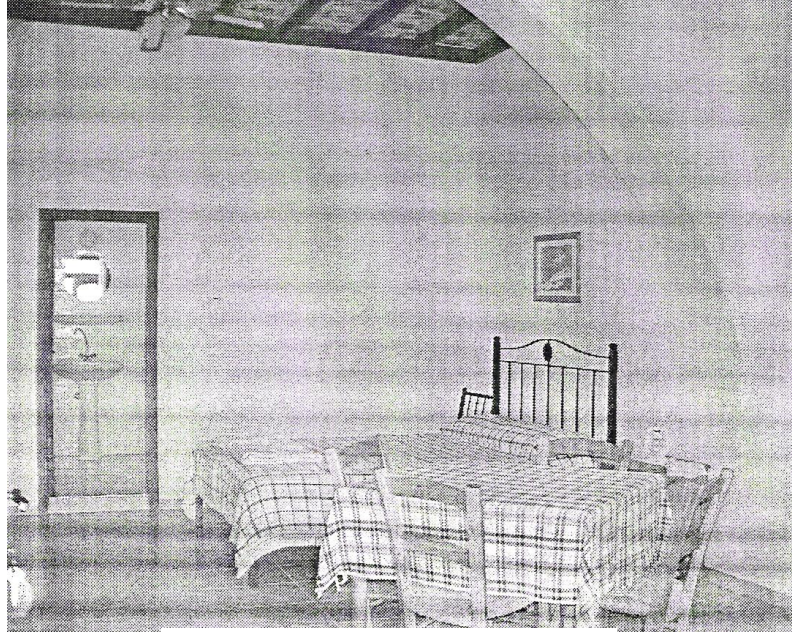
Wheeler, S. (1998). Planning for Sustainable and Livable Cities. The City Reader, ed. R.T. LeGates ve Stout, F. Londra: Routledge.

Wiberg, K. (1998). Ecological Villages, A European Reality. *Renewable Energy*, Volume 15, 101-106.

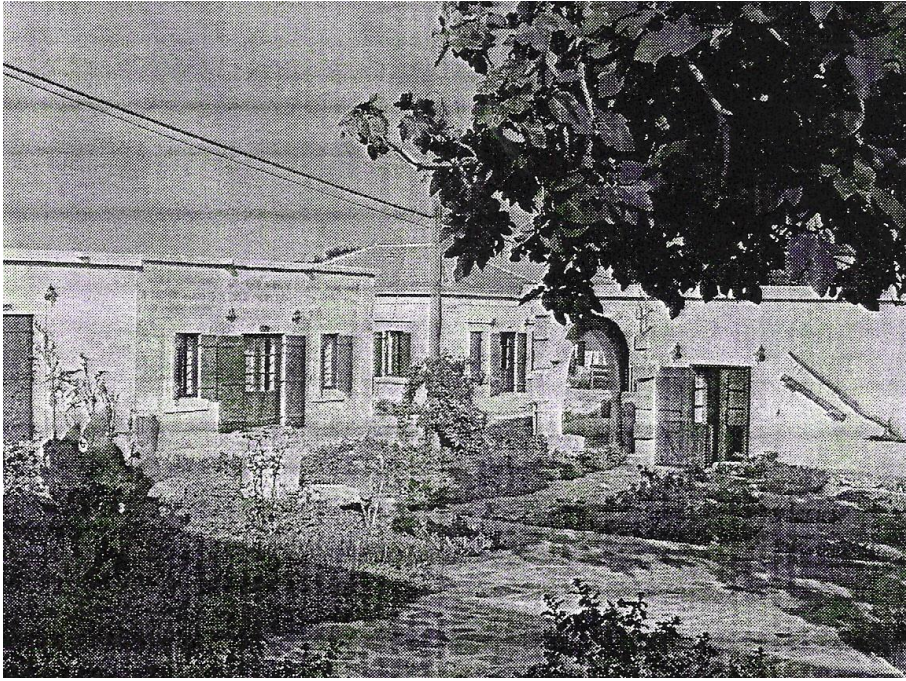
Yeşilada, E., (1994). Kıbrısta Turizm, KKTC ve Güney Kıbrıs Turizminin Gelişim Süreci, Açıklamalı Turizm Yasaları, Uluslararası Turizm Örgütleri. İstanbul: Grafik Sanatlar Matbaacılık ve Ambalaj Sanayii AŞ

EKLER

EK-1 Dipkarpaz Kemer Evler Konuk Odalarından Görünüş
(KKTC Turizm Planlama Dairesi, 2002)

T2 No'lu Binanın Güney Odası

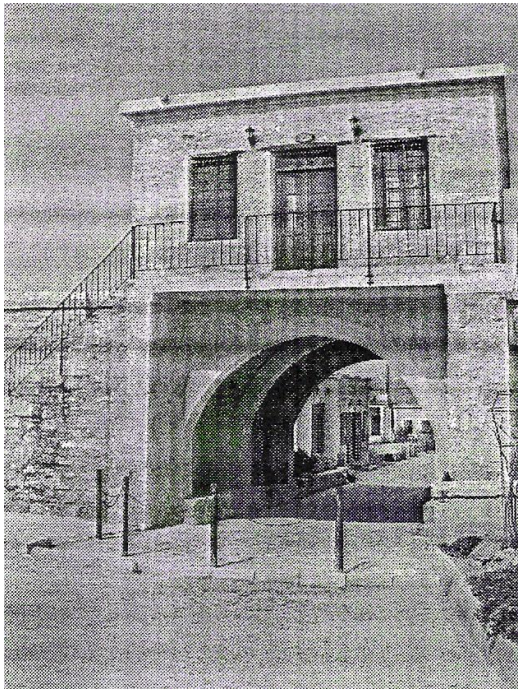

T2 No'lu Binaya Güneyden Bakış

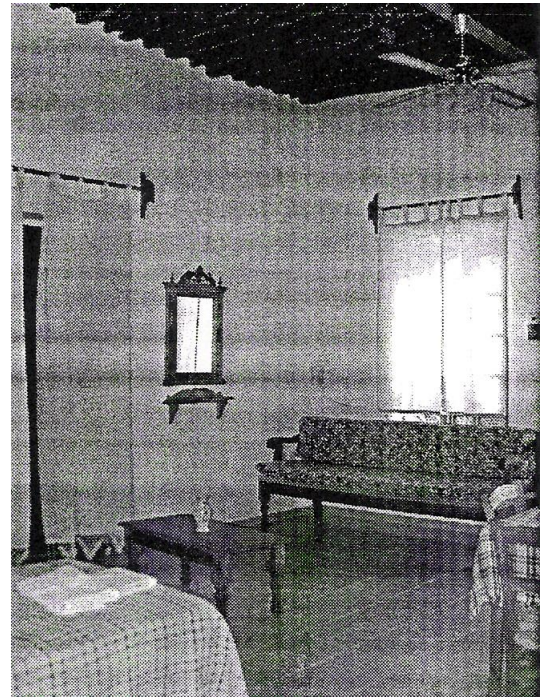
EK- 1 Dıpkarpaz Kemer Evler Konuk Odalarından Görünüş
(KKTC Turizm Planlama Dairesi, 2002)

T3 No'lu Binanın Kuzey Görünüşü

T3 No'lu Binanın Canlandırma Projesine
Adını Veren Kemerli Geçit

Konuk odalarından görünüş

EK- 1 Dıpkarpaz Kemer Evler Konuk Odalarından Görünüş
(KKTC Turizm Planlama Dairesi, 2002)

Konuk odalarından detay- Eski Oto Tamirhanesi olan Yeni İşleviyle
Kahvaltı Salonu-Kafe'den İç Görünüş.

EK-2 Figardu Köyünden Fotoğraflar

Figardu köyü restoranı pergolalı Terası,
Güney Kıbrıs.

Figardu köyü dokusundaki evler, Güney
Kıbrıs (Tuğun, 2008).

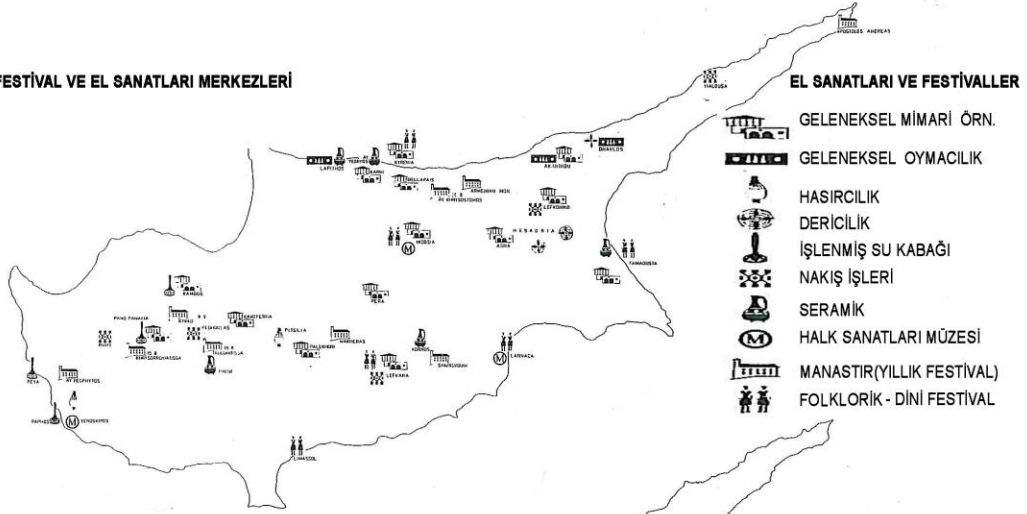
Figardu Köyü Dokusundaki Evler

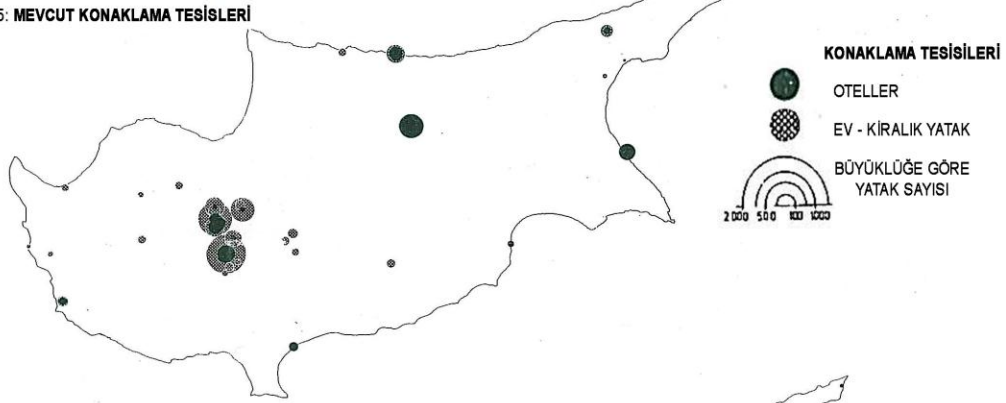
Figardu Köyü Dokusundaki Evler

EK-3 Kıbrıs Fiziksel ve Kültürel Analiz Paftaları (Beaudouin ve diğ., 1962)

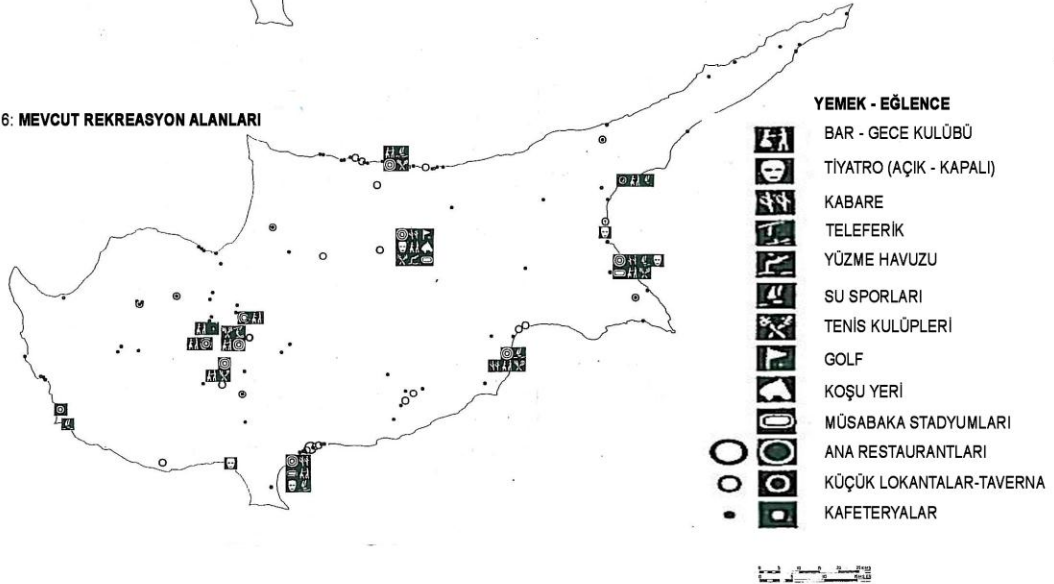
Harita 4: FESTİVAL VE EL SANATLARI MERKEZLERİ

Harita 5: MEVCUT KONAKLAMA TESİSLERİ

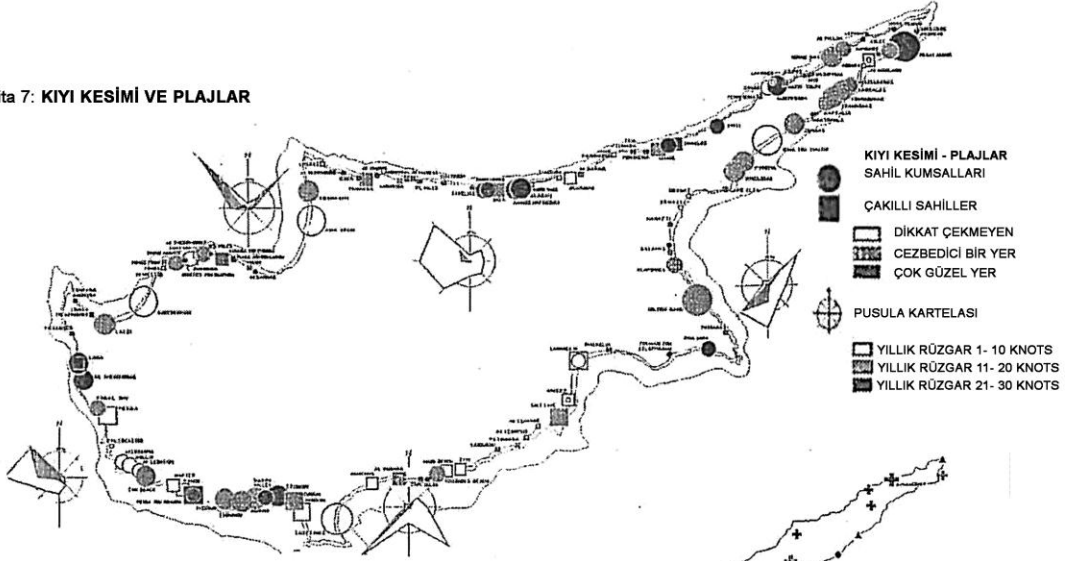

Harita 6: MEVCUT REKREASYON ALANLARI

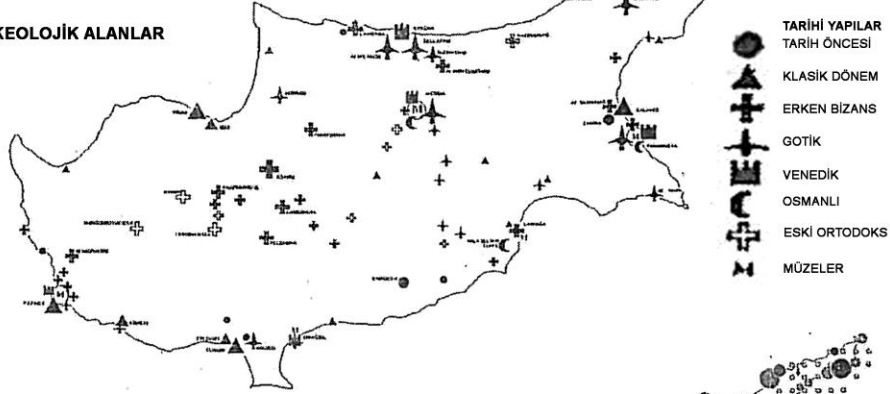

EK-3 Kıbrıs Fiziksel ve Kültürel Analiz Paftaları (Beaudouin ve diğ., 1962)

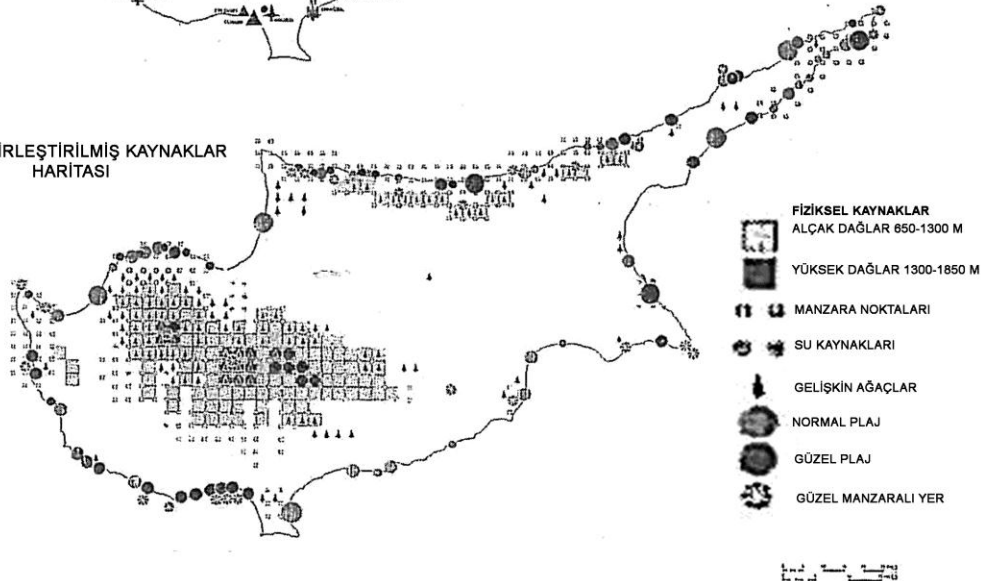
Harita 7: KIYI KESİMİ VE PLAHLAR

Harita 8: ARKEOLOJİK ALANLAR

Harita 9: BİRLEŞTİRİLMİŞ KAYNAKLAR HARİTASI

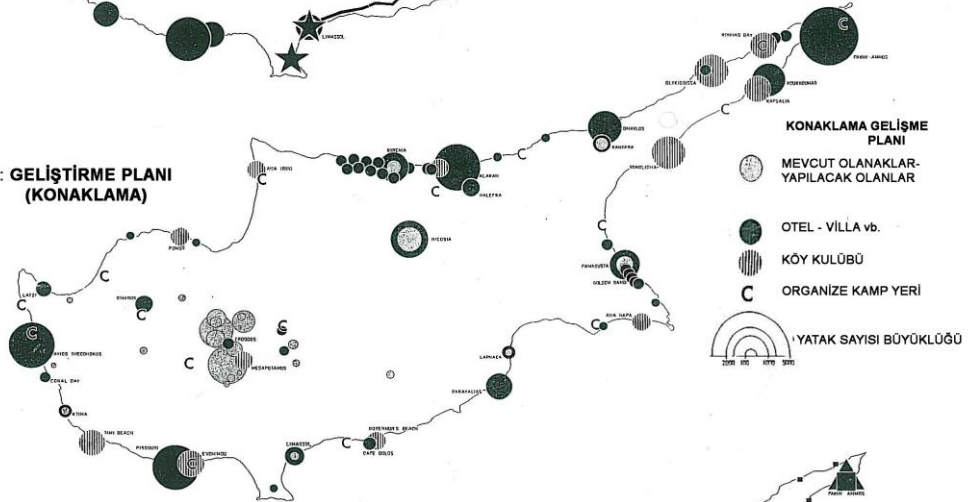

EK-3 Kıbrıs Fiziksel ve Kültürel Analiz Paftaları
(Beaudouin ve diğ., 1962)

**Harita 10: GELİŞTİRME PLANI
(ANA HATLAR)**

**Harita 11: GELİŞTİRME PLANI
(KONAKLAMA)**

**Harita 12: GELİŞTİRME PLANI
(SPOR VE REKREASYON OLANAKLARI)**

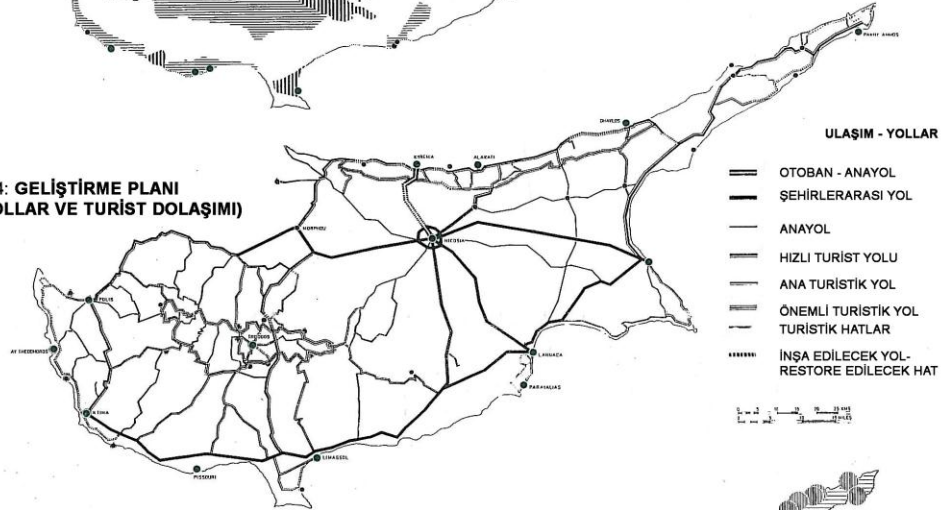
1:100000

EK-3 Kıbrıs Fiziksel ve Kültürel Analiz Paftaları
(Beaudouin ve diğ., 1962)

Harita 13: GELİŞTİRME PLANI
(ÇEVRE KORUMA)

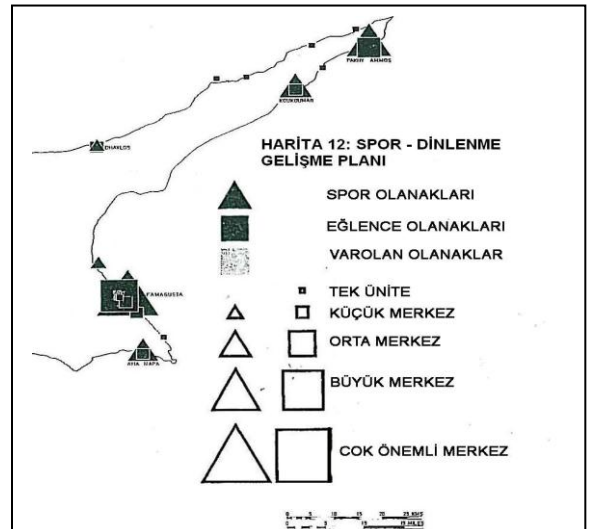
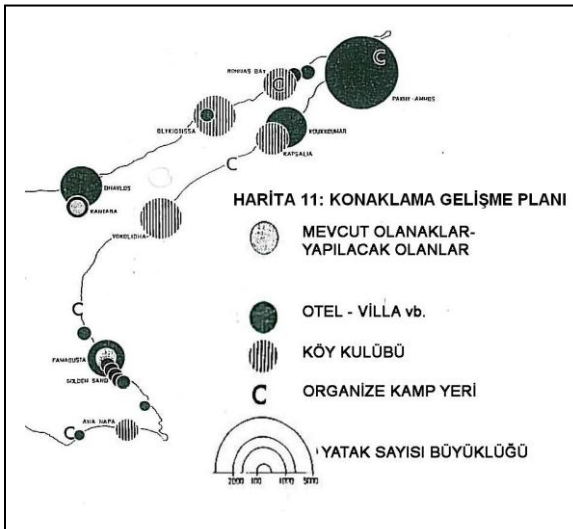
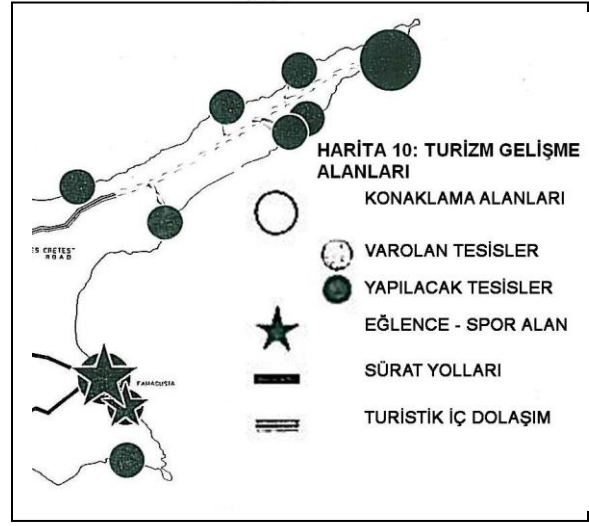
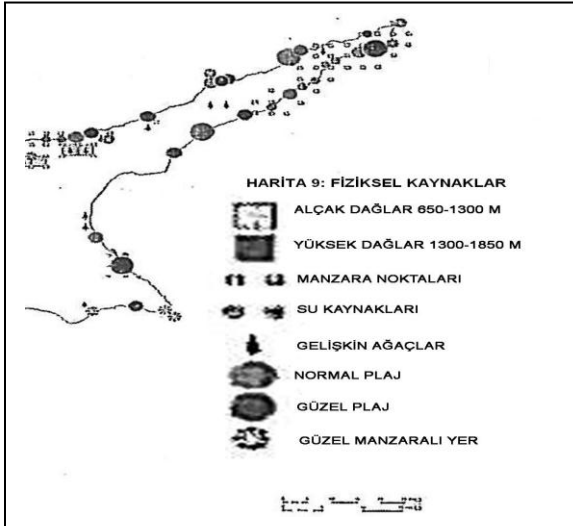
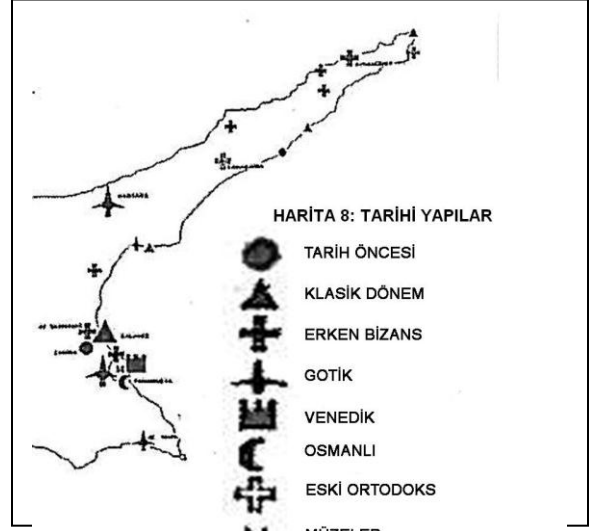
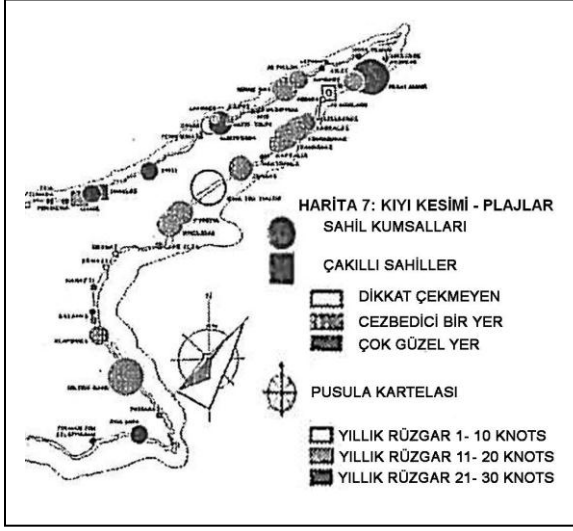
Harita 14: GELİŞTİRME PLANI
(ANAYOLLAR VE TURİST DOLAŞIMI)

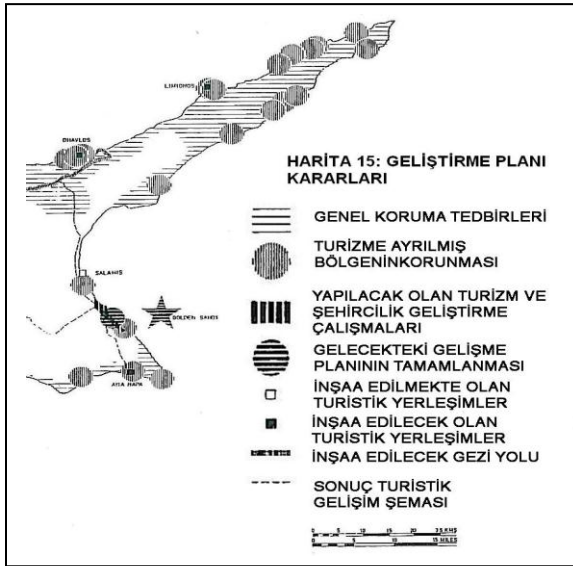
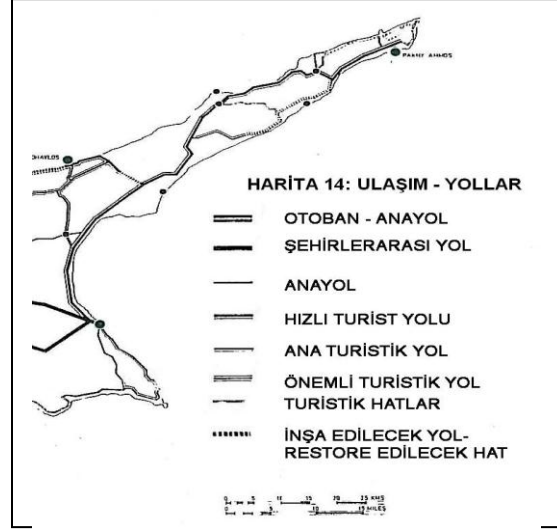
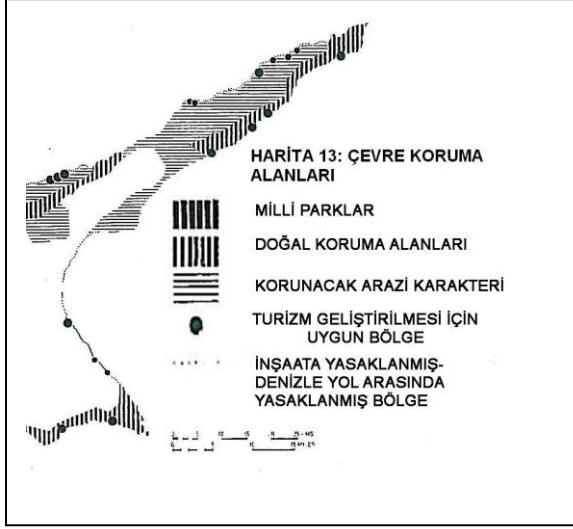
Harita 15: GELİŞTİRME PLANI
(BİRLEŞTİRİLMİŞ)

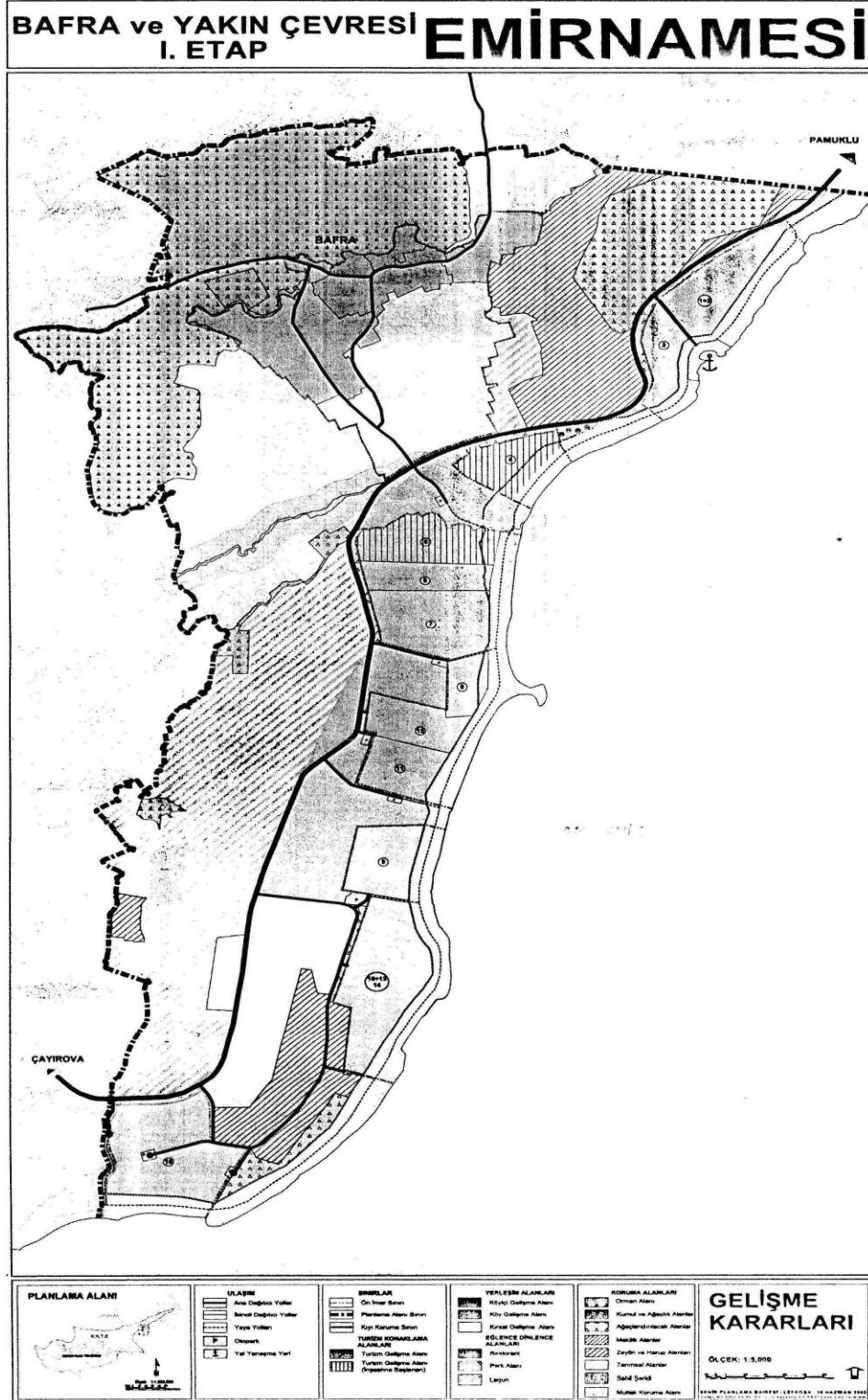
EK-3 Kıbrıs Fiziksel ve Kültürel Analiz Paftaları
(Beaudouin ve diğ., 1962)

EK-3 Kıbrıs Fiziksel ve Kültürel Analiz Paftaları
(Beaudouin ve diğ., 1962)

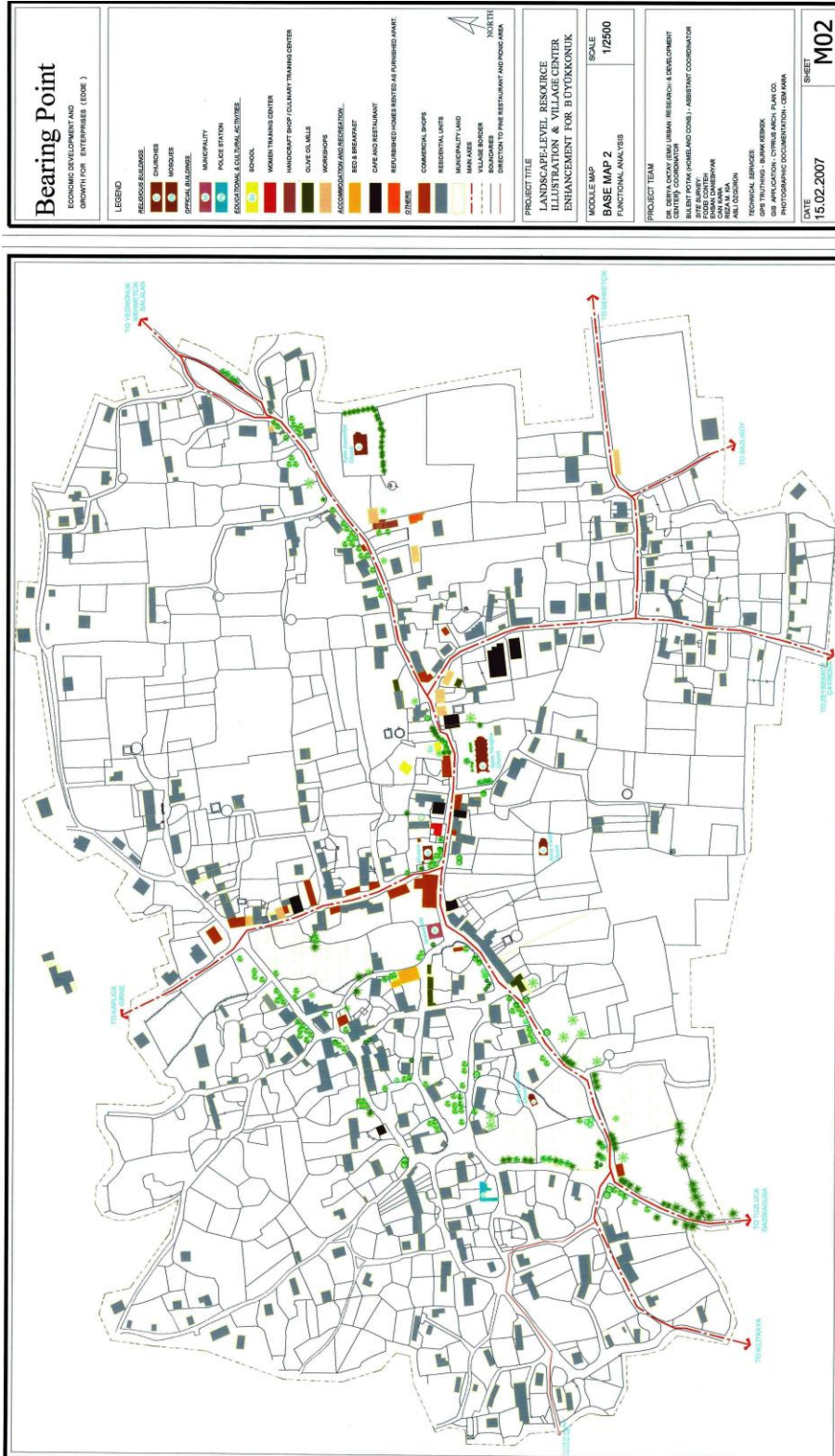

EK-4 Emirnameler: Bafra ve Yakın Çevresi (1. Etap) – Gelişme Kararları
(Şehir Planlama Dairesi, 2004)

[illegible]

EK-7 Büyükkonuk Binalarının İşlevsel Analizleri
(Oktay ve Potak, 2007)

EK-9 Büyükkonuk'ta Kullanılmayan Evlerden Fotoğraflar

Köy Dokusunda Atıl Ev

Köy Dokusunda Atıl Ev

Köy Dokusunda Atıl Evlerin İçinden

Dokudaki Evlerin Yapı Malzemesi

EK-10 Büyükkonuk Konaklarından Fotoğraflar

Ali Doğan Evi

Kemerli Konak, Sahibi: Belediye

Mustafa Çatalkaya Evi

İsmet Uzun Evi

Belediye Hizmet Binası

Recep Uzun Evi

**EK-11 Ay Phodios Village House Konaklama Tesisi'ne 4 Papatya Sertifikası Verilmesi
Töreninden Fotoğraflar**

EK-12 Büyükkonuk Köyü Geleneksel Eko Turizm Festivali ve Eko Gün Etkinliklerinden Fotoğraflar

ÖZGEÇMİŞ

Adı: Öztan

Soyadı: Tuğun

Doğum Tarihi: 13/12/ 1944, Poli-Baf, Güney Kıbrıs,

Cinsiyeti: Erkek,

Tabiyeti: KKTC,

Medeni Hali: Evli,

Askerlik Durumu: Erenköy Mücahidi,

Yabancı Lisan: İngilizce , az Rumca,

Adresi: 36, Neşet İkiz Sok., Karaoğlanoğlu, Girne,

E – Mail Adresi: oztug44@yahoo.com

Telefon: Ev: 8222051, Mobil: 0533 8521185,

Tahsili: 1963, Lefkoşa Türk Lisesi,

1974, Yüksek Mimar, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi,

2014, Doktora (Çekirdek Köyleri Eko Turizme Kazandırmak için Sürdürülebilirlik Kavramı Çerçevesinde Bir Model). Yakın Doğu Üniversitesi.

İş Tecrübesi:

- **1975-1978:** Şehir Planlama Dairesi, İskan Bakanlığı, (İmar çalışmaları, Prefabrik yapı üretimi çalışmaları, Girne yat Limanı düzenleme çalışmaları, Yukarı Girne eski doku koruma çalışmaları),
- **1978-1980:** Serbest olarak mimarlık mesleğini icra,

- **1980-1985:** Emlak-Teknik Müdür Yardımcısı, Kıbrıs Türk Turizm İşletmeleri (KTTİ), Genel Müdürlüğü
- **1985-1991:** Emlak-Teknik Müdürü, KTTİ Genel Müdürlüğü,
Bu yıllarda:
Dorana Otel Müdürlüğü'ne,
Pazarlama Müdürlüğü'ne,
Satınalma Müdürlüğü'ne,
de kısa aralarla vekalet edilmiştir.
- **1991-1993:** Girne Yat Limanı (Girne Marina) Müdürü,
(KTTİ Genel Müdürlüğü'ndeki göreve de devam edilmiştir.
- **1993-1994:** Mare Monte Hotel Müdür Yard.'cısı, (KTTİ Gnl. Md.'lüğüne bağlı),
- **1994-1994:** Emlak-Teknik Müdür''lü, KTTİ Genel Müdürlüğü,
- **1994-1995:** Salamis Bay Otel Teknik Koordinatörü ve Teknik Danışmanı.
- **1995:** Granada'da (İspanya) Uluslararası Turizm Kongresine katılım gerçekleştirilmiştir.
- **1996:** Bangkok'ta (Thailand) Uluslararası Turizm Kongresine katılım gerçekleştirilmiştir.
- **1997:** Rio de Janeiro'da (Brezilya) Uluslararası Turizm Kongresine katılım gerçekleştirilmiştir.

Açıklama:

Kıbrıs Türk Turizm İşletmeleri (KTTİ), Mutlu Barış Harekatından sonra Kuzey Kıbrıs'taki turistik tesislerin atıl kalmaması ve yağmalanmaması, Kuzey Kıbrıs'ta turizmin devam ettirilmesi için 1975 yılında kurulmuş Turizm Bakanlığına bağlı yarı resmi bir limited şirket idi.

KTTİ Mağusa Bölgesinde; Salamis, Mimoza, Sea-Side, Boğaz, Park, ve Rebecca Otellerini, Girne bölgesinde; Rocks, Liman Casino, Dorana, Mare Monte, Socrates, Anadolu Bristol ve diğer küçük otellerle restoran ve otel apartmanları, ayrıca Girne Yat Limanı dahil olmak üzere Liman içerisindeki tüm restoran ve otel apartmanları, Güzelyurt Bölgesinde; Gemikonağı Golf Sahası'nı uhdesinde bulundurmaktaydı. Dorana , Mare Monte, Salamis,

Mimoza ve Boğaz Hoteller KTTİ tarafından diğer tüm tesisler ise kiralanarak çalıştırılmaktaydı. Ben Emlak-Teknik Md.'ü olarak bu tesislerin bakım onarım yenileme ve geliştirme projelerini hazırlayarak uygulanması için 20 kişilik teknik kadroyla çalışmalar yürüttüm. Bunun yanında kiraya verilen tesislerin yıllık sözleşmelerini hazırlayarak yürürlüğe girmesini sağladım. Şimdiki Girne Yat Limanının (Marinanın) iskelet şemasını ve tüzüğünü hazırladım ve iki yıl süreyle müdürlüğünü yaptım.

Turizm üst düzey yöneticilerinin üye olabildiği Skal International'a üyeliğim sayesinde her yıl dünyanın bir başka kentinde gerçekleştirilen kongrelere katıldım ve devam eden üyeliğim sayesinde, halen katılmaktayım.

KTTİ, 1995 yılında, misyonunu tamamladığı gerekçesiyle zamanın hükümeti tarafından lağvedilmiştir.

Akademik Tecrübe:

1996-1999: Uluslararası Amerikan Üniversitesi (Mimarlık Bölümü Başkanlığına

Vekalet, senato üyeliği),

1999-2000: Lefke Avrupa Üniversitesi, Girne Amerikan Üniversitesi (Yarı zamanlı),

2000-2002: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi (Tam zamanlı),

2002-2003: Lefke Avrupa Üniversitesi (Yarı zamanlı),

2004-2014: Yakın Doğu Üniversitesi (Yarı zamanlı).

Üyelikler:

Şehir Kulübü, Veteran Tenis Kulübü, Uluslararası Girne Skal Kulübü, Mimar Mühendis Odaları Birliği, Mimarlar Odası.

İlgi Duyduğu Alanlar: Tenis, masa tenisi, balık avlama, avlanma, yürüme, yüzmeye, bahçe işleri.

Yayınlar:

Tuğun, Ö., Karaman, A. (2014). Çekirdek Köylerin Eko Turizme Kazandırılması İçin Sürdürülebilirlik Çerçevesinde Bir Model. Megaron; 9(4): 321 – 337.

Bildiriler:

Tuğun, Ö. ve diğerleri (2013). Eko Köy Tanımı ve Örneklemeleri. 1. Ulusal Eko Turizm, Eko Üretim ve Eko Köy: Bağlıköy Örneği Sempozyumu. Lefke Avrupa Üniversitesi, Lefke.

Tuğun, Ö. ve diğerleri (2013). Eko Köy Planlaması. 1. Ulusal Eko Turizm, Eko Üretim ve Eko Köy: Bağlıköy Örneği Sempozyumu. Lefke Avrupa Üniversitesi, Lefke.

Tuğun, Ö. ve diğerleri (2013). Eko Köy Planlamasına Bir Mimari Planlama Bakışı İle Yaklaşım. 1. Ulusal Eko Turizm, Eko Üretim ve Eko Köy: Bağlıköy Örneği Sempozyumu. Lefke Avrupa Üniversitesi, Lefke.

Tuğun, Ö. ve diğerleri (2013). Eko Köy Turizminde Bina ve Hizmetlerin Sertifikalandırılması. 1. Ulusal Eko Turizm, Eko Üretim ve Eko Köy: Bağlıköy Örneği Sempozyumu. Lefke Avrupa Üniversitesi, Lefke.

Tuğun, Ö., Özer H. (2008). Büyükkonuk Köyü'nün Eko Köy Turizmi Açısından İncelenmesi. Büyükkonuk Eko Köy Festivali. Büyükkonuk.